

Nuoruuden siirtymät eduskunnan kyselytuntien
nuorisotakuukeskusteluissa

Tarkastelussa tuki- ja kontrollipuhe

LAURA KARJALAINEN
Tampereen yliopisto
Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Sosiaalityön pro gradu -tutkielma
Maaliskuu 2017

KARJALAINEN, LAURA: Nuoruuden siirtymät eduskunnan kyselytuntien nuorisotakuukeskusteluissa. Tarkastelussa tuki- ja kontrollipuhe
Pro gradu -tutkielma 73 sivua, 1 liitesivu.
Sosiaalityön tutkinto-ohjelma
Ohjaaja: Suvi Raitakari
Maaliskuu 2017

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan nuoruuden siirtymiä kansanedustajien ja ministerien puheenvuoroissa tuen ja kontrollin kautta merkityksellistyvinä. Nuoruuden siirtymillä tarkoitetaan tutkielmassa siirtymistä jostakin elämänvaiheesta, ajattelutavasta tai instituutiosta toiseen. Näitä siirtymiä tuetaan ja kontrolloidaan yhteiskunnassa monin erin tavoin. Tukemisen ja kontrolloinnin muodot paikannetaan aiemman tutkimuksen perusteella nuoruuden hallintaan ja nuorisopolitiikkaan. Vuonna 2013 lanseerattu poliittinen toimintaohjelma nuorisotakuu nähdään tutkimuksessa yhtenä makrotason tuen ja kontrollin muotona.

Tutkielman aiempaa tutkimusta käsittelevässä osuudessa tarkastellaan nuoruutta siirtymien näkökulmasta itsenäisenä elämänvaiheena. Erityinen mielenkiinto kohdistetaan siirtymiin institutionaalisen elämänkulun viitekehyksessä. Tuen ja kontrollin muotoja tarkastellaan makrotasolla. Lisäksi tarkastelussa on tuen ja kontrollin tarpeen syntyminen yhteiskunnassa.

Tutkielman tavoitteena on selvittää, miten nuoruuden siirtymiä merkityksellistetään tuki- ja kontrollipuheessa merkittävän poliittisen toimijan, eduskunnan kyselytuntien puheenvuoroissa. Tutkielman aineistona on eduskunnan kyselytuntien nuorisotakuuseen liittyviä puheenvuoroja vuosilta 2011–2013. Nuorisotakuuseen liittyvät puheenvuorot tarjoavat tutkielmalle ajankohtaisen ja mielenkiintoisen aineiston. Tutkielma nojaa sosiaalisen konstruktionismin periaatteisiin, jolloin kieli nähdään sosiaalista todellisuutta moninaisesti rakentavana sekä seurauksia tuottavana toimintana. Analyysimenetelmänä tutkielmassa sovelletaan diskurssianalyysia.

Analyysin tuloksena nuoruuden siirtymien tulkitaan merkityksellistyvän viitenä diskurssina, jotka ovat: *tasavertaiset ja oikeudenmukaiset siirtymät, yhteisesti suojellut siirtymät, yksilölliset siirtymät, siirtymät jatkumoina* sekä *kontrolloidut siirtymät*. Näiden diskurssien sisällä nuoruuden siirtymät tarkentuvat edelleen aladiskursseiksi, jotka tarkentavat päädiskursseja ja tekevät näkyväksi diskurssien rakentumisen tapoja.

Tutkielman keskeinen tulos on diskurssien paikantamisen ja erittelyn lisäksi se, että tukipuhe on eduskunnan kyselytuntien nuorisotakuukeskusteluissa selkeästi kontrollipuhetta hallitsevampaa. Tämän voidaan tulkita johtuvan yhtäältä kyselytuntien julkisesta luonteesta, ja toisaalta tuen tämänhetkisesti keskeisemmästä yhteiskunnallisesta roolista suhteessa kontrolliin. Tutkimuksessa tuki- ja kontrollipuheen osoitetaan myös olevan usein yhtä aikaa läsnä poliittisessa keskustelussa.

Avainsanat: nuoruus, siirtymä, tuki, kontrolli, nuorisotakuu, diskurssi

UNIVERSITY OF TAMPERE
Faculty of Social Sciences

KARJALAINEN, LAURA: Youth Transitions in the Parliament Discussions on Youth Guarantee.
Analysing Speech on Support and Control.
Master's Thesis 73 pages, 1 appendix page
Social Work
Supervisor: Suvi Raitakari
March 2017

This Master's thesis analyses youth transitions in MPs and ministers oral statements. Youth transitions are analyzed as constructions of support and control. In this thesis youth transitions are defined as moving from one stage of life, way of thinking or institution to another. These transitions are supported and controlled by the society in many different ways. Forms of support and control are defined according to previous studies as management of youth and youth policy. Launched in 2013, the political action of Youth Guarantee is seen as one form of macro-control.

The part of the thesis discussing previous studies describes youth from the point of view of transitions as an individual stage of life. The framework of institutional life course is especially interesting when looking at youth transitions. In addition to the forms of support and control necessary from the perspective of the creation. In addition to the forms of macro-level Support and control the needs of support and control in the society are explained.

The aim of the thesis is to find out how youth transitions are constructed in the political statements on support and control. The statements on youth guarantee provide an actual and interesting operational environment to the thesis. The framework of the thesis is based on social constructionism, including the idea of language as action that constructs social reality and creates consequences. The method of analysis is discourse analysis.

As the result of the analysis five discourses are created. The discourses are *equal and equitable transitions*, *mutually protected transitions*, *transitions as continuums*, *individualized transitions* and *controlled transitions*. Within the discourses youth transitions are further constructed as sub-discourses that aim to precise the main discourses.

Besides the five discourses that are found in the thesis, the main result of the thesis is the dominating role of support compared to control in the statements considering youth guarantee. This can be seen as the consequence of the publicity of the statements but also signifying strong role of support in the political situation of today. This can be interpreted as a result of public nature of statements or on the other hand as strong position of support in the current social situation in Finland. On the other hand support and control speech can be seen as coincidental.

Keywords: Youth, Transition, Support, Control, Youth Guarantee, Discourse

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	1
2 NUORUUS SIIRTYMINÄ JA ITSENÄISENÄ ELÄMÄNVAIHEENA.....	5
2.1 Nuoruus elämänvaiheena.....	5
2.2 Siirtymät institutionaalisessa elämäkulussa.....	8
2.3 Siirtymien normatiivisuus	9
3 NUORUUDEN TUKEMINEN JA KONTROLLOINTI	12
3.1 Nuoruuden tukeminen ja kontrollointi makrotasolla: hallinnasta nuorisopolitiikkaan.....	12
3.2 Oikeudet ja velvollisuudet nuoriin kohdistuvan tuen ja kontrollin lähtökohtana	16
3.3 Nuorisotakuu tukena ja kontrollina	19
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	22
4.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymys	22
4.2 Aineistona eduskunnan kyselytuntien puheenvuorot	25
4.3 Metodologisena lähtökohtana diskurssianalyysi	28
4.4 Analyysiprosessin kuvaus	32
5 TUKI- JA KONTROLLIPUHEEN JÄNNITTEESSÄ KONSTRUOITUVAT NUORUUDEN SIIRTYMÄT	35
5.1 Tasavertaiset ja oikeudenmukaiset siirtymät	35
5.2 Yhteisesti suojeltavat siirtymät.....	41
5.3 Yksilölliset siirtymät	48
5.4 Siirtymät jatkumoina	52
5.5 Kontrolloitavat siirtymät.....	56
6 YHTEENVETO.....	60
LÄHTEET	67
LIITE 1. Luettelo aineistona käytetyistä eduskunnan kyselytuntien keskusteluiden otsikoista	74

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Tuen ja kontrollin kautta rakentuvat siirtymät	61
--	----

1 JOHDANTO

Jokainen lapsi kasvaa joskus nuoreksi. Jokainen nuori kasvaa joskus aikuiseksi. Siirtymät ikävaiheesta toiseen pitävät sisällään lukuisan määrän fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia siirtymiä: nuori kehittyy, oppii ja siirtyy instituutiosta toiseen, kuten peruskoulusta ammattikouluun tai lapsuudenkodista omaan asuntoon. Siirtymät voivat olla haastavia, sillä yksilö joutuu niissä etsimään uuden roolin ja määrittämään suuntaa elämälleen toisaalta itsenäisesti, toisaalta tukeutuen ympäristöönsä. Ympäröivällä yhteiskunnalla on suuri merkitys siihen, millaiseksi siirtymät kussakin tilanteessa muodostuvat. Tässä tutkimuksessa tavoitteena on tarkastella nuoruuden siirtymiä ja niihin kohdistettavaa tukea ja kontrollia valtakunnan tason poliittisessa puheessa. Tässä tutkielmani aloittavassa luvussa valotan lyhyesti keskeisten käsitteideni taustaa ja tutkimusaiheeni valintaa sekä esittelen työni rakenteen.

Nuorisolaki määrittää nuoriksi kaikki alle 29-vuotiaat (Nuorisolaki 2006, 2 §). Nuoruus voidaan määrittää näiden tiettyä numeerista ikää elävien yksilöiden elämänvaiheeksi. Nuoruus on lapsuuden ja aikuisuuden väliin sijoittuva elämänvaihe, joka on monitahoinen ja vaikeasti rajattava (Raitanen 2001, 187). Nuoruutta voidaan tarkastella biologisesta, psykologisesta tai sosiaalisesta näkökulmasta. Biologisessa näkökulmassa korostuu fyysinen kehitys lapsesta aikuiseksi, psykologisessa näkökulmassa nuoruuden kehitystehtävät, joita ovat esimerkiksi vanhemmista irtaantuminen ja itsenäistyminen. Tässä tutkielmassa pääpaino on nuoruuden sosiaalisessa tarkastelussa, jolloin kiinnostavaksi määrittäyty erityisesti se, miten ympäröivä yhteiskunta muokkaa nuoruuden elämänvaihetta ja miten nuoruutta yhteiskunnassa kulloinkin määritellään ja käsitteellistetään.

Tässä tutkielmassa tarkastelen nuoruutta siirtymän käsitteen kautta. Tutkielmani tavoitteena on selvittää, miten nuoruuden siirtymiä merkityksellistetään poliittisessa keskustelussa tuki- ja kontrollipuheen kautta. Nuoruuden siirtymillä tarkoitetaan yksilön elämänsä aikana tapahtuvia muutoksia, jotka johtavat yhdestä elämänvaiheesta toiseen (ks. Esim. Raitanen 2001). Siirtymän käsite on valikoitunut tutkielmani keskeiseksi tulokulmaksi monesta syystä. Se kuvaa mielestäni hyvin nuoruutta ja erityisesti sitä, mistä itse olen nuoruutta tutkittaessa kiinnostunut. Nuoruus voidaan nähdä siirtymänä jo itsessään: se on elämänvaihe lapsuuden ja aikuisuuden välillä. Sen lisäksi nuoruus sisältää valtavan määrän tilannekohtaisia siirtymiä, jotka voivat määrittyä eri tavoin näkökulmasta riippuen (Nyyssölä & Pajala 1999, 11). Nuoruus voi sisältää siirtymiä esimerkiksi lapsuuden kodista omaan kotiin, opiskelusta työelämään tai perheettömästä kohti perheen perustamista. Erilaiset elämänpolut

sisältävät erilaisia siirtymiä ja joskus siirtymä voikin olla esimerkiksi siirtymä kotoa huostaan tai huostasta itsenäisyyteen.

Siirtymää tarkastellaan tässä tutkimuksessa osana yhteiskuntaa, sosiaalisen näkökulmasta. Näkökulma rajautuu tällöin erityisesti sosiaalisesta instituutiosta toiseen siirtymiseen. White ja Wyn (2013) nimeävät nuoruuden sosiaalisiksi instituutioiksi perheen, koulutuksen ja työn. Suomessa peruskoulun päättää vuosittain noin 60 000 nuorta. Heistä suurin osa, noin 55 000 nuorta siirtyy suoraan peruskoulusta toisen asteen koulutukseen. Pieni osa eli noin 5000 ilman koulutuspaikkaa peruskoulun jälkeen olevista nuorista siirtyy toiselle asteelle valmentavaan koulutukseen. Nuorisolain mukaisia nuoria, eli alle 30-vuotiaita ilman työpaikkaa olevia työttömäksi työnhakijoiksi ilmoittautuneita oli vuoden 2011 lopussa 54 900. Heistä 1 000 oli suorittanut peruskoulututkinnon, 32 000 ammattitutkinnon ja 5 300 ylioppilastutkinnon (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 8.) Kouluttautumisen ja työllistymisen jälkeen perheen perustamista pidetään yleisesti seuraavana siirtymänä. Perheenperustamisen ikä on ollut Suomessa hitaassa nousussa viime vuodet. Vuonna 2015 ensisynnyttäjän iän keskiarvo oli 28,8 vuotta. (Vuori & Gissler 2016, 1.)

Yhteiskunta vaikuttaa yksilöiden siirtymiin monin erin tavoin. Nuoruuden siirtymiin vaikuttamiseen on viime vuosina panostettu erityisen paljon ja nuorten tukeminen hyvän aikuistumisen saavuttamisessa on ollut vahvasti esillä julkisessa keskustelussa. 2010-luvun poliittisessa keskiössä ovat olleet esimerkiksi huoli nuorten syrjäytymisestä ja passivoitumisesta. Nuorten yhteiskuntaan kiinnittymistä, työllistymistä ja aktiivista kansalaisuutta on edistetty erilaisilla kampanjoilla ja lakimuutoksilla. Yksi näistä kampanjoista on nuorten yhteiskuntatakuu, johon liittyvät poliittiset puheenvuorot muodostavat tutkimukseni aineiston. Nuorisotakuu on vuonna 2013 voimaan tullut poliittinen ohjelma, joka sisältää koulutustakuun ja nuorten aikuisten koulutustakuun. Nuorisotakuun ajatuksena on, että jokaiselle 25-vuotiaalle tai alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan kolmen kuukauden sisällä työttömyyden alkamisesta koulutus-, työ-, työkokeilu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 7). Nuorisotakuu on sekä poliittisessa keskustelussa että tutkimuksessa nähty vastauksena koko 2000-luvun ajan vallinneeseen keskusteluun nuorten syrjäytymisestä yhteiskunnallisena ongelmana (Ahonen-Walker & Pietikäinen 2014, 69).

Nuorten ja nuoruuden sekä yhteiskunnan välistä rajapintaa voidaan tarkastella monesta näkökulmista ja monien käsitteiden avulla. Tässä tutkielmassa olen valinnut tarkastelun välineeksi sosiaalityöskäkin olennaisen tuen ja kontrollin käsiteparin. Tuen ja kontrollin näkökulma auttavat rajaamaan

kysymystäni siitä, millaisia nuoruuden siirtymiä tuotetaan poliittisessa keskustelussa. Tutkielmani pääkäsite on siten nuoruuden siirtymät ja näkökulma niiden tarkastelulle rajautuu nuoriin kohdistettuun tukeen ja kontrolliin. Tuki ja kontrolli nähdäänkin tässä tutkielmassa tapoina ohjata siirtymiä ja vaikuttaa niihin.

Nuoruuden siirtymiin vaikuttamista ja niiden ohjaamista voidaan tarkastella erilaisista näkökulmista. Tarkasteluun voidaan ottaa esimerkiksi nuoriin kohdistetut toimenpiteet, nuorten socialisaatio yhteiskuntaan tai nuorten asenteet ja mielipiteet. Tarkastelu voidaan kohdistaa nuorten kanssa tehtävään käytännön työhön kouluissa, nuorisopalveluissa ja sosiaalitoimessa, mediaan tai päätöksentekoon. Näistä jälkimmäistä on erityisesti sosiaalityön tutkimuksessa käsitelty melko vähän. Sosiaalityön tutkimuksessa valtakunnallisen, poliittisen keskustelun tarkasteleminen on ollut melko vähäistä. Lainsäädäntötyö ja siihen liittyvä poliittinen keskustelu määrittää kuitenkin myös sosiaalityön toimintaympäristöjä ja työskentelytapoja – ja mahdollisuuksia, joten se on relevantti tutkimuskohde.

Nuoriin liittyvälle poliittiselle keskustelulle ominaista on yhtäaikainen huoli sekä yksilön että yhteiskunnan hyvinvoinnista ja tulevaisuudesta. Yksilön ja yhteiskunnan välisten rajapintojen tarkastelu oli yksi niistä syistä, jotka saivat minut kiinnostumaan juuri sosiaalityön tieteenalasta. Siksi olen kiinnostunut tästä rajapinnasta myös tutkielmassani. Siinä missä moni nuoruuden siirtymiä ja niihin kohdistuvia poliittisia toimenpiteitä käsittelevät tutkimukset ja artikkelit puhuvat syrjäytymisestä, olen tässä tutkielmassa päättänyt välttää syrjäytymisen käsitettä tietoisesti ja puhua yksinomaan siirtymistä ja niihin vaikuttamisesta. Tällaisella pääkäsitevalinnalla tavoittelen neutraalia tapaa lähestyä nuoruutta ja sitä käsittelevää poliittista puhetta. Etäantymällä syrjäytymisen näkökulmasta pyrin tuottamaan uutta analyttistä tietoa. Siirtymät käsitteenä käsittävät laajan joukon erilaisia elämänmuutoksia ja valintoja, ja ne koskettavat tavalla tai toisella jokaista yksilöä (Juhila & Kröger 2016, 7). Tämä läpileikkaavuus ja kattavuus lisää mielenkiintoa tutkia nuoruuden siirtymiä.

Tässä tutkimuksessa pyrin siis tuottamaan vastauksen siihen, miten nuoruuden siirtymiä merkityksellistetään tuki- ja kontrollipuheessa eduskunnan nuorisotakuukeskusteluissa. Tutkielmani aluksi luvussa 2 avaan siirtymän käsitettä aiemman tutkimuksen avulla. Tämän jälkeen tarkastelen tuen ja kontrollin käsitteitä luvussa 3. Luvussa 4 käyn läpi tutkimuksen tavoitteita, aineistoa, metodologiaa ja tutkimuksen käytännön toteuttamista. Tämän jälkeen luvussa 5 esittelen analyysin keskeisiä tulok-

sia. Viimeisessä luvussa vedän tutkimukseni tulokset yhteen ja pohdin niiden merkitystä eri näkökulmista.

2 NUORUUS SIIRTYMINÄ JA ITSENÄISENÄ ELÄMÄNVAIHEENA

Tässä luvussa jäsennän nuoruuden siirtymiin liittyvää käsitteistöä ja aiempaa tutkimusta. Aloitan tarkastelemalla nuoruutta elämänvaiheena siihen liittyvän tieteellisen keskustelun valossa. Tämän jälkeen tarkennan näkökulmaa tarkastelemalla siirtymiä institutionaalisen elämänculun käsitteen kautta. Lopuksi tarkastelen vielä siirtymien normatiivisuutta, eli sitä, millaisten siirtymien odotetaan olevan ja miten näitä odotuksia yhteiskunnassa tuotetaan ja ylläpidetään.

2.1 Nuoruus elämänvaiheena

Tässä tutkimuksessa tarkastelen nuoruutta siirtymän käsitteen kautta. Siirtymä voidaan määrittää siirtymisenä, jonka yksilö tekee jollakin elämäncalueella, esimerkiksi koulutuksessa, työelämässä tai ihmissuhteissa (Aapola & Ketokivi 2005, 10). Tällöin keskiössä on siirtyminen jostakin elämäncvaiheesta, ajattelutavasta tai instituutiosta toiseen. Siirtymässä onkin aina kyse muutoksesta (Juhila, Jolanki & Vilkkio 2016, 19). Siirtymä mahdollistaa nuoruuden tarkastelemisen monesta eri näkökulmasta: nuoruus voidaan jo itsessään nähdä siirtymänä lapsuudesta aikuisuuteen, mutta toisaalta elämäncvaihe sisältää siirtymiä esimerkiksi eri instituutioiden välillä. Siirtymiin liittyy myös yhteiskunnallisia odotuksia.

Siirtymän käsite ei ole ongelmaton. Siirtymän luonnetta liikkeenä ei ole tutkimuksessa juurikaan onnistuttu kuvaamaan, vaan elämänc- ja ajattelunmuutokset ikään kuin ”jähmettyvät” siirtymien tutkimuksessa. Niiden moniulotteisuus ja liike jää siis usein tavoittamatta ja kuvaamatta. Vaikeutta tavoittaa siirtymien moniulotteisuutta lisää myös käsitteeseen liittyvä lineaarisuuden ennakkooletus: yksilön odotetaan käyvän läpi tietyt, ennalta määritetyt siirtymät, joihin kuuluvat esimerkiksi siirtyminen koulutusasteelta toiseen ja muutto pois vanhempien luota. Siirtymien lopputuloksena ja tavoitteena on tällöin aikuisuus. (Wyn & White 1997, ref. Aapola & Ketokivi 2005, 10.) Siirtymän käsitteelle ei kuitenkaan ole löydetty parempaa, korvaavaa käsitettä, ja se on vakiintunut osaksi nuoruuden tutkimusta (Aapola & Ketokivi 2005, 10).

Nuoruuden tavoitteeksi voidaan siis määrittää aikuisuus ja elämäncmuutoksia sisältäviä siirtymiä voidaan pitää välineinä tavoitteen saavuttamiseksi. Aikuisuus ja siihen liittyvät odotukset määrittyvät nuoruuden tavoin elämäncvaiheena yhtä aikaa osittain universaalisti yhteisenä ja jaettuna ja kulttuurisesti ja yhteiskunnallisesti eriytyneenä (Aaltonen & Heikkinen 2009). Elämäncvaiheilla on siis

tunnistettu olevan kulttuurien jakamia piirteitä, mutta myös eri kulttuureille ominaisia, eroavia piirteitä. Tavoitekeskeisyyden sijaan esimerkiksi lapsuuden tutkimuksessa lapsuus ja nuoruus on nähty sinällään merkityksellisenä elämänvaiheena itsessään, ei vain siirtymänä lapsuudesta aikuisuuteen (Törrönen & Vauhkonen 2012, 76). Nuoruus voidaan siis nähdä merkityksellisenä ja tärkeänä elämänvaiheena itsessään. Tällainen merkityksellistämisen tapa korostaa nuoren asemaa yksilönä. Myös nuoruuden siirtymien pitäminen erityisenä suhteessa muihin elämänvaiheiden siirtymiin on ongelmallista, sillä elämäntutkimuksessa koko elämä tunnustetaan matkaksi, liikkuvaksi ja kehittyväksi (ks. Esim. Sankari & Jyrkämä 2001).

Elämänvaiheella on perinteisesti tarkoitettu tiettyä osaa elämästä, jolla on määrätty kehitystehtävänsä. Näitä myös ikävaiheiksi kutsuttuja elämän osia ovat esimerkiksi lapsuus, nuoruus ja aikuisuus. Elämänvaiheiden tarkka määrittely ei ole yksiselitteistä. Iän sosiologiassa tunnustetaan kuitenkin melko yksiselitteisesti se, että elämänvaiheet yhdessä muodostavat elämäntutkimuksen, jota voidaan tarkastella biologisesti, psykologisesti ja sosiaalisesti. (Raitanen 2001, 197.) Sosiaalisesta näkökulmasta tarkasteltuna kullakin elämänvaiheella onkin haastavasta määriteltävyydestään huolimatta tehtävänsä osana laajempaa elämän kokonaisuutta. Nuoruutta elämänvaiheena on tutkittu ja tarkasteltu muun muassa sosiologian, nuorisotutkimuksen ja muiden yhteiskuntatieteiden sekä kasvatustieteiden tutkimuksessa (ks. Esim. Gretchel, Paakkunainen, Souto & Suurpää 2014).

Pohdittaessa nuoruutta elämänvaiheena, on olennaista huomata, että nuorten aikuisten elämäntutkimus ei ole kaikille sama tai yhteisesti jaettua, eli ikä sellaisenaan ei tee nuorista yhtenäistä ryhmää tai siirtymistä samanlaisia (Raitanen 2001, 191). Yksilöiden elämäntutkimukset vaihtelevat samaan tapaan kun yksilön ominaisuudet (Marin 2001). Kuten Aaltonen ja Heikkinen (2009) toteavat, nuoruuden elämänvaihe määrittyy sekä universaalisti että kulttuurisesti ja yhteiskunnallisesti jakautuneena eli eriytyneenä. Yleisesti voidaan sanoa, että esimerkiksi siirtymä toisten varassa olevasta itsenäiseksi on normatiivinen kehitystehtävä jokaiselle nuorelle. Sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät kuitenkin vaikuttavat vahvasti siihen, missä tahdissa ja kuinka onnistuneesti tämä kehitystehtävä toteutuu. (Englisch ym. 1994.) Sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät, ennen kaikkea lapsuudenperheen tilanne, tausta ja voimavarat vaikuttavat myös institutionaalisiin siirtymiin. Esimerkiksi koulutukseen hakeutumisessa perheeltä saadulla tuella ja toimintamalleilla on merkitystä. Myös esimerkiksi paikallisesti vaihtelevat koulutus- ja työllistymismahdollisuudet vaikuttavat nuorten valintoihin ja mahdollisuuksiin. (Tolonen 2005, 59–60.) Nuoruutta elämänvaiheena määrittävät siis yhtäältä tietyt kulttuuriset olemukset ja odotukset, ja toisaalta monet paikalliset, tilannekohtaiset ja yksilölliset seikat.

Tommi Hoikkala (1993) on tutkimuksessaan etsinyt aikuisuuspuhetta ja tulkintoja aikuisuuteen ja löytänyt muiden ohessa tarkastelupisteen, jossa aikuisuus nähdään järkevyytenä ja nuoruus ei-järkevyytenä. Nuoruus määrittyy tällöin esimerkiksi etsimiseksi, kokeiluksi ja itsenäistymiseksi, kun taas aikuisuus vakiintuneeksi olemiseksi ja vastuullisuudeksi (mt. 240–241). Etsiminen, kokeilu ja itsenäistyminen ilmaisevat kaikki tekemistä ja liikettä, siirtymää johonkin uuteen. Nuoruuteen liitetään kulttuurisesti siis muutos, liike ja etsintä, kun taas aikuisuuteen pysyvyys, vakiintuminen ja löytäminen.

Postmodernissa yhteiskunnassa tyypillistä on muutos ja myös nuoruuden määritelmä muuttuu ja saa uusia sisältöjä. Tämä liittyy ilmiöön, jota tutkimuksessa kutsutaan orastavaksi aikuisuudeksi tai varhaisaikuisuudeksi (emerging adulthood). Orastavan aikuisuuden elämänvaiheeseen kuuluu epävakaisuus eri elämän osa-alueilla, kuten ihmissuhteissa ja työelämässä. Lisäksi elämänvaiheeseen liittyy tiiviisti oman identiteetin etsiminen. Elämänvaihetta voidaankin kuvata puoli-itsenäiseksi. Elämänvaiheelle on lisäksi tyypillistä vahva usko tulevaisuuteen. ”Orastavan aikuisuuden” elämänvaiheen voidaan katsoa pidentävän nuoruusikää ja lykkäävän varsinaista aikuistumista. (Arnett 2000; Arnett 2006.) Elämänvaiheelle tyypillistä on siis osittainen itsenäisyys, oman identiteetin etsintä ja epätasapaino elämän eri alueilla (mt. 2006).

Nuoruuden elämänvaiheen tavoitteena nähdään siis aikuistuminen, vaikka tutkimuksessa on tunnistettu, ettei siirtymä ole selkeä tai suora. Aikuistumisen käsite onkin jo itsessään ongelmallinen. On mahdotonta asettaa selkeää merkkipaalua sille, milloin aikuistuminen on saavutettu tai nuoruus päättyy ja aikuisuus alkaa. Raitanen (2001, 198) huomauttaakin, että vaikka aikuistuminen sanana jo itsessään sisältää tavoitetilan ”aikuisuus”, on vaikeaa määrittää tarkasti nuoruuden päätepistettä. Mary (2012) kyseenalaistaa nuoruuden pidentymisen ja esittää, että varhaisaikuisuus on nuoruuden pidentämisen sijaan niin merkittävässä muutostilassa, etteivät vanhat käsitteet pysty sitä tavoittamaan. Mary esittääkin, että tieteen ja tutkimuksen olisi muodostettava uusia näkemyksiä ja tulokulmia nuoruuden sijaan aikuisuuteen.

Yhteenvedon voidaan siis sanoa, että nuoruus elämänvaiheena on siis monitulkintainen ja vaikeasti rajattava, lapsuuden ja aikuisuuden väliin asettava elämänkulun osa. Nuoruuden tavoitteena nähdään itsenäistyminen ja aikuisuus, mutta nuoruuden päätepistettä on haastavaa määrittää. Verrattuna aikuisuuteen nuoruus näyttäytyy kokeiluna ja etsimisenä vakiintumisen ja pysyvyyden sijaan. Nuoruutta voidaan tarkastella siirtymänä, jolloin huomio kiinnittyy liikkeeseen ja muutokseen. Nuoruus

määrittäyty elämänvaiheena yhtäläillä kulttuurisesti laajasti jaettuna että yksilökohtaisesti eriytyneenä.

2.2 Siirtymät institutionaalisessa elämänculussa

Tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena ovat nuorisotakuuseen liittyvät eduskunnan kyselytuntien keskustelut. Nuorisotakuun tavoitteena on erityisesti koulutus- ja työelämäsiirtymien nopeuttaminen (ks. esim. Työ- ja elinkeinoministeriö 2013). Koulutus ja työ voidaan aiemman tieteellisen keskustelun pohjalta määrittää instituutioiksi ja niihin liittyvät siirtymät sisällyttää institutionaalisen elämänculun käsitteeseen (White & Wyn 2013). Siirtymiä instituutioiden välillä kutsun tässä tutkimuksessa institutionaalisiksi siirtymiksi.

Instituutiot voidaan määrittää sosiaalisiksi ja yhteiskunnallisiksi rakenteiksi, jotka ovat sekä monitahoisia, muuttuvia että suhteellisen pysyviä. Instituutiot koostuvat symbolisista elementeistä, sosiaalisesta toiminnasta ja materiaalisista resursseista. (Scott 2001, 48–50.) Institutionaalisen elämänculun käsitteellä tarkoitetaan sitä, että esimerkiksi kehityspsykologiassa usein käsiteltyjen kehitystehtävien sijaan elämänculkua tarkastellaankin siirtyminä instituutiosta toiseen, esimerkiksi koulutuksessa seuraavalle koulutusasteelle siirtymistä. Institutionaalisen elämänculun käsitteeseen kuuluu myös ajatus siitä, että elämänculkua voidaan ennakoida, suunnitella ja ohjata. Elämänculun ennakointiin liittyvät tiiviisti yhteiskuntarakenteet, jotka mahdollistavat tai ovat mahdollistamatta tietynlaiset siirtymät instituutiosta toiseen. (Raitanen 2001, 196–197.) Näin ollen esimerkiksi poliittinen keskustelu, lainsäädäntö ja yhteiskunnan palvelurakenne vaikuttavat siihen, millaista elämänculkua yksilölle voidaan ennakoida kussakin tilanteessa ja ajassa.

Sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta nuoruuden ikävaiheena voidaan katsoa rakentuvan myös neuvotteluina yksilönvelvollisuuksista, vapauksista, rajoituksista ja oikeuksista (Lave & Wenger 1991). Nuoruutta tuotetaan siis sosiaalisessa todellisuudessa sen mukaan, millaisena yksilön roolin oletetaan yhteiskunnassa olevan. Esimerkiksi lainsäädäntö määrittää nuoruutta asettamalla ikärajoja lapsuudelle ja aikuisuudelle sekä siten säätelemällä, millaiset asiat ja instituutiot elämäncupiiriin kussakin iässä kuuluvat. Puhutaan lapsuuden ja nuoruuden institutionalisoinnista. (Harrikari 2008, 18.)

Institutionaaliset siirtymät ovat yksilölle ja yhteiskunnalle merkittävä osa aikuistumista. Institutionaaliset siirtymät voivat käynnistää myös muita siirtymiä. Esimerkiksi liikkuminen koulutuksesta

toiseen tai koulutuksesta työelämään voivat käynnistää myös siirtymän lapsuudenkodista omaan kotiin tai vastuulliseen elämäntapaan. (Tolonen, 2005, 35.) Institutionaaliset siirtymät ovat siis merkittäviä yksilön elämänkulun kannalta.

Nuoriin kohdistuva politiikka on institutionaalisten siirtymien kannalta merkittävää. Ensinnäkin sen kautta määritetään nuoruuden käsitettä kulloisessakin yhteiskunnassa. Lisäksi politiikalla vaikutetaan siihen, millaisia mahdollisuuksia nuorilla on esimerkiksi koulutukseen, terveydenhuoltoon ja asumiseen. (White & Wyn 2013, 113–114.) Poliittiset linjaukset ja toimenpiteet mahdollistavat tai ovat mahdollistamatta siirtymän instituutiosta toiseen.

Institutionaalisten siirtymien käsitteen ohella voidaan puhua myös *institutionalisoiduista* siirtymistä. Tällöin huomio kiinnittyy erityisesti siihen, millaiseksi yksilön rooli institutionaalisessa siirtymässä muodostuu. Komosen (2001, 73) mukaan nuorilla ei lopulta ole juurikaan mahdollisuuksia omien valintojen tekemiseen vaan yhteiskunta puuttuu niihin. Nuoresta tulee tällöin herkästi kansalaisen sijaan asiakas, eli aktiivisen toimijan sijaan kohde. Esimerkiksi ilman toisen asteen koulutusta olevien nuorten asema on yhteiskunnassa heikko. Asemansa parantamiseksi nuorilla ei ole juuri muita vaihtoehtoja, kuin kiinnittyä yhteiskunnan instituutioihin ja tulla asiakkaaksi instituutioon. (Pietikäinen 2005, 219.) Erilaisia institutionaalisia tukitoimia kehitetään kuitenkin jatkuvasti yksilöllisten polkujen tukemiseksi kohti koulutusta ja työelämää. Tällaisia tukitoimia ovat esimerkiksi työpajatoiminta ja nuorten etsivä työ.

Institutionaalisen siirtymän käsite keskittyy siis yhteiskunnallisiin rakenteisiin. Huomio kiinnittyy tällöin erityisesti siihen, miten siirtymiä yhteiskunnassa konstruoidaan ja suunnataan. Institutionaaliset siirtymät voidaan nähdä osana aikuistumisprosessia sekä yksilön että yhteiskunnan näkökulmasta. Yhteiskunnan institutionalisoituessa myös nuoruuden siirtymät ovat institutionalisoituneita. Yhteiskunnan instituutiot ohjaavat yksilön valintoja, jolloin yksilö kiinnittyy usein entistä voimakkaammin erilaisiin instituutioihin, kuten koulutukseen ja työmarkkinoille. Institutionalisoituneissa elämäntilanteissa nuoriin kohdistuu usein ristiriitaisiakin odotuksia. Yhteiskunta korostaa yksilön vastuuta, valinnanvapautta ja individualismia, mutta siirtymien odotetaan silti toteutuvan kaikilla yksilöillä samalla, toivottavalla tavalla (Aapola & Ketokivi 2005).

2.3 Siirtymien normatiivisuus

Sosiologisessa tutkimuksessa on tunnistettu, että elämänvaiheet ovat sosiaalisia konstruointeja, jotka rakentuvat maantieteellisesti ja historiallisesti eri tavoin. Näin ollen on mahdotonta muodostaa

yhtä, kattavaa määritelmää esimerkiksi lapsuudelle tai nuoruudelle. Sen sijaan on mahdollista tarkastella tietyssä elämänvaiheessa olevien yksilöiden sosiaalista asemaa tietyssä paikassa ja ajassa. (Raitanen 2001, 197.) Tällöin huomio kiinnittyy siihen, millaisia odotuksia elämänvaiheeseen liittyy ja miten yhteiskunnassa pyritään vaikuttamaan siihen, että elämänvaiheisiin liitetyt odotukset täyttyvät. Siirtymät sisältävät normeja eli oletuksia siitä, miten niiden tulisi tapahtua. Aikuistuminen nuoruuden siirtymien tavoitteena määrittyy normatiivisesti esimerkiksi opintojen loppuun saamisena, itsenäisenä asumisena, perheenperustamisena ja työelämään kiinnittymisenä. Lisäksi aikuistumiseen liitetään nykyisin yhä useammin myös vaatimus kantaa vastuuta itsestä ja muista (Aapola & Ketokivi 2005, 27).

Siirtymien normatiivisuuden havainnollistamiseksi on usein käytetty metaforaa ”polusta”, jota pitkin nuori siirtyy aikuisuuteen. Polku voi olla vakiintunut, jolloin se noudattaa yhteiskunnassa enemmän tai vähemmän tunnistettuja ja jaettuja normeja. Vakiintuneeseen polkuun kuuluvat esimerkiksi kouluttautuminen, omaan kotiin muutto ja lopulta perheen perustaminen. Poikkeavia polkuja aikuisuuteen voivat olla esimerkiksi varhainen vanhemmuus tai koulutuksen hankkiminen vaihtoehtoisilla tavoilla, kuten työpajoilla. (Aapola & Ketokivi 2005.)

Juhilan (2008, 93–94) mukaan sosiaalityön asiakkaana olevat aikuiset eivät kykene aina välttämättä täyttämään yhteiskunnan asettamaa aikuistumisen normeja, kuten itsenäistä toimeentuloa tai palkkatyön tekemistä. Nuorille ei länsimaisessa yhteiskunnassa useinkaan aseteta aikuisuuteen liittyviä vaatimuksia, mutta nuoruuden oletetaan kuitenkin olevan aikaa, jolloin aikuisuuden taitoja opitaan ja omaksutaan.

Kuten aiemmin todettu, siirtymät instituution tasolla eivät aina tapahdu ennakoidusti. Siirtymää, jossa riski ennakoimattomaan ongelmaan on merkittävä, kutsutaan usein nivelvaiheeksi. Nivelvaiheella viitataan usein nuoren koulutuspolulla tapahtuvaan siirtymään, kuten siirtymistä alakouluista yläkouluun tai yläkoulusta toisen asteen opintoihin. Yhteiskunnallisessa keskustelussa institutionaalisen siirtymän epäonnistuminen tunnistetaan usein syrjäytymisriskinä. Työtä nuorten tukemiseksi nivelvaiheissa tehdään esimerkiksi oppilaitoksissa, sosiaalitoimessa, työvoimahallinnossa, nuorisotoimessa ja erilaisissa hankkeissa (Ahola & Galli 2009, 398).

Tämän tutkielman näkökulmasta syrjäytyminen voidaan määrittää epäonnistumisena tai kasvavana tuen tarpeena institutionaalisessa siirtymässä. Huomionarvoista on se, että nykyinen keskustelu nuorten syrjäytymisestä keskittyy nimenomaan huoleen siitä, että nuori ei kiinnity koulutuksen ja työn kaltaisiin instituutioihin. Syrjäytymisen käsite on aikaisemmin käsittänyt myös selkeämmin

yksityiselämän, kuten ystävät ja niiden puutteen. Erityisesti poliittisessa keskustelussa syrjäytymisen käsite on kuitenkin kaventunut kattamaan lähinnä koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäämistä. (Kiilakoski 2014, 24–25.) On mielenkiintoista, että kehitys on mennyt tähän suuntaan vaikka tutkimuksessa syrjäytymistä ja siihen liittyviä ilmiöitä, kuten osattomuutta ja yksinäisyyttä on viime aikoina käsitelty melko laajasti, usealla tieteen alalla ja myös poikkitieteellisesti.

Kiilakoski (2014, 25–26) selittää syrjäytymisen käsitteen kaventumista politiikassa ja päätöksen teossa sillä, että koulutus ja työelämä ovat helposti operationalisoitavissa: kouluttautumisen ja työllistymisen käsitteet on helppo määrittää ja tilastoida. Määritettäessä nuorten syrjäytyminen ulkopuolisuudeksi koulutuksesta ja työelämästä mahdollistuu nuorten luokittelu kahteen kategoriaan: syrjäytyneisiin ja ei-syrjäytyneisiin. Uhkakuvana tällaisessa kapeassa luokittelussa on se, että ymmärrys nuorten ja heidän kanssaan työskentelevien kokemuksista jää päätöksenteossa puutteelliseksi. (Mt., 26–27.) Esimerkiksi yksilön arkea koskeva ymmärrys ei tilastoista välity. Lisäksi syrjäytyminen erityisesti yksilön kannalta merkitsee usein toimintakyvyn heikentymistä tai menettämistä jollakin elämänalueella (Ulvinen 2014, 40).

Institutionaalisen elämänculun käsitteen näkökulmasta koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olominen voidaan siis määrittää siirtymien epäonnistumiseksi. Tällöin siirtymän onnistumiseksi ja elämänculun ”normaaliuden” palauttamiseksi katsotaan usein tarvittavan tukitoimia, esimerkiksi työvoimapolitiittisia arviointi- ja ohjauskäytäntöjä. Reetta Pietikäinen (2005) on tutkinut työpajalla olevien nuorten toimijuutta ja nuorten aikuistumiselle sekä työvoimapolitiittisille käytännöille antamia merkityksiä. Nuorille työpajatoiminta työvoimapolitiittisena käytäntönä merkitsee mahdollisuutta toteuttaa omaa, institutionalisoidulle elämäncululle vaihtoehtoista elämänculkuaan. (Pietikäinen 2005, 245–246.) Institutionalisoitun elämänculun sijaan yhteiskunta siis myös mahdollistaa yksilöllisten, poikkeavien elämäncpolkujen rakentamisen. Siirtymien epäonnistumisen sijaan voidaankin puhua omanlaisista poluista.

Epäonnistuneet institutionaaliset siirtymät esimerkiksi työllistymisen ja kouluttautumisen osalta voidaan siis tulkita joko syrjäytymisen tai omanlaisten polkujen viitekehyksessä. Epäonnistumiseen syrjäytymisenä liitetään usein monia yksilön kannalta negatiivisia seikkoja, kuten toimintakyvyn heikkeneminen ja yksinäisyys. Kun taas siirtymien epäonnistuminen tulkitseminen vaihtoehtoisina polkuina, omalla tavalla tekemisenä sisältää positiivisia mahdollisuuksia. Nämä polut vaativat onnistuakseen yhteiskunnalta tukea ja toimenpiteitä.

3 NUORUUDEN TUKEMINEN JA KONTROLLOINTI

Tässä tutkimuksessa kiinnostuksen kohteena on se, miten nuoruuden institutionaalisia siirtymiä yhteiskunnassa tuetaan ja kontrolloidaan. Tässä luvussa valotan tuen ja kontrollin käsitettä tarkastelemalla aluksi nuoriin kohdistuvan tuen ja kontrollin tarpeen määrittymissä suomalaisessa yhteiskunnassa. Tämän jälkeen käsittelen tukea ja kontrollia hallinnan käsitteen avulla sivuten myös nuorisopolitiikan käsitettä. Lopuksi tarkastelussa on tämän tutkimuksen kohteena oleva nuorisotakuukeskustelu erityisesti tuen ja kontrollin näkökulmista.

3.1 Nuoruuden tukeminen ja kontrollointi makrotasolla: hallinnasta nuorisopolitiikkaan

Tukea ja kontrollia voidaan siirtymän käsitteen tavoin tarkastella monesta eri näkökulmasta, esimerkiksi sosiaalisena tukena ja kontrollina. Sosiaalisesta tuesta ja kontrollista puhuessa huomio kiinnittyy yksilön lähisuhteisiin ja yhteisöihin, jossa hän elää. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan poliittisessa keskustelussa nuoriin kohdistuvaa tukea ja kontrollia. Tällöin huomio kiinnittyy yhteiskunnan makrotason keskusteluun yksilöiden välisen vuorovaikutuksen ja keskustelujen sijaan. Tukea ja kontrollia voidaankin tarkastella sekä mikro- että makrotasolla (ks. esim. Juvonen 2009, 157). Makrotasolla tarkoitan tässä tutkimuksessa sellaista toiminnan tasoa, joka vaikuttaa laajaan joukkoon nuoria sisältämättä suoraa vuorovaikutusta (vrt. esim. Juvonen 2009). Poliittiset puheen- vuorot käsitetään siis tässä tutkimuksessa makrotason tuen ja kontrollin toteuttamisen foorumeiksi.

Sosiaalinen tuki voidaan yksinkertaisimmillaan määrittää vuorovaikutukseksi, jossa yksilön tarpeet tulevat kohdatuksi (Rimkus 2011). Kontrolli puolestaan voidaan määrittää kontrolloijan tarpeista lähteväksi vuorovaikutukseksi. Yhteiskunnallisessa kontekstissa kontrolli näyttäytyy useimmiten pyrkimyksenä palauttaa yksilö yhteiskunnan normatiiviseen yhteyteen (ks. esim. Sipilä 1989, 63; Juvonen 2009, 157). Nuoriin kohdistuva tuki ja kontrolli ovat siis osa siirtymien institutionaalisuutta, sillä niiden avulla pyritään saamaan aikaan ennakoituja siirtymiä instituutioiden sisällä ja niiden välillä.

Sosiaalisen tuen määritelmän mukaan tuella on positiivinen vaikutus yksilön hyvinvointiin ja käyttäytymiseen. Tuki voi olla luonteeltaan esimerkiksi tietoa, neuvoja, apua ja sympatian ja arvostuksen osoittamista. (Rimkus 2011, 19.) Vaikka politiikan makrotasolla vuorovaikutusta ei tapahdu, on tuen ja kontrollin muodostumisen kannalta merkittävää se, miten nuorista puhutaan. Poliitiikan

muodot ja politiikan tavoitteet vaikuttavat siihen, miten nuorista ylipäänsä puhutaan (ks. esim. Satka ym. 2011b, 13). Tuen elementtejä, esimerkiksi arvostusta osoittava poliittinen puhe voidaan tästä näkökulmasta katsottuna tulkita tueksi. Toisaalta politiikalla ja päätöksenteolla on tärkeä rooli siinä, miten nuorille tukea antaviin palveluihin ja niiden kehittämiseen panostetaan. Nuorten palveluiden resursointi voidaan siten tulkita yhteiskunnalliseksi tuen antamiseksi nuorille.

Sekä tuelle että kontrollille on aiemman tutkimuksen perusteella olemassa nuorten itsensä kannalta selkeä tarve. Teija Lehtinen (2011) on nuorisotutkimuksen alaan sijoittuvassa pro gradussaan tutkinut nuorten itsenäistymistä tuetussa asumisessa. Tutkimuskysymyksissään Lehtinen on keskittynyt erityisesti tukeen, jota nuoret saavat siirtymässään kohti aikuisuutta. Yksi tutkimuksen tuloksista on se, että tuetun asumisen piirissä olevat nuoret aidosti tarvitsevat asumisohjauksen tarjoamaa tukea, jotta siirtymä aikuisuuteen ja itsenäiseen elämään onnistuu. (Mt. 2011.) Noora Ellonen (2008) on tutkinut nuorille suunnattua tukea ja kontrollia sosiaalisen pääoman käsitteen viitekehyksessä. Tutkimuksessa verrattiin kouluja, joissa sosiaalisia ongelmia oli suhteessa paljon sellaisiin, joissa niitä oli vähän. Yhteisön osoittama sosiaalinen tuki ja kontrolli näyttävät lisäävän kaikkien yhteisössä elävien nuorten koettua hyvinvointia riippumatta siitä, kokevatko nuoret saavansa yksilökohtaisesti tukea tai kontrollia osakseen. (Mt., 159–160.)

Tässä tutkimuksessa vuorovaikutus nuorten kanssa ei ole tarkastelussa, koska aineistona ovat poliittiset puheenvuorot, jotka eivät sisällä varsinaista vuorovaikutusta tuen ja kontrollin kohteen, eli nuorten kanssa. Nuorten arjen mikrotason sijaan huomio kiinnittyy politiikan tekemisen makrotasolle.

Poliittisesta ja yhteiskunnallisesta näkökulmasta katsottuna tuki ja kontrolli määrittyvät *nuorten ja nuoruuden hallintana*. Hallinnalla tarkoitetaan niitä vallan harjoittamisen tapoja, joilla pyritään ohjaamaan yksilön, yhteisöjen ja organisaatioiden käyttäytymistä (Satka, Alanen, Harrikari & Pekkarinen 2001b, 12). . Hallinta on siis yksilöiden, yhteisöjen ja organisaatioiden toiminnan yhteiskunnallista säätelyä. Hallinnan käsite on siis oleellinen tutkittaessa tukea ja kontrollia yhteiskunnallisena ja poliittisena toimintana Hallinnan näkökulmasta kontrolli on poikkeavan käytöksen säätelyä. (Satka, Alanen, Harrikari & Pekkarinen 2011a, 7.) Hallinnan käsite voidaan siis nähdä toimenpiteenä, jolla siirtymiä ohjataan, usein normatiiviseen suuntaan. Tällöin hallinta voidaan nähdä poikkeavien nuoruuden siirtymien kontrollointia.

Kontrolloinnin tarve kietoutuu yhä useammin riskien ja huolen käsitteisiin (Satka ym. 2011b, 14). Timo Harrikarin (2008, 21–22) mukaan 2000-luvun yleistä keskustelua lapsista, nuorista ja heidän perheistään onkin leimannut voimakas huoli. Huoleen on liittynyt myös vaatimus entistä tehokkaammista toimenpiteistä. Julkisen keskustelun ohella huolen käsite on levinnyt myös viranomaiskäytäntöihin sekä poliittisiin ohjelmiin. Huolen rantautumista lapsia ja nuoria koskevaan puheeseen voidaan pitää kansainvälisenä ilmiönä, joka liittyy myöhäismoderniin kulttuuriin. (mt., 22–23.)

Harrikari (2008) on tutkinut lapsiin ja nuoriin liittyntä huolta ja siitä kumpuavaa tarvetta lasten ja nuorten hallintaan kahdeksan empiirisen analyysin avulla. Tutkimuksessa hahmotetaan huolta ja hallintaa sekä näiden muutoksia vuosien 1970–2006 eduskuntaesitysten valossa. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan rikosvastuun ikärajan muuttamista, iltapäivälehtien nuorisorikosuutisointia analysoimalla rikosentorjunta- ja turvallisuusohjelmia sekä nuorten kotiintuloaikoihin liittyvää julkista. (Harrikari 2008.) Analyysien pohjalta Harrikari on luonut kaksi historiallista muodostelmaa, joiden painotus vaihtelee ajoittain ja tilanteittain. Nämä muodostelmat liittyvät tiiviisti kahteen hallinnan regiimiin: hyvinvointi- ja riskipolitiikkaan. (Mt., 256.) Tämän tutkimuksen näkökulmasta olennaista on se, miten tuki ja kontrolli puheena ja toimenpiteinä painottuvat näissä kahdessa regiimissä.

Yhteiskunnan suhtautumista nuoriin voidaan siis tarkastella hyvinvointiregiimin ja riskiregiimin kautta. Kuten Harrikari (2008, 256) toteaa, eivät nämä regiimit sulje toisiaan pois vaan ne kamppailevat jatkuvasti valta-asemastaan esimerkiksi yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa. Riskipolitiikan regiimi perustuu niin sanotuista ”perusarvoista” kumpuavaan huoleen yleisestä turvallisuudesta, epäluottamukseen yksilöitä kohtaan sekä yksittäistapausten laajentamiseen kokonaisuuksiin. Riskipolitiikan regiimi liittyy julkisessa keskustelussa vahvasti iltapäivälehdistöön. Harrikari nimeää riskipolitiikan kolmeksi keskeiseksi elementiksi riskin, huolen ja puuttumisen.

Siinä missä hyvinvointipolitiikan regiimi painottaa rakenteita ja niihin liittyviä mahdollisuuksia, painottaa riskipolitiikan regiimi siis yksilöiden toiminnasta kumpuavia uhkia, jotka katsotaan vaativan puuttumista. (mt., 257–258.) Sosiaalisen median antamat mahdollisuudet levittää nopeassa ajassa laajalle joukolle tietoa uhkaavista yksittäistapauksista toiminevat iltapäivälehdistön tavoin ja nostavat nuoriin liittyvää riskinäkökulmaa entisestään. Sosiaalinen media mahdollistaa myös toisenlaisten, positiivisten uutisten ja tarinoiden esilletuonnin, mikä voi tuoda myös muita kun riskipolitiikan näkökulmia julkiseen keskusteluun.

Riskipolitiikan regiimissä kontrollin tarve siis tulkitaan keskeiseksi. Riskipolitiikan regiimiin liittyy esimerkiksi varhaisen puuttumisen termi, joka vakiintui nuoriin liittyvään keskusteluun 2000-luvun alkupuolella niin vahvasti, että termi sisällytettiin kahteen hallitusohjelmaan (Satka, 2011, 61). Varhaisen puuttumisen politiikka liittyy etenkin 2000-luvulla yleistyneeseen syrjäytymiskeskusteluun: varhaisella puuttumisella halutaan ehkäistä syrjäytymistä. Syrjäytymisen käsite ei ole yksiselitteinen ja huomattavaa on, että se, miten syrjäytyminen määritellään, ohjaa niitä poliittisia toimenpiteitä, joilla siihen pyritään vaikuttamaan. (Kiilakoski 2014, 24.)

Sakari Hänninen (2011, 392) huomauttaa, etteivät riskiregiimiin kuuluvat varhainen puuttuminen ja matala toleranssi poikkeavaan käyttäytymiseen hallinnan tekniikkoina ole kuuluneet perinteiseen suomalaisen hyvinvointivaltion eetokseen, vaan ne ovat lähtöisin Yhdysvalloista. Hänninen (mt., 392) arvioi, että Suomi on ottanut näitä hallinnan muotoja käyttöön luultavasti kustannustehokkuuden ja tuottavuuden parantamisen nimissä. Ilmiö liittyy laajempaan hallinnan muutokseen, johon liittyy myös yksilön vastuuta korostava uuden julkisjohtamisen ideologia.

Hyvinvointipolitiikan regiimi painottaa yhteiskunnallisia rakenteita, valtion tarjoamaa tukea, ennaltaehkäisyä ja voimakkaiden yksilöihin kohdistuvien interventtioiden välttämistä (Harrikari 2008, 256). Siinä painotetaan siis tukea, joka ei sisällä voimakkaita velvoitteita tai kontrollointia. Huolen ja riskien sijaan lähestymistapa nuoriin ja nuoruuteen näyttäytyy tällöin positiivisempana. Nuoret ja nuoruus voidaan siis yhteiskunnassa nähdä myös mahdollisuutena ja resurssina. Karl Mannheimin (1952) mukaan nuorison muutosvoima yhteiskunnassa perustuu siihen, ettei heillä ole ”kokemusten painolastia” kannettavanaan, mikä mahdollistaa ennakkoluulottoman asennoitumisen esimerkiksi yhteiskunnan ongelmiin. Nuoriin kohdistuvaa politiikkaa voidaan siis lähestyä hallinnan käsitteen kautta, jolloin se määrittyy nuorten ja nuoruuden sekä näihin kiinnittyvien yhteisöjen ja organisaatioiden säätelynä ja ohjailuna. Hallinta taas voidaan tehdä ymmärrettäväksi riskiregiimin ja hyvinvointiregiimin välisenä jännitteenä (Harrikari 2008), jota olen edellä kuvannut.

Hallinnan, huolen ja riskin lisäksi tukea ja kontrollia voi tarkistella myös muista näkökulmista. Nuoriin ja nuoruuteen liittyvää politiikkaa voidaan tarkastella esimerkiksi *nuorisopolitiikan* käsitteen kautta, jossa korostuu nuorille annettava tuki kontrollin sijaan. Nuorisopolitiikan keskeinen tavoite on nuorten hyvinvoinnin lisääminen ja elinolojen parantamisena (Paju 2008, 329). Nuorisopolitiikka voidaan nähdä myös nuorten osallistumista tukevinä toimina, kuten nuorten kuulemisena päätöksenteossa (Paju 2008, 329). Tällöin huomio kiinnittyy siis huolen ja riskien sijaan nuoriin ja

nuoruuteen mahdollisuuksina ja voimavaroina. Nuoruuden asema itsessään arvokkaana elämänvaiheena korostuu, kun nuorisopolitiikassa lähdetään liikkeelle nuorten omista tarpeista, joita toteutetaan nuoria kuullen ja osallistaen. Normatiivisuus ei tällaisessa tukemisen tavassa ole samalla tavalla läsnä, kuin hallinnan toteutustavoissa.

Tukea ja kontrollia kohdistetaan nuoriin siis valtakunnallisessa poliittisessa päätöksenteossa. Tätä toimintaa voidaan tarkastella joko hallintana tai nuorisopolitiikkana. Esimerkiksi vuonna 2013 lanseeratun nuorisotakuun kaltaiset hankkeet, joiden tavoitteena on tukea nuoria siirtymässä jatkokoulutukseen ja edelleen työelämään, sisältävät myös vahvan kontrollielementin. Nuorta ohjataan kiinnittymään koulutukseen tai työelämään esimerkiksi erilaisten palvelujärjestelmien, tukijärjestelmien ja lainsäädännössä tai ohjeistuksissa määritettyjen pakkojen kautta (Ulvinen 2014, 41). Tuen ja kontrollin käsitteet määrittyvät siis myös ohjaavana politiikkana ja yhteiskunnallisena ilmapiirinä.

Tässä tutkimuksessa tuella tarkoitetaan nuoren tarpeista lähteviä toimenpiteitä ja puhetta. Kontrollilla tarkoitan kontrolloijan tai tämän edustaman instituution tarpeista lähteviä toimenpiteitä ja puhetta. Sekä tuella että kontrollilla on merkitystä osana institutionaalisten siirtymien onnistumista.

3.2 Oikeudet ja velvollisuudet nuoriin kohdistuvan tuen ja kontrollin lähtökohtana

Nuoruutta ja nuoria on yhteiskunnassa tarkasteltu ajanjaksosta riippuen erilaisista näkökulmista. Nuorisoa on pidetty toisinaan yhteiskunnan tulevaisuutena muutosvoimana, toisinaan taas ongelmana, joka vaatii toimenpiteitä. (Raitanen 2001, 187–188.) Yhteiskunnalliset tilanteet ja niiden muutokset vaikuttavat siihen, millaisena osana yhteiskuntaa nuoret minäkin aikana nähdään. Tällöin myös tuen ja kontrollin tarve vaihtelee siis yhteiskunnallisten tilanteiden vaihdellessa.

Olennaista on huomata, että nuoriin kohdistuvat asenteet joko yhteiskunnan muutosvoimana tai ratkaistavana ongelmana eivät pelkästään vaihtelee aikakausittain, vaan ilmenevät myös yhtäaikaisesti. Raitanen (2001, 188) huomauttaa, että nuorilta toisaalta odotetaan kapinointia ja kriittistä asennetta, mutta toisaalta tällaisesta käyttäytymisestä myös rangaistaan heitä. Nuoriin yhteiskunnan jäsenenä kohdistuvat odotukset ovat siis usein ristiriitaisia: jos nuori ei kapinoi lainkaan, saattaa se herättää huolta, mutta liikaa kapinoivaa nuorta pyritään kontrolloimaan.

Yksi tarkastelukulma nuoriin kohdistuvaan tukeen ja kontrolliin on se, tulkitaanko nuori aktiivisena toimijana, joka on itsessään arvokas ja kykeneväinen, vai kypsyvänä ja kehittyvänä aikuisuuteen matkaajana, jonka tulee olla huolenpidon ja suojelun kohteena (Raitanen 2001, 187–188). Olennaista on siis se, onko nuoruuden tavoitteena hyvä aikuisuus vai voiko hyvä nuoruus tarkoittaa muutaakin, kuin normatiivisten kehitystehtävien saavuttamista. Näkökulmavalinta määrittää osaltaan sitä, millaiseksi yhteiskunnassa tulkitaan nuorten ja nuoruuden ohjaamisen tarve.

Päivi Harisen (2000, 203) mukaan 2000-luvun nuoria leimaa se, että he ovat tulleet ikään kuin valmiiseen pöytään: verrattuna aiempiin sukupolviin yhteiskunnan rakentamiselle työn ja jopa oman hyvinvoinnin kustannuksella ei enää ole tarvetta. Toisaalta taloudellinen taantuma voi synnyttää uusia tarpeita rakentaa ja elvyttää yhteiskuntaa, mikä heijastuu väistämättä myös nuoriin ja siihen, mitä nuorilta yhteiskunnassa odotetaan. Erityisesti vaikeassa taloustilanteessa nuorelle voi syntyä kulttuurinen velvollisuus tehdä järkeviä institutionaalisia valintoja antaakseen panoksen yhteiskunnan toimivuudelle (Aapola & Ketokivi 2005, 13).

Tuen ja kontrollin toteuttaminen suhteutuu sosiaalisen iän käsitteeseen, jolloin tarkastelun kohteena on se, millaisia odotuksia asetetaan eri-ikäisille yksilöille. Esimerkiksi nuorelle sopivia rooleja ovat koululaisen tai opiskelijan rooli. Rooleja säätelevät niin sanotut ikänormit, joista osa liittyy kulttuuriin, joka omaksutaan lapsesta asti. Osaa ikänormeista vahvistetaan lain avulla. Esimerkiksi oppivelvollisuuden avulla pyritään varmistamaan, että tietynikäiset lapset ja nuoret käyvät koulua. (Atcley 2000; ref. Rantamaa 2001, 58–60.) Ikänormit toisin sanoen synnyttävät velvollisuuksia. Velvollisuudet voivat olla juridisia oppivelvollisuuden tapaan tai kulttuurisia, kuten oletus siitä, että nuori muuttaa pois vanhempiensa luota. Toisaalta esimerkiksi koulunkäyminen voidaan nähdä sekä juridisena että kulttuurisena velvollisuutena.

Tuen ja kontrollin toteuttamista voidaankin tarkastella myös oikeuksien ja velvollisuuksien näkökulmasta. Oikeudet ja velvollisuudet muodostavat yksilölle raamit, joiden sisällä hän voi yhteiskunnassa toimia ja toteuttaa itseään. Oikeuksilla tarkoitetaan niitä asioita tai vapauksia, joihin nuorella on oikeus, eli jotka ovat heille saatavilla ja joiden käyttöön ottaminen on yhteiskunnallisesti hyväksyttävää. Oikeuksien käsitepariksi mielletään usein velvollisuudet, joka taas kertoo siitä, mitä yksilön tulee itse tehdä yhteiskunnan jäsenenä. Käsitepari oikeudet-velvollisuudet tulevat lähelle käsiteparia tuki-kontrolli (ks. esim. Jokinen 2008, 111), jotka molemmat liittyvät tiiviisti sosiaalityön dynamiikkaan. Tuen ja kontrollin käsiteparin tapaan myös oikeudet ja velvollisuudet esiintyvät usein yhtäaikaaisesti. Esimerkiksi kun nuorelle annetaan oikeus koulutukseen, velvoitetaan häntä samalla

kouluttautumaan. Kun nuorta tuetaan kouluttautumaan erilaisin toimenpitein, häntä myös kontrolloidaan ja valvotaan. Tuki, kontrolli, oikeudet ja velvollisuudet kietoutuvat siis usein yhteen.

Se, miten yksilön oikeudet määrittyvät, riippuu pitkälti siitä, millainen ideologia oikeuksia määrittävien rakenteiden takaa löytyy. Näitä rakenteita voi yrittää tavoittaa esimerkiksi paikantamalla valitseva sosiaalipoliittinen malli. Sosiaalipoliittisista malleista Suomen katsotaan edustavan sosiaalidemokraattista mallia, pohjoismaista hyvinvointivaltiota. Pohjoismaiselle hyvinvointivaltiolle ominaista on universalismi, johon liittyy olennaisesti julkisen sektorin tärkeä asema sosiaalipolitiikan toteuttamisessa sekä palvelujen tarjoaminen kaikille kansalaisille (Raunio 2004, 178–179). Julkisella sektorilla on siis velvollisuus tarjota tiettyjä palveluja ja kansalaisilla oikeus niihin. On kuitenkin tärkeää huomata, että hyvinvointivaltio on jatkuvassa muutoksessa ja sen on löydettävä jatkuvasti uusia keinoja sosiaalipolitiikan toteuttamiseen globaalissa maailmassa (ks. esim. Anttonen & Sipilä 2009, 268–276).

Suuri osa nuorille kuuluvista oikeuksista on samoja, kuin kaikille yksilöille kuuluvat oikeudet. Puhuttaessa perustavanlaatuisista, ihmisyyteen liittyvistä oikeuksista käytetään usein käsitteitä perusoikeudet tai ihmisoikeudet. Vaikka nämä oikeudet ovat sisällöltään usein samankaltaisia, on olennaista huomata, että niiden muodollisessa määräytymisessä on eroja (Nieminen 2006, 134). Ihmisoikeudet määrittyvät ylikansallisesti. Niiden tavoitteena on luoda vähimmäiskriteerit valtioiden omille säädöksille, kuten perustuslailla. Ihmisoikeusjulistuksia on yleismaailmallisia ja alueellisia. Esimerkiksi YK:n ihmisoikeusjulistus on yleismaailmallinen, mutta lisäksi esimerkiksi Euroopan Unionilla on omia ihmisoikeussäädöksiään. (Mt., 133–134.)

Perusoikeuksilla puolestaan tarkoitetaan niitä yksilön oikeuksia, jotka määräytyvät perustuslaissa (Nieminen 2006, 133). Tällaisia oikeuksia ovat esimerkiksi oikeus sananvapauteen. Perusoikeudet ovat siis kansallisia ja ne koskevat kaikkia yhteiskunnassa eläviä yksilöitä, lähtökohtaisesti siis myös alaikäisiä. (Mt., 133–134). Kaikki muu lainsäädäntö, joka nuorten oikeuksia säätelee, perustuu siis perusoikeuksille, jotka määrittyvät perustuslaissa. Huomattavaa on, että oikeudet sisältävät myös vastuuta ja sitä kautta velvollisuuksia. Esimerkiksi oikeuteen tehdä työtä sisältyy velvollisuus noudattaa työsopimusta ja toisaalta velvollisuus ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi ja hakea aktiivisesti työtä saadakseen taloudellista tukea (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 3 §).

Nuorten ja nuoruuden tukemisen ja kontrolloinnin voidaan siis katsoa määrittyvän sen mukaan, miten nuoret ja nuoruus nähdään osana yhteiskuntaa. Se, miten nuoret ja nuoruus yhteiskunnassa

nähdään, riippuu aina kulloisestakin poliittisesta tilanteesta ja sen synnyttämästä tarpeesta, johon nuorten toivotaan vastaavan. Se, miten nuoret nähdään ja mitä heiltä odotetaan, vaikuttaa puolestaan siihen, millaisia poliittisia päätöksiä nuoriin liittyen tehdään. Poliittiset päätökset niin EU-tasolla, valtakunnallisesti kuin kunnallisestikin taas vaikuttavat siihen, millaista nuoren elämä on ja millaisia valintoja hänen on siirtymävaiheissa mahdollista tehdä. Oikeuksien ja velvollisuuksien voidaan nähdä käsiteparina olevan lähellä tuen ja kontrollin käsiteparia, jolloin tuen ja kontrollin tarpeen syntymisen ymmärtämiseksi on tärkeää ymmärtää nuoruuteen liittyvien oikeuksien ja velvollisuuksien syntymisen ymmärtämistä.

3.3 Nuorisotakuu tukena ja kontrollina

Vuonna 2011 huoli nuorten syrjäytymisestä synnytti nuorten yhteiskuntatakuun eli niin sanotun nuorisotakuun, jonka tavoitteena on ehkäistä nuorten syrjäytymistä sekä tukea kouluttautumista ja työllistymistä. Työ- ja elinkeinoministeriön hanketta käsittelevässä raportissa syrjäytyneiksi nuoriksi määritetään nuoret, jotka ”eivät saa perusasteen jälkeen koulutuspaikkaa tai eivät suorita tutkintoa”, ”työttömänä työnhakijana hakeutuvat TE-toimistojen asiakkaisiksi” tai ”nuoret, joiden ei tiedetä olevan missään aktiivisessa toiminnassa tai jotka tarvitsevat muuta tukea.” (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013, 8.) Jatkokoulutus ja työelämä voidaan nähdä toivottuina instituutioina, joihin nuori siirtyy. Nuorten syrjäytyminen nähtiin niin tärkeäksi teemaksi, että syrjäytymisen ehkäisy nostettiin Jyrki Kataisen hallituksen kärkihankkeeksi (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 7).

Nuorisotakuun tavoitteena on se, että siirtymien edistämiseen keskittyvät toimenpiteet näyttäytyisivät nuorelle selkeinä ja hän saisi tarvittavaa tukea ajoissa. Koulutukseen ja työhön pääseminen nähdään nuoren oikeutena, joka suojelee häntä muun muassa psyykkiseltä pahoinvoinnilta ja sosiaalisilta ongelmilta. Inhimillisen ulottuvuuden lisäksi nuorisotakuun tavoitteena on kansantalouden parantaminen, sillä koulutus- ja työelämäsiirtymien epäonnistuminen tulee yhteiskunnalle kalliiksi etenkin pitkällä aikavälillä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 48; 7.)

Käytännössä nuorisotakuu keskittyy koulutus- ja työllisyys siirtymien nopeuttamiseen ja mahdollistamiseen jokaiselle alle 25-vuotiaalle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle. Nuorisotakuun käytännön toteutusta onkin kritisoitu siitä, ettei se huomioi nuoria, joiden nuoruus on kulkenut epätavanomaisia polkuja tavanomaisen elämänsä elämänkulun sijaan. Tällaisissa elämänsä elämissä siirtymät tarvitsisivat usein laajemmin tukea, joka keskittyisi kuntoutukseen ja elämänsä hallintaan.

(Ahonen-Walker & Pietikäinen 2014, 69.) Myös Jussi Ronkainen (2014, 87–90) ilmaisee huolensa siitä, ettei nuorisotakuu vauhdita niiden nuorten siirtymiä, joille siirtymiin liittyy erityisiä ongelmia. Ronkaisen mukaan ennaltaehkäisyllä esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja muiden lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittämisellä olisikin suuri rooli siirtymien onnistumisen tukemisessa (mt., 88–89). Nuorisotakuun haasteena on siis tavoittaa erilaisten elämäntulkujen värittämät siirtymät ja nuoret niiden keskellä: toisinaan erilaiset nuoret vaikeissa siirtymätilanteissa tarvitsevat erilaista tukea, eikä nopea siirtymän odotus sovellu kaikkiin elämäntilanteisiin, vaan voi osoittautua toimimattomaksi velvoitteeksi.

Sanna Aaltonen (2014, 74–83) on tarkastellut nuorisotakuusta käytyä poliittista keskustelua kansanedustajien kirjallisten kysymysten valossa tutkien sitä, miten kirjallisissa kysymyksissä edustetaan erityisesti nuorten näkökulmaa. Kirjallinen kysymys poikkeaa suullisesta kysymyksestä siten, että kansanedustaja toimittaa sen ministerille kirjallisesti ja saa myös vastauksen kirjallisena (ks. Esim. Mt., 74). Vuoden 2013 kirjallisissa kysymyksissä nuorisotakuu esiintyy sekä asiana, johon halutaan lisätietoa että valmiina vastauksena kysymyksiin, jotka koskevat nuoriin koskevaa huolta tai ongelmaa. Aaltonen esittää esimerkkinä nuorisotakuusta tukitoimenpiteenä työministerin vastauksen, jossa nuorisotakuu esitetään nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden tukemisena kovempien, kontrolliperusteisten keinojen sijaan. Kirjallisissa kysymyksissä ja vastauksissa nuorisotakuu näyttäytyi nuorten syrjäytymisen ehkäisynä, mutta myös palveluina ja tukena. Tukea ja palveluja ja niiden ulottamista kaikille tietyn ikäisille nuorille jopa korostettiin kysymyksissä ja vastauksissa. (mt., 74; 76.)

Eduskunnan kirjalliset kysymykset osoittavat, että nuorisotakuuta voidaan tarkastella nuorille kohdistettuna tukena. Nuorisotakuuseen sisältyy kuitenkin myös kontrollin elementtejä. Se voidaan nähdä yhtenä hallinnan tapana. Timo Harrikari (2014) on kuvannut nuorisotakuuta sukupolvipoliittisena hallintana. Hän esittää, että nuorten yhteiskuntatakuu nykyisessä työmarkkinatilanteessa yhteiskunnan taloudelliset reunaehdot huomioon ottaen vastuuttaa nuoria ankarammin kuin ennen. Voimakkaampi kontrolli mahdollistuu erityisesti sitä kautta, että digitalisaation myötä nuorten liikkeitä ja tekemisiä on entistä helpompi seurata, analysoida ja raportoida. Nuorisotakuu voidaankin nähdä yhtäältä kädenojennuksena ja tukena nuorille, jotta he pääsisivät mukaan yhteiskuntaan. Toisaalta nuoria kontrolloidaan asettamalla reunaehdot vaatimuksia hankkeeseen mukaan pääsemiselle. Harrikari (2014) muotoilee nämä ehdot seuraavasti: ”sinun velvollisuutesi on mennä koulutukseen, tehdä työtä, olla tehokas ja tuottava, olla aiheuttamatta julkisia kustannuksia ja maksaa veroja vanhempien ikäpolvien syytingin

järjestämiseksi.” (Harrikari 2014, 119–121.) Nuorisotakuun kontrollielementin voidaan siis katsoa määrittävän erityisesti tuen sisältämien reunaehtojen ja tiettyjen käyttäytymisodotusten kautta.

Nuorisotakuun vuonna 2015 julkaistussa loppuraportissa todetaan, että nuorisotakuun toimeenpanoa on vaikeuttanut vaikea taloudellinen tilanne, jonka johdosta kaikkia sille asetettuja tavoitteita ei ole toistaiseksi saavutettu. Loppuraportin jatkotoimenpide-ehdotuksissa korostuu vahvasti nuorten oikeus koulutukseen ja työhön ja siirtymiin vaikuttamista lähestytään vahvasti tuen kautta. Loppuraportin koonneen työryhmän teesit nuorisotakuun toteuttamiseksi jatkossa onnistuneesti liittyvät muun muassa pitkäjänteisyyteen, moniammatillisen yhteistyön lisäämiseen, riittävään resursointiin, ongelmien ennaltaehkäisyyn ja riittävään henkilökohtaiseen ohjaukseen ja neuvontaan. (Savolainen, Virnes, Hilpinen, & Palola 2015, 9; 56–65.) Puuttumista, kontrollia tai nuoruuteen liitettäviä riskejä ei raportin toimenpide-ehdotuksissa suoraan mainita, mutta ne on tulkittaessa siitä mihin ja millaista tukea nuorten katsotaan tarvitsevan.

Nuorisotakuuta voidaan siis tarkastella sekä tukena, että kontrollina. Se kiinnittyy yhtälailla nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden parantamiseen kuin nuorten ja nuoruuden hallintaan. Onnistuakseen tuki- ja kontrollitoimenpideohjelmana nuorisotakuu vaatii pitkäjänteistä työtä koko yhteiskunnalta.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tässä luvussa esittelen tutkimuksen lähtökohdat, analyysimetodin sekä analyysin eri vaiheet. Aloitan esittelemällä ja perustelemalla tutkimusasetelmani sekä tutkimuskysymyksiäni. Tämän jälkeen kuvaan aineistoni, joka käsittää eduskunnan kyselytuntien puheenvuoroja. Kolmantena käsittelen tutkimukseni metodologista lähtökohtaa, diskurssianalyysiä. Lopuksi kerron analyysiprosessini etenemisestä ja kulusta.

4.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymys

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, miten nuoruuden siirtymistä eduskunnassa puhutaan. Tutkimus on laadullista tutkimusta ja sen kohteena ovat nuoruuden siirtymät. Tutkimuksen aineiston muodostavat eduskunnan kyselytuntien nuorisotakuukeskustelut. Erityisen kiinnostuksen kohteena on, miten eduskuntapuheessa nuoruuden siirtymiä tuotetaan ja ohjataan yhtäältä tuen ja toisaalta kontrollin keinoin. Tästä syystä käytän tutkimuksessa termiä tuki- ja kontrollipuhe, ja tarkastelu rajautuu tuen ja kontrollin väliseen jännitteeseen. Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä on sosiaalinen konstruktionismi. Seuraavaksi kertaan vielä tutkimukseni avainkäsitteet siten, kun ne tässä tutkimuksessa ymmärretään. Tämän jälkeen esittelen lyhyesti tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen ja valotan valittujen käsitteiden merkitystä tässä tutkimuksessa valitun viitekehyksen näkökulmasta. Lopuksi esittelen tutkimuskysymyksiäni ja pohdin tutkimuksen tavoitteita.

Tässä tutkimuksessa tarkoitan nuoruuden siirtymällä siirtymistä johonkin uuteen elämänvaiheeseen. Luvussa 2 esitellyn aiemman kirjallisuuden perusteella nuoruus voidaan jo itsessään nähdä siirtymänä lapsuudesta aikuisuuteen ja nuoruuden tavoitteena on onnistunut aikuistuminen, johon kuuluu itsenäistyminen. Tässä tutkimuksessa kiinnostus on erityisesti nuoruuselämänvaiheen sisällä rakentuvissa siirtymissä, muutoksissa, joita yksilö kokee eri elämänaloilla. Erityinen mielenkiinto on institutionaalisissa siirtymissä, joilla tässä tutkimuksessa tarkoitetaan siirtymiä instituution tasolta toiselle. Näitä instituutioita ovat esimerkiksi koulutus, työ ja perhe.

Tässä tutkimuksessa tuella ja kontrollilla tarkoitetaan niitä tapoja, joilla nuoruuden siirtymiin pyritään vaikuttamaan. Käsittelen tukea ja kontrollia tässä tutkimuksessa käsiteparina, joilla on yhteinen tavoite, mutta jotka ovat toisaalta keskenään sisällöllisesti erilaisia. Luvussa 3 tekemäni katsauksen perusteella voidaan sanoa, että tuki ja kontrolli määrittyvät makrotasolla nuoruuden hallinnointina,

nuorisopolitiikkana sekä yksilölle annettuina oikeuksina ja velvollisuuksina. Yhteiskunnalliset olosuhteet määrittävät osaltaan sitä, miten nuoria ja nuoruutta kussakin ajassa tuetaan ja kontrolloidaan. Tässä tutkimuksessa tarkoitan aiempaan tutkimukseen pohjaten tuella yksilön tarpeista lähtevää toimintaa ja kontrollilla kontrolloijan tai tämän edustaman instituution tarpeista lähtevää toimintaa. Tuella ominaista on yksilön näkeminen mahdollisuuksina, kontrollille taas on ominaista yksilön näkeminen riskinä.

Tutkimukseni on laadullista tutkimusta, jossa metodologisena viitekehyksenä on sosiaalinen konstruktionismi. Laadullinen lähestymistapa tarjoaa välineitä ymmärtää tutkittavaa ilmiötä syvällisesti, eli löytää merkityksiä, jotka eivät pintapuolisessa tarkastelussa tule esiin (Myllykangas 2009, 41). Sosiaalinen konstruktionismi taas pitää sisällään näkökulman siitä, että ihmiset tuottavat keskinäisessä vuorovaikutuksessa ja kommunikaatiossa yhteiskunnallista todellisuutta (ks. esim. Heiskala 2000, 197). Keskustelut ja niissä käytetty kieli rakentavat sosiaalista todellisuutta ja kielenkäyttö on siten väline toivottujen asioiden aikaansaamiselle (Johansson 2004, 24). Sosiaalisen todellisuuden tuottaminen voidaan nähdä todellisuuden konstruoimisena eli merkityksellistämisenä. Merkityksellistäminen ilmenee aina kahdenlaisena prosessina: ensinnäkin merkityksiä vakiinnutetaan, jolloin merkitykset muodostuvat jaetuiksi ja helpottavat arkista kanssakäymistä ja kommunikointia. Toiseksi merkityksiä kyseenalaistetaan, muunnetaan ja löydetään uusia tapoja merkityksellistämiseen. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, 252.)

Tässä tutkimuksessa nuoruuden siirtymiä tarkastellaan sosiaalisina konstruktioina, jotka eivät ole massa yksiselitteiseksi, vaan rakentuvat sosiaalisessa todellisuudessa kulttuurisesti ja sosiaalisesti. Huomio kiinnittyy tällöin erityisesti kielen todellisuutta rakentavaan luonteeseen (ks. esim. Pietikäinen & Mäntynen 2009, 11–12). Kohdistan huomioni erityisesti siihen, kuinka nuoruuden siirtymiä konstruoidaan tukea ja kontrollia käsittelevässä puheessa, jota kutsun tässä tutkimuksessa tukija kontrollipuheeksi. Tarkastelussa ei siis ole kaikki siirtymiin liittyviä kielenkäyttöä, vaan tukea ja kontrollia sisältävä puhe. Siirtymien konstruoiminen tuen ja kontrollin muodostaman jännitteen kautta poliittisissa puheenvuoroissa tarjoaa pääsyn siihen, kuinka nuoruuden siirtymiä sanallistetaan vallitsevassa yhteiskunnallisessa todellisuudessa. Aiemmassa tutkimuksessa on tunnistettu, että se, miten nuoruudesta ja siihen liittyvistä siirtymistä puhutaan, vaikuttaa siihen millaisiksi ne yksilön arjessa ja tämän todellisuusmaailmassa muodostuvat (ks. esim. Satka ym. 2011 b).

Sosiaalityön tutkimuksessa on tunnistettu, että sosiaalityön käytännöissä tuotetaan ihmisten arkeen ja elämänkulkuun tiiviisti vaikuttavia rakenteita. Huomio kohdistuu tällöin mikrotason toimintaan.

Tällä näkökulmalla on perusteltu erityisesti ihmisten kokemusten ja arjen näkyväksi tekemistä sosiaalityön tutkimuksessa. (Karvinen 2000, 16.) Tässä tutkimuksessa näkökulma on ihmisten arjen ja kokemusten sijaan valtakunnallisessa poliittisessä keskustelussa. Sosiaalityön välittömien toimintaympäristöjen ja sosiaalityössä toimivien ihmisten arjen ja kokemusten tutkiminen on tärkeää, mutta siirtämällä fokusta valtakunnalliseen keskusteluun tuottaa myös tietoa, joka on sosiaalityölle merkityksellistä, sillä politiikkatason puheella on arjen ymmärrystapoja ja käytäntöjä ohjaava merkitys. Poliittinen puhe määrittää osaltaan sitä, mikä yhteiskunnassa milloinkin määrittyy tärkeäksi ja resursseja vaativaksi.

Tutkimukseni pääkysymys on: **Miten nuoruuden siirtymiä konstruoidaan eduskunnan kyselytuntien nuorisotakuukeskustelussa käyttäen tuki- ja kontrollipuhetta?**

Tutkimuskysymys sisältää kaksi merkittävää elementtiä, jotka yhdessä tekevät kysymyksestä mielenkiintoisen ja uutta tietoa tuottavan. Tutkimuskysymykseen vastaamiseksi on ensin analysoitava, millaista tuki- ja kontrollipuhetta nuorisotakuukeskustelu sisältää ja toiseksi miten tällä tuki- ja kontrollipuheella konstruoidaan eli merkityksellistetään nuoruuden siirtymiä. Nämä kaksi kysymystä yhdistämällä löydetään vastaus siihen, miten nuoruuden siirtymiä konstruoidaan tuen ja kontrollin välisessä jännitteessä. Tuen ja kontrollin käsitteiden tehtävä tutkimuksessani on luoda tutkimusasetelmalle näkökulma ja samalla rajata tutkimuskysymystä ja aineiston analyysiä.

Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 138–139) mukaan tutkimuksien tavoitteet voidaan jakaa karkeasti neljään: tutkimuksen tavoite voi olla kartoittaa, kuvata, selittää tai ennustaa tulevaa. Pohitiessani, millä tavoin löytäisin parhaiten vastauksen tutkimuskysymykseeni aineistostani, on ollut tarpeen pohtia tutkimukseni tavoitteita. Tutkimuskysymykseni kautta pyrin ensisijaisesti kuvaamaan nuoruuden siirtymiä eduskunnan kyselytuntien keskustelussa valitsemani näkökulmasta, eli tuki- ja kontrollipuheen kautta. En ole pelkästään kiinnostunut siitä, mistä keskustellaan, vaan ennen kaikkea siitä, miten keskustellaan. Tätä kautta pääsen käsiksi nuoruuden siirtymien merkityksellistymiseen puheenvuoroissa tuen ja kontrollin kautta. Analysoimalla näitä merkityksiä pyrin kuvaamaan siirtymiä ilmiöinä yhdessä kontekstissa, tässä tapauksessa poliittisessä keskustelussa eduskunnan kyselytunneilla.

On tärkeää pystyä rajaamaan analyysi tutkimuskysymysten mukaiseksi. Tuomea ja Sarajärveä (2002, 94) lainaten ”On valittava jokin tarkkaan rajattu, kapea ilmiö – mutta siitä on kyllä kerrottava kaikki, mitä irti saa.” Yhdistelemällä aiempia teorioita ja aineistolähtöisyyttä luovastikin analyysi-

sin eri vaiheissa pystytään parhaimmillaan luomaan jotain uutta (mt., 99). Tähän olen tutkimuksessani pyrkinyt tutkimuskysymyksen ohjaamana.

4.2 Aineistona eduskunnan kyselytuntien puheenvuorot

Eduskunnan tehtäviä ovat Suomen lakien säätäminen, valtion talousarviosta päättäminen, kansainvälisten sopimusten käsittely, hallituksen toimien valvonta sekä pääministerin valinta. Eduskunta valitaan neljän vuoden välein vaaleilla ja siihen kuuluu 200 kansanedustajaa. Eduskunta jakautuu hallituspuolueisiin ja oppositioon. (Eduskunta 2015.)

Eduskunnan kyselytunti sisältyy täysistuntoon, jonka tavoitteena on eduskunnan tehtävien toteuttaminen sekä ajankohtainen, poliittinen keskustelu. Suullinen kyselytunti tarjoaa mahdollisuuden erityisesti jälkimmäiseen. Kyselytunti järjestetään tavallisesti viikoittain ja se televisioidaan suorana. (Eduskunta 2015.) Kyselytunnilla kansanedustajat voivat esimerkiksi tuoda esiin yhteiskunnallisia epäkohtia tai saattaa muiden edustajien ja kansalaisten tietoon tärkeitä ajankohtaisia asioita. Kyselytunnit ovatkin tavallisesti opposition edustajien ja ministereiden välisiä vuoropuheluita. Tämä asetelma sisältää valtaa, joka vaikuttaa keskusteluiden sisältöihin ja vuorovaikutukseen. Kyselytunneilla on merkittävä rooli myös omien poliittisten tavoitteiden näkyväksi tekemisen paikkana. Toisaalta kyselytunnit ovat politikaille paikka myös tehdä itseään näkyväksi ja esimerkiksi parantaa mahdollisuuksia poliittisella uralla etenemiseen. (Laaksonen 2011, 34–35.) On lisäksi huomattava, että kansanedustajat voivat esittää kysymyksiään myös kirjallisten kysymysten kautta (ks. Esim. Aaltonen 2014).

Eduskunnan kyselytuntien keskustelujen aiheet ovat etukäteen sovittuja ja valmiiksi otsikoituja. Keskustelut koostuvat puheenvuoroista, jotka ovat tavallisesti kansanedustajien ministereille esittämiä kysymyksiä sekä ministerien vastauksia kysymyksiin. Puheenvuorot jakaa eduskunnan puhemies. Puheenvuorojen pituudet ovat rajattuja. Keskusteluista on analyysissä käytetty valmiiksi puhtaaksi kirjoitettuja pöytäkirjoja. Kyselytuntien pöytäkirjat löytyvät eduskunnan verkkosivuilta ja ne ovat kaikkien saatavilla. Kyseessä on siis luonnollinen, valmiiksi olemassa oleva aineisto.

Tutkimukseni aineisto koostuu eduskunnan suullisista kysymyksistä ja vastauksista istunnoissa, jotka ajoittuvat ajanjaksolle 8.9.2011–12.12.2013. Kyseessä on Jyrki Kataisen hallituksen kausi, joka päättyi maaliskuussa 2015. Aineiston rajaamisen perusteena oli ennen kaikkea aika: hallitus-

kauden kaksi ensimmäistä vuotta tarjoavat kattavan kuvan käydystä keskustelusta. Lisäksi ministerivaihdokset kyseisellä aikavälillä olivat suhteellisen vähäisiä, mikä helpottaa osaltaan aineiston analyysiä. Aineisto kattaa keskusteluja sekä nuorisotakuun valmisteluvaiheesta että sen toteutumisvaiheesta.

Aineiston rajausvaiheessa ensimmäinen havainto oli, ettei ollut tarpeen ottaa aineistoksi kaikkia valitsemani ajanjakson kyselytuntien puheenvuoroja, vaan ainoastaan sellaiset, joissa käsitellään nuoria ja nuoruutta elämänvaiheena. Aineiston esikäsittelyvaiheessa teinkin kaikille kyselytuntien pöytäkirjoille sanahaun ja jätin pois sellaiset osiot, joissa ei sanaa nuori, tai sen johdannaisia, löytynyt. Nuoria käsiteltiin valitulla aikavälillä yhteensä 65 kyselytunnilla, ja nuoria koskevia puheenvuoroja oli yhteensä 485 kappaletta. Luettuani aineistoa läpi useaan kertaan päädyin vielä rajamaan aineistoni sisällöllisesti nuorisotakuuta koskevaan keskusteluun. Tämä rajaus tuo aineistoon selkeyttä, sillä suuri osa keskustelusta käsitteli juuri nuorisotakuuta. Nuorisotakuu sopi tutkimuskysymykseeni myös teemallisesti erinomaisesti.

Nuorisotakuukeskustelu osoittautui tutkimuskysymykseni kannalta kaiken kaikkiaan hedelmälliseksi, koska nuorisotakuun luonteen vuoksi se sisälsi runsaasti siirtymiin liittyvää puhetta. Tämä rajaus kuitenkin sulkee analyysistäni ulos tietynlaisia siirtymiä: koska nuorisotakuu liittyy pitkälti koulutus- ja työllisyys siirtymiin, ei lopullinen aineisto sisällä esimerkiksi perheeseen tai asumiseen liittyviä siirtymiä. Kuten tutkimuskysymystä esitellessäni totesin, olen tässä tutkielmassa kuitenkin enemmän kiinnostunut siitä miten institutionaalisista siirtymistä puhutaan kuin siitä mistä puhutaan, joten analyysiä helpottava rajaus nuorisotakuukeskusteluun on perusteltu. Siirtymien laajoja sisältöjä olennaisempi tulokulma aineistooni on siis erilaiset siirtymien puhutavat.

Lopullinen aineistoni käsittää 11 keskustelua, jotka ajoittuvat aikavälille 15.9.2011–23.5.2013. Luettelo aineistona käytetyistä keskusteluista otsikoitain löytyy liitteestä 1. Aineistossa on keskusteluja sekä nuorisotakuun valmisteluvaiheesta että sen voimassaoloajalta. Keskustelujen otsikot koskevat paitsi suoraan nuorisotakuuta, myös muita nuorten työllistymiseen ja koulutukseen liittyviä teemoja, kuten esimerkiksi korkeakouluverkoston alueellista kattavuutta ja kesätyömahdollisuuksia. Nuorisotakuu on kuitenkin sisällöllisesti läsnä kaikissa keskusteluissa. Analyysissäni olen analysoinut puheenvuoroja sekä yksittäin että huomioiden niiden keskinäisiä yhteyksiä. Puheenvuoroja keskusteluissa on yhteensä 123. Näistä 59 on edustajien tekemiä kysymys- tai kommenttipuheenvuoroja ja 64 ministerien vastauksia. Epätasainen määrä selittyy sillä, että joihinkin kysymyksiin on vastannut useampi ministeri. Puheenvuoroja on kaikkien eduskuntapuolueiden edustajilta. Keskuste-

luun kuuluvia eduskunnan puhemiehen teknisiä puheenvuoroja, jotka liittyvät lähinnä puheenvuorojen pituudesta huomauttamiseen, ei ole laskettu mukaan.

Konkreettiset siirtymät jakautuvat aineistossa seuraavasti: johonkin koulutukseen (peruskoulu, toinen aste, korkea-aste) siirtymistä käsitellään 35 puheenvuorossa. Työllistymisestä siirtymänä puhutaan 37 puheenvuorosta. Siirtymästä kohti työelämää tai koulutusta puhuttiin 9 puheenvuorossa. Käytännössä nämä puheenvuorot käsittelevät työpajatoimintaa tai epämääräisemmin työ- ja koulutuspolun alkuun pääsemistä. Kahdessa puheenvuorossa puhutaan kuntoutuksesta. Lopuista puheenvuoroista tarkkaa siirtymää ei määritetä, vaan keskustelu liittyy enemmän eduskunnan työnjakoon tai nuoren primääriperheeseen instituutiona ilman siirtymän tai muutoksen elementtiä. Perheen perustamista siirtymänä ei aineistossani mainita lainkaan, mikä liittyy tekemääni rajaukseen nuorisotakuukeskusteluista.

Niin sanottujen toivottujen, oletettujen siirtymien lisäksi puheenvuoroissa käsitellään myös ei-toivottuja, riskialttiita nuoruuden siirtymiä. Näihin viitataan yleisimmin syrjäytymisen käsitteellä. Syrjäytymisen suhde siirtymän käsitteeseen on haastava, koska ministerit ja kansanedustajat eivät puheenvuoroissaan useinkaan tarkenna, mitä he syrjäytymisellä tarkoittavat. Useimmiten syrjäytyminen näyttäytyy siirtymänä tai ”putoamisena” pois koulutuksen, työllistymisen ja kuntoutuksen poluilta. Käsittelenkin syrjäytymistä tässä tutkimuksessa yhtenä siirtymänä; se muodostaa ikään kuin vastakohdan toivotuille ja oletetuille siirtymille. Syrjäytymistä käsitellään yhteensä 18 puheenvuorossa. Ei-toivotuina siirtyminä puheenvuoroissa mainitaan lisäksi sairastuminen (kahdessa puheenvuorossa) ja varhaiseläkkeelle jääminen (kolmessa puheenvuorossa.) Huomionarvoista aineistossa on, että yhdessä puheenvuorossa ei välttämättä ole käsitelty vain yhtä siirtymää.

Käytännön tuki- ja kontrollitoimista aineistossa mainitaan nuorten yhteiskuntatakuun lisäksi esimerkiksi lisärahoituksen osoittaminen nuorten palveluihin, tukijärjestelmien uudistaminen sekä nuorille suunnattujen työmuotojen kehittäminen. Tarkastelen tukea ja kontrollia kuitenkin valintani mukaan diskursiivisesti, jolloin keskeiseksi nousi konkreettisten toimenpiteiden sijasta ja rinnalla se, miten niistä puhutaan. Tukea ja kontrollia rakennetaan kielellisesti puheessa myös muuten kun viittaamalla konkreettisiin toimenpiteisiin.

4.3 Metodologisena lähtökohtana diskurssianalyysi

Analyysini toteuttamiseksi sovellan diskurssianalyysiä. Kuten luvussa 4.1 esitin, on tutkimuskysymyksenäni se miten nuoruuden siirtymiä konstruoidaan eduskunnan kyselytuntien nuorisotakuukeskustelussa käyttäen tuki- ja kontrollipuhetta. Tutkimuskysymys siis jo itsessään korostaa kielen ja puheen merkitystä nuoruuden siirtymiä konstruoivina. Analyysissä huomio kiinnittyy tällöin erityisesti siihen, miten siirtymiä tuen ja kontrollin kautta merkityksellistetään eli konstruoidaan aineistossa. Näihin kysymyksiin löydetään vastaus tarkastelemalla aineistoa diskursiivisesti. Seuraavaksi käyn pääpiirteissään läpi diskurssianalyysin lähtökohtia ja avainkäsitteitä ja pohdin niitä lyhyesti myös oman tutkimukseni näkökulmasta.

Diskurssianalyysi on kielenkäytön tarkastelua, jossa kiinnostus suunnataan vaihteleviin tulkintoihin ja merkityksiin, joita tuotetaan teksteissä ja/tai puheessa (Aapola & Ketokivi 2005, 7). Diskurssianalyysissä lähdetään siitä ajatuksesta, että merkitykset ja niiden rakentumisen tavat vaihtelevat eri tilanteissa, ajoissa ja paikoissa (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 11). Esimerkiksi poliittiset puheenvuorot pitävät korostuneesti sisällään tavoitteen toivottujen asioiden edistämisestä ja aikaansaamisesta, jolloin tulee hyvin esille kielenkäytön merkityksiä ja seuraamuksia tuottava luonne (ks. esim. Jokinen ym. 2016, 47). Siten diskurssianalyysi sopii luontevasti analyysiini ottaen huomioon tutkimuskysymykseni ja aineiston

Diskurssianalyysiä ei voida pitää selkeärajaisena menetelmänä, vaan sen sisään mahtuu erilaisia analyysitapoja ja painotuksia. Diskurssianalyysin toteuttamiseen ei myöskään ole yksiselitteistä analyysitapaa tai -runkoa (Jokinen ym. 2016, 25). Diskurssianalyysinä voidaan pitää sellaista analyysia, jonka teoreettiset lähtökohdat kiinnittyvät viiteen tutkimukselliseen oletukseen. Oletukset painottuvat erilaisissa tutkimuksissa eri tavoin, mutta ne ovat tavalla tai toisella läsnä kaikissa diskurssianalyysiin nojaavissa tutkimuksissa. Ensinnäkin kielenkäyttö tunnistetaan todellisuutta rakentavaksi. Toiseksi tunnistetaan useita, rinnakkaisia ja toisaalta keskenään kilpailevia merkityssysteemejä, joita voidaan kutsua myös diskursseiksi. Kolmanneksi merkityksiä luova toiminta tunnistetaan kontekstisidonnaiseksi. Neljänneksi toimijoiden katsotaan kiinnittyvän merkityssysteemeihin. Viidenneksi kielenkäytön nähdään paitsi rakentavan vallitsevaa todellisuutta, myös tuottavan seurauksia. (Mt., 26.)

Kielenkäytön tunnistaminen sosiaalisen todellisuuden rakentajana tarkoittaa sitä, että kielenkäyttö nähdään käytäntönä, joka merkityksellistää eli konstruoi kielenkäytön kohteita. Konstruoinnin

kautta kielellä järjestetään, rakennetaan ja ylläpidetään sosiaalisen todellisuutta. (Jokinen ym. 2016, 26.) Tässä tutkimuksessa tarkasteltava sosiaalinen todellisuus paikantuu nuoruuden siirtymiin, jota tuki- ja kontrollipuheen katsotaan jäsentävän ja konstruoivan. Kielen kautta rakentuvan sosiaalisen todellisuuden jakautuu diskurssianalyysissä merkityssysteemeiksi eli diskursseiksi, jolloin merkitykset muodostuvat suhteessa toisiinsa. Diskurssit voivat olla rinnakkaisia tai hierarkkisia suhteessa toisiinsa (Jokinen ym. 2016, 27–28.)

Kielenkäyttö sosiaalisen todellisuuden rakentajana pitää sisällään myös ajatuksen ei-heijastavuudesta. Tällä tarkoitetaan sitä, että muodostuneita, sosiaalisesti jaettuja merkityksiä ei oteta annettuina, eikä kieltä toisaalta nähdä todellisuuden luonnollisena, totuudenmukaisena kuvana. Sen sijaan kiinnostus kohdistetaan siihen, *miten* sosiaalinen todellisuus ja sen sisältämät merkitykset on tulkittu ja *miten* niitä tuotetaan. (Jokinen ym. 2016, 28–29.) Eduskunnan puheita ei tällöin tarkastella faktanäkökulmasta, vaan puheenvuoroja analysoidaan siitä näkökulmasta millaisia erilaisia, seurauksia tuottavia tulkintoja ja merkityksellistämisen tapoja siirtymistä tuotetaan.

Merkityssysteemit rakentuvat sosiaalisten käytäntöjen tuottamina. Sosiaalisilla käytännöillä tarkoitetaan kulttuurisesti jaettuja toimintaympäristöjä. (Jokinen ym. 2016, 29.) Tässä tutkimuksessa sosiaaliset käytännöt tarkoittavat esimerkiksi eduskunnan kyselytunteja ja puheenvuorojen valmistelua sekä niihin liittyviä muita, vakiintuneita käytänteitä. Myös tutkija rakentaa sosiaalista todellisuutta kielenkäyttäjänä ja kulttuurinsa edustajana. Tutkijan tuleekin kiinnittää huomiota siihen, miten tutkimuksessaan suhtautuu olemassa oleviin merkityssuhteisiin. Tätä pohdintaa kutsutaan usein reflektoinniksi. (Mt., 31–32.)

Tässä tutkimuksessa näen itseni ennen kaikkea poliittisen puheen ja sen sisältämien merkitysten tulkitsijana. On olennaista miten esitän analyysini ja tulkintojeni tulokset. Tavoitteena on, etten uusintaisi tiettyjä nuoria leimaavia puhetapoja, kuten syrjäytymispuhetta (ks. esim. Jokinen ym. 2016, 23–24). Tutkijan suhdetta olemassa oleviin merkityssuhteisiin voidaan kutsua myös tutkijapositioniksi. Omaan tutkijapositioni vaikuttavat esimerkiksi poliittinen aktiivisuuteni, ja nuorisolain mukainen nuori ikä. Näiden seikkojen tunnistaminen ja tiedostaminen on tärkeää, jotta ne eivät vaikuta tiedostamattomasti merkityksien tulkintaan, ilmiön käsitteellistämiseen ja tuloksiin.

Merkityssysteemien kirjolla tarkoitetaan sosiaalisen todellisuuden moninaisuutta. Tällöin sosiaalisen todellisuuden nähdään koostuvan erilaisista merkityssysteemeistä, jotka voivat olla läsnä

yhtä aikaa myös yhden ja saman kielenkäyttäjän todellisuudessa. Merkityssysteemien kirjon tunnistaminen sulkee pois mahdollisuuden siitä, että jotakin asiaa tai ilmiötä voitaisiin kuvata vain yhdellä tavalla, yhdestä näkökulmasta tai täysin yksiselitteisesti. (Jokinen ym. 2016, 32–34.) Merkityssysteemeihin liittyy siis dynaamisuus, joka ilmenee merkitysten moninaisuutena ja liikkuvuutena (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 22). Merkityssysteemejä kutsutaan usein myös diskursseiksi tai tulkintarepertuaareiksi (Jokinen ym. 2016, 32). Tässä tutkimuksessa käytän diskurssin käsitettä. Diskurssit voivat olla suhteessa toisiinsa rinnakkaisia tai kilpailevia, jolloin niiden välille syntyy valtasuhteita. Olennaista diskurssianalyysissä on se, ettei diskursseista olla kiinnostuneita sinänsä, vaan kiinnostus kohdistetaan siihen miten ne rakentuvat sosiaalisissa käytännöissä. (Jokinen ym. 2016, 32–36.) Tässä tutkimuksessa pyrin kuvaamaan diskurssien välisiä valtasuhteita lähinnä niiden määrällisen hallitsevuuden mukaan esittämällä diskurssit järjestyksessä määrällisesti yleisimmästä määrällisesti vähäisimpään. Pyrin siis analyysissäni tulkitsemaan, kuinka usein tiettyä diskurssia käytetään ja tuotetaan poliittisessa puheessa merkitsevän diskurssin valta-asemaa keskustelussa. Analyysissä olennaisinta on kuitenkin kiinnittää huomiota merkitysten rakentamisen tapoihin ja tehdä näin eri diskurssit näkyviksi.

Kolmantena diskurssianalyysin tunnusmerkkinä Jokinen, Juhila ja Suoninen (2016) pitävät toiminnan *kontekstuaalisuuden* tunnistamista. Kontekstuaalisuus tarkoittaa, että tarkasteltaessa toimintaa otetaan huomioon sen sijoittuminen tiettyyn aikaan ja paikkaan. Aika ja paikka voidaan hahmottaa eri tasoilla. Pienimmillään niiden tuottama konteksti voidaan paikantaa lausetasolla. Tällöin esimerkiksi eri sanat saavat erilaisia merkityksiä lauseyhteydestä riippuen. Konteksti muodostuu myös vuorovaikutuksessa, jolloin analysoitaessa vuorovaikutustilanteita on otettava huomioon keskustelun kulkuun liittyviä seikkoja yksittäisen puheenvuoron analysoinnin lisäksi. Vuorovaikutuksen liittyessä konkreettiseen toimintaan, voi konteksti liittyä myös laajemman kokonaisuuden tunnistamiseen ja analysoitavan toiminnan suhteuttamisesta siihen. Tällöin puhutaan kulttuurisesta kontekstista, jolloin olennaista on tunnistaa kulttuurin piirteitä, sen sisältämiä oletuksia ja yhteiskunnalliseen tilanteeseen liittyviä seikkoja. Olennaista on myös tehdä tämä tietoisesti. Viimeisenä kontekstin muotona voidaan nähdä aineistoon liittyvät reunaehdot. Tällä tarkoitetaan aineiston tuottamiseen liittyneiden erityispiirteiden ja ehtojen tunnistamista, jotka ovat erilaisilla aineistoilla erilaisia. (Jokinen ym. 2016, 36–40.)

Eduskunnan kyselytuntien nuorisotakuukeskusteluiden diskursiivisen tarkastelun vaatii erilaisten kontekstien tunnistamista ja reflektointia. Nuorisotakuuta voidaan pitää aikansa ja kulttuurinsa tuotteena, se on tietynlaisen yhteiskunnallisen ja poliittisen ilmapiirin tulos (ks. Esim. Gretchel ym.

2014). Näiden kulttuuristen seikkojen tunnistaminen on tärkeää. Olennaista on tunnistaa eduskunnan kyselytuntien erityinen tilanne ja tarkoitus, sillä nämä asettavat reunaehdot sille, millaista keskustelua ja vuorovaikutusta aineistoni sisältää. Olennaisia kontekstitekijöitä ovat muun muassa seuraavat seikat: kyselytunnit televisioidaan, niiden aiheet valitaan etukäteen ja puheenvuorojen pituudet ovat hyvin rajattuja. Kyselytunteja onkin nimitetty ”politiikan markkinapaikoiksi” tai ”poliittisiksi sirkushuveiksi” (ks. esim. Laaksonen 2011). Analyysissä on siis huomioitava kyselytuntien keskustelujen merkitys politiikan tekemisessä, viestimisessä ja markkinoinnissa, sillä tämä väistämättä vaikuttaa vuorovaikutukseen ja kielellisiin valintoihin, jotka edelleen vaikuttavat diskurssien muodostumiseen ja muodostumisen tapoihin.

Toimijan kiinnittyneisyydellä merkityssysteemeihin tarkoitetaan diskurssin käyttäjän asemoitumista. Diskurssianalyysissä yksilön katsotaan puheessa, kiinnittymällä eri merkityssysteemeihin rakentavan minuuttaan ja tarkastelevan sosiaalista todellisuutta aina tietystä näkökulmasta. Diskurssianalyysi ei siis sinänsä analysoi yksittäisten ihmisten ”päänsisäisiä” ajatuksia eikä tee niistä oletuksia, vaan analysoi yksinomaan yksilön kielellistä toimintaa, joka on tutkijan nähtävissä ja kuultavissa osana sosiaalisia käytäntöjä. Olennaista on, että samakin yksilö hyödyntää ja tuottaa erilaisia diskursseja sekä näin asemoituu ja toimii monin eri tavoin. Diskurssin käyttäjän ja asemoitumisen lisäksi voidaan analyysissä käyttää myös subjektiposition käsitettä. Tällöin olennaiseksi nousevat erityisesti toimijuuden kulttuurisesti ja sosiaalisesti osoitetut rajat kussakin kontekstissa. (Jokinen ym. 2016, 43–45.)

Tässä tutkimuksessa diskurssinkäyttäjän eli kansanedustajan oman toimijuuden merkityksellistäminen ei ole yhtä olennaista, kuin esimerkiksi merkityssysteemien kirjon, kontekstuaalisuuden ja kielen seurauksia tuottavan luonteen tunnistaminen. Tämä johtuu ennen kaikkea tutkimuskysymyksestä, jossa korostetaan tukea, kontrollia ja nuoruuden siirtymiä nimenomaan *ilmiöinä*, joita merkityksellistetään sosiaalisissa käytännöissä. Tutkimuskysymyksessäni ei siis olla kiinnostuneita kansanedustajista eikä myöskään nuorista, jolloin toimijuuden tarkastelu jää taustalle. Väistämätöntä on kuitenkin se, että diskurssinkäyttäjinä aineistossani ovat kansanedustajat ja ministerit, joilla on tietty asema ja toiminnan konteksti valtakunnan politiikassa. Tästä syystä pidän tärkeänä sitä, että tutkimusraportissa tehdään läpinäkyväksi se, milloin diskurssia tuottaa ja käyttää ministeri ja milloin kansanedustaja.

Kuten aiemmin todettu, voidaan poliittinen puhe jo itsessään nähdä seurauksia tuottavana. Poliittisen puheen tarkastelu onkin erityisen kiinnostavaa juuri siitä syystä, että siinä käytetty kieli

vaikuttaa moneen asiaan niin tilanteisesti kuin laajemminkin. Diskurssianalyysissä *kielenkäytön seurauksia tuottavaa luonnetta* kutsutaan funktionaalisuudeksi (Jokinen ym. 2016, 47). Tällöin kiinnostus kohdennetaan siihen, mitä kielenkäytöllä ja kielellisellä ilmaisulla tehdään ja mitä tällä tekemisellä pyritään saamaan aikaan. Kielenkäytön seuraus eli funktio voi olla kielenkäyttäjän tarkoittama tai tahaton. Funktiot voivat ilmetä tilannekohtaisesti, jolloin kielenkäyttö voi luoda tilanteeseen esimerkiksi jännitteitä. Tilanteisuuden lisäksi funktiot voivat olla ideologisia, jolloin ne liittyvät diskurssien ja vallan yhteen kietoutumiseen. Tällöin diskursseilla voidaan ylläpitää esimerkiksi kulttuuriin juurtuneita valtasuhteita. Ideologisten seurausten näkyväksi tekeminen osana analyysiä on yhteiskunnallisesti ja eettisesti merkittävää. (Mt., 48–50.)

Kuten aiemmin totesin, noudatan analyysissäni diskurssianalyysin periaatteita pääpiirteissään niin, että tavoite on vastata tutkimuskysymykseen mahdollisimman tarkasti ja hyvin. Analyysissäni nojaan Eskolan (2007, 183) ajatukseen siitä, että on tärkeämpää, että tutkija ymmärtää, mitä tekee, kuin että hän noudattaa jotain metodologia mekaanisesti. Myös diskurssianalyysi moninaisuutensa ja tiukkojen sääntöjen puuttumisen vuoksi antaa jo itsessään tilaa tutkijan luovuudelle ja aineiston erityisyyden huomioimiselle.

4.4 Analyysiprosessin kuvaus

Tässä luvussa kuvaan analyysini prosessin etenemistä sekä siinä tehtyjä valintoja. Sovellan analyysissä diskurssianalyysin pääperiaatteita. Lisäksi olen käyttänyt analyysissä apuvälineinä aineiston koodaamista ja taulukointia.

Rajattuani aineiston sen lopulliseen muotoon luin sen ensin useaan kertaan läpi. Lisäsin aineistoon lisäksi rivinumerot jatkokäsittelyn helpottamiseksi. Tämän jälkeen aloin koodaamaan tekstiä viidellä eri värillä. Etsin keskustelupöytäkirjoista ensinnäkin kuvauksia ja viittauksia nuoruuden siirtymistä ja merkkasin ne yhdellä värillä. Tämän jälkeen etsin keskustelupöytäkirjoista puhetta, joka oli tulkittavissa tueksi ja kontrolliksi. Merkkasin molemmat omilla väreillään. Varmistaakseni, että huomaan kaikki tukea ja kontrollia merkitsevät puheet etsin tekstistä vielä tuki-kontrollikäsitemateriaalia lähelle tulevia ilmauksia oikeuksista ja velvollisuuksista ja merkkasin nämä omilla väreillään.

Värikoodattuani aineiston muodostin taulukon, johon merkkasin aineisto-otteen rivin, käsitellyn siirtymän sekä siirtymään liittyvän käytännön tai toimenpiteen. Numeroin puheenvuorot järjestyksessä vanhimmasta uusimpaan. Tätä numerointia käytän myös tutkimusraporttini aineisto-otteissa. Lisäksi tein analyysitaulukkoon kohdan, johon merkitsin, onko kyseessä tuki, kontrolli vai osoitettu oikeus tai velvollisuus. Koska olen tutkimuksessani kiinnostunut erityisesti siitä, miten siirtymiä tuen ja kontrollin kautta keskustelussa tuotetaan ja konstruoidaan, lisäsin taulukkoon oman kohdan sille, miten keskustelussa puheeksi otettu siirtymä ja sille osoitettu tuki ja kontrolli merkityksellistyy puheenvuoroissa. Tämä kohta on tutkimuskysymykseeni vastaamisen kannalta ratkaisevassa asemassa. Muiden analyysitaulukkoni kohtien tarkoitus on taustoittaa ja selittää merkityksiä sekä helpottaa tutkimusraportin kirjoittamista ja luettavuutta. Myöhemmin lisäsin analyysitaulukkoon vielä kohdan muuta erityisten huomioiden ylöskirjoittamiseksi. Taulukkoon päätyi yhteensä 123 puheenvuorosta lopulta 90 puheenvuoroa. Ulkopuolelle jääneissä puheenvuoroissa ei lopulta käsitelty siirtymiä tai niihin kohdistuvia tuki- ja kontrollitoimia, joten ne eivät olleet olennaisia tutkimuskysymykseeni vastaamiseksi. Taulukon valmistuttua minulla oli tiivistetyssä muodossa vastaus siihen, mitä ja millaisia siirtymiä aineistossa esiintyy ja millaista tuki- ja kontrollipuhetta siirtymiin liittyy.

Analyysitaulukon valmistuttua luin vielä aineistoni kokonaan läpi uudelleen erityisesti siitä näkökulmasta, miten löytyneet tuki- ja kontrollipuhe kohdat konstruoivat siirtymiä. Jo aiemmin esitettyjen mitä-kysymysten sijaan esitin aineistolle tässä vaiheessa miten-kysymyksen. Etsin aineistosta tuki- ja kontrollipuheessa siirtymille annettuja merkityksiä. Tässä kohtaa minulle alkoi hahmottua viisi siirtymien merkityksellistymisen tapaa, jotka puheenvuoroissa esiintyvät. Näitä kutsun tässä tutkimuksessa diskursseiksi. Lisälukemiskertojen myötä pyrin vielä hahmottamaan aineistossa esiintyviä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia merkityksellistämisen tavoissa eli diskursseissa.

Diskurssianalyysin periaatteiden mukaisesti pyrin hahmottamaan aineistosta diskursseihin sisältyviä olettamuksia vallasta ja vastuusta tarkastellen sitä, kelle vastuu siirtymien onnistumisesta tuki- ja kontrolli puheessa osoitetaan. Vastuunäkökulma ei kuitenkaan ollut aineistosta helposti löydettävissä. Tarkastelin lisäksi vielä uudelleen toimijoille määriteltyjä oikeuksia ja velvollisuuksia. Lopullisen analyysitaulukon yksinkertaistin muotoon, joka on luettavissa luvussa 6 yhteenvetotaulukkona. Tämän yhteenvetotaulukon pohjalta syntyi lopullinen tutkimusraporttini.

Yhteenvetotaulukon ollessa tiivistetty versio analyysiini tuloksina, sisältää varsinainen tutkimusraportti yksityiskohtaista aineiston analyysia. Analyysiluku koostuu muodostamani viiden diskurssin sekä niiden sisältämien aladiskurssien merkitysten erittelystä. Aladiskurssien tehtävä on selkeyttää diskursseja lukijalle ja toisaalta tehdä näkyväksi diskurssien moninaisuutta. Aineisto-otteilla on olennaisen tärkeä rooli. Ne ovat analyysin kohteena, elävöittävät tekstiä, helpottavat raportin luettavuutta sekä ennen kaikkea lisäävät tekemieni tulkintojen luotettavuutta. Olen valinnut aineisto-otteet siten, että ne antaisivat mahdollisen monipuolisen kuvan aineistostani nuoruuden siirtymien konstruoitumisen näkökulmasta. Olen pyrkinyt lähilukemaan aineisto-otteita edellä esitetyn analyysiprosessin mukaisesti: pyrin raportoimaan siirtymädiskurssien konstruoitumista tuen ja kontrollin kautta sekä mahdollisuuksien mukaan diskurssien sisältämiä olettamuksia toimijoiden oikeuksista ja velvollisuuksista sekä niihin liittyvästä vastuuta.

Diskursseissa korostuvat nuoriin kohdistetut tukitoimet ja tukipuhe. Tukipuheelle olivat tyypillisiä positiiviset ilmaisut lupauksista, kannustuksesta ja työkokeilupaikan saamisesta (vrt. esim. joutuminen.) Tukipuheelle oli lisäksi tyypillistä nuoren tilanteen huomioonottaminen eli tuen kohteen tarpeista lähtevän toimintatavan korostaminen. Kontrollipuhe keskusteluissa näyttäytyi nuorta ulkoistavana, esimerkiksi puuttumisena ja seuraamisena. Se rakentui siis instituutioiden ja yhteiskunnan edusta lähtevänä, vaikka kontrolli usein esitettiinkin tukena nuorelle ja tämän hyvinvoinnille. Lisäksi ilmeni jonkin verran kontrollia velvoittavuutena, lähinnä työttömyysturvaan liittyvissä puheenvuoroissa.

Analyysin kuluessa tuen ja kontrollin toisistaan erottaminen osoittautui käytännössä liki mahdottomaksi, koska puheenvuorot ovat monitulkintaisia eikä minulla tutkijana ole mahdollisuutta esittää puheenvuorojen esittäjille tarkentavia kysymyksiä heidän puheensa funktioista. Olennaista analyysin kannalta on ollut tunnistaa tuki- ja kontrollipuhe kokonaisuutena ja löytää tämän kautta tapoja, joilla nuoruuden siirtymät merkityksellistyvät poliittisessa keskustelussa.

5 TUKI- JA KONTROLLIPUHEEN JÄNNITTEESSÄ KONSTRUOITUVAT NUORUUDEN SIIRTYMÄT

Analyysin tuloksena syntyi viisi diskurssia, jotka ovat: tasavertaiset ja oikeudenmukaiset siirtymät, yhteisesti suojeltavat siirtymät, yksilölliset siirtymät, siirtymät jatkumoina ja kontrolloitavat siirtymät. Useimmat diskursseista olen jakanut edelleen aladiskursseiksi. Tässä luvussa raportoin analyysini tulokset, jotka ovat muodostuneet tarkastelemalla diskurssien tuottamisen tapoja ja lähilukemalla aineisto-otteita.

5.1 Tasavertaiset ja oikeudenmukaiset siirtymät

Tasavertaisuus ja oikeudenmukaisuus ovat arvoja, jotka liittyvät tyypillisesti pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan eetokseen. Kansanedustajien kysymyksissä ja ministerien vastauksissa tasavertaisuus ja oikeudenmukaisuus rakentuvat tukipuheessa koulutus- ja työllisyys siirtymien yhteydessä. Nämä institutionaaliset siirtymät merkityksellistetään aineistossa siis oikeudenmukaisiksi ja tasavertaisiksi. Tässä diskurssissa tuki ja kontrolli merkityksellistyvät erityisesti siitä näkökulmasta, mikä tulkitaan oikeudenmukaiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa ja miten tukea ja kontrollia voidaan kohdistaa nuorille tasavertaisesti ketään suosimatta. Tasavertaisuus ja oikeudenmukaisuus liitetään puheenvuoroissa usein toisiinsa: tasavertaisuus ikään kuin tarkoittaa oikeudenmukaisuuden käsitettä, joka itsessään on monitulkintainen.

Siirtymiä konstruoidaan tasavertaisuuden ja oikeudenmukaisuuden diskursseilla yhteensä 19 puheenvuorossa. Se on aineistoni määrällisesti merkittävin ja vahvin diskurssi. Lisäksi useassa muussa puheenvuorossa korostetaan, kuinka *jokaista* nuorta tulee tukea koulutukseen ja työelämään pääsemisessä. Tasavertaisuus siis näkyy läpi aineiston niin, että tuen halutaan kohdistuvan kaikkiin nuoriin. Tasavertaisuus ja oikeudenmukaisuus yhtäältä ilmentävät eduskunnan nuorille kohdistavan tuen luonnetta ja tavoitetta, ja toisaalta ne tuottavat merkityksiä onnistuneelle institutionaaliselle siirtymälle. Toisin sanoen puheenvuoroissa nuorten tasavertaisen ja oikeudenmukaisen kohtelun katsotaan siis itsessään tukevan siirtymiä esimerkiksi koulutuksesta työelämään. Lisäksi tasavertaisuus ja oikeudenmukaisuus merkityksellistävät nuoriin kohdistuvien tukitoimien tarpeellisuutta sekä tapaa kohdentaa niitä.

Tasavertaisuuden ja oikeudenmukaisuuden diskurssi muodostuu puheenvuoroissa neljänlaisista merkityskokonaisuuksista, joita kutsun aladiskursseiksi. Nämä aladiskurssit ovat: alueellinen tasavertaisuus ja oikeudenmukaisuus, eri elämäntilanteissa olevien nuorten välinen tasavertaisuus ja oikeudenmukaisuus, sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus ja oikeudenmukaisuus suhteessa olemassa oleviin lakeihin ja sopimuksiin.

Ensimmäinen tasavertaisen ja oikeudenmukaisen diskurssin aladiskurssi on *alueellinen tasavertaisuus ja oikeudenmukaisuus*. Aladiskurssissa lähdetään siitä, että samanlaisten siirtymien ja niiden samanlainen tukeminen tulisi olla mahdollista joka puolella Suomea. Toisin sanoen valittujen tuen ja kontrollin keinojen tulisi mahdollistaa sujuvat nuoruuden siirtymät nuoren asuinpaikasta riippumatta. Kuitenkin diskurssissa korostetaan myös alueellisten erojen huomioonottaminen. Tällöin huomioon on otettava paikalliset seikat, esimerkiksi nuorten ikäluokan koko ja paikalliset työmarkkinat, kuten seuraavissa kansanedustajan kysymyksessä ja ministerin vastauksessa esitetään:

Puheenvuoro 4: Arvoisa herra puhemies! Hallitus lupaa jokaiselle peruskoulun päättävälle nuorelle jonkin jatkokoulutus-, työ- tai työpajapaikan. Meillä on kuitenkin tällä hetkellä maakuntia, joissa nuorisoiäluokan koko poikkeaa, on suuri epäsuhta suhteessa näihin tarjottuihin, myönnettyihin koulutuspaikkoihin. Nyt kysynkin: Aikooko ministeri puuttua tähän, että ammatillisen koulutuksen paikkoja myönnetään suhteessa nuorisoiäluokan kokoon eikä väestömäärään tai elinkeinopoliittisiin tarpeisiin? Nimittäin jos aiomme saada jokaisen nuoren johonkin koulutuspaikkaan, tarvitaan myöskin tätä uudelleenajattelua.

Puheenvuoro 5 (vastaus edelliseen): Arvoisa puhemies! Edustaja (sukunimi) tuntee asiat hyvin, ja se kävi ilmi myöskin tästä kysymyksestä. Ajattelen itse hyvin paljon samalla tapaa, että me olemme sopineet hallituksessa hallitusohjelmassa, että nuorisoiäluokasta jokaiselle tullaan tarjoamaan koulutuspaikka. Pidämme tästä kiinni, ja se myöskin tarkoittaa sitä, että lähdemme siitä, että ne kohdentuvat alueellisesti oikein ja tarkoituksenmukaisesti niin yksilön kannalta kuin myöskin, korostaisin, työelämän tarpeet huomioon ottaen...

Aineisto-otteessa kansanedustajan puheenvuorossa koulutus- työ- tai työpajapaikan takaaminen jokaiselle nuorelle ilmaistaan lupauksena, jolloin se näyttäytyy toivottavana, yksilön tarpeiden kautta määrittyvänä asiana. Samassa puheenvuorossa esiintyy huoli siitä, että määriteltäessä koulutuksen, työn ja työpajojen resursseja siten ettei alueellisuutta huomioida, ei nuoria saada koulutuksen piiriin. Saaminen voidaan tässä yhteydessä tulkita nuorilähtöiseksi huoleksi, mutta toisaalta myös elinkeinopolitiikan tarpeita korostetaan. Ministerin vastauksessa tukea korostetaan puhumalla koulutuspaikkojen tarjoamisesta. Alueellinen tasavertaisuus ja oikeudenmukaisuus esitetään lisäksi

tarpeelliseksi ja tarkoituksenmukaiseksi sekä yksilön, eli nuoren, että elinkeinoelämän näkökulmista. Tuen määrittäminen yksilön oikeuksista käsin ei siis tässä aineisto-otteessa sulje pois myös institution etuja. Siirtymä merkityksellistyy siis paitsi nuorten itsensä myös työelämän kannalta tärkeäksi. Aineisto-otteen tukipuhe merkityksellistää institutionaalista siirtymän siis alueelliseksi, aluepoliittiseksi ilmiöksi.

Toinen tasavertaisten ja oikeudenmukaisten siirtymien aladiskurssi on *eri elämäntilanteissa olevien nuorten välinen tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus*. Koska nuorisotakuun piiriin kuuluvat alle 25-vuotiaat nuoret, ilmaistaan aineistossa huolta erityisesti yli 25-vuotiaiden nuorten koulutus- ja työelämäsiirtymien onnistumista kohtaan. Seuraava aineisto-ote tuo ilmi tulkintatavan, jossa koulutus- ja työelämäsiirtymän pitkittymisen katsotaan lisäävän yhteiskunnallisen nuorille tarjottavan tuen tarvetta. Kyseessä on kansanedustajan kysymys ministerille.

Puheenvuoro 9: Arvoisa puhemies! Nuorisotyöttömyys on yhteiskuntamme vakava ongelma. Nuori, joka ei saa koulutuspaikkaa tai joka jää työelämän ulkopuolelle, on suuressa vaarassa syrjäytyä myös yhteiskunnan ulkopuolelle. Hallituksen toimet toteuttaa nuorten yhteiskuntatakuu ovat oikeansuuntaisia mutta jättävät takuun ulkopuolelle juuri ne nuoret, jotka erityisesti tarvitsisivat yhteiskunnan auttavaa kättä. Takuun piiriin kuuluisivat alle 25-vuotiaat sekä tutkinnon suorittaneet alle kolmekymppiset. Takuun ulkopuolelle jäävät pitkäaikaistyöttömät 25–30-vuotiaat vailla tutkintoa olevat nuoret. Tämä lisää yhteiskunnallista eriarvoisuutta. Nämä takuun ulkopuolelle jätetyt nuoret ovat juuri niitä nuoria, jotka eniten tarvitsisivat yhteiskunnan tukea.

Aineisto-otteessa siirtymät ja niihin liittyvä pitkittyminen merkityksellistyvät tuen kautta. Siirtymien pitkittymisen syiksi nähdään tekijöitä, kuten kauan kestänyt työttömyys, jotka puolustavat tuen tarvetta. Tukipuhetta aineisto-otteessa tuotetaan muun muassa tunnistamalla nuorisotyöttömyys ja ”syrjäytyminen” vakavaksi ongelmaksi. Puheenvuoron voidaan katsoa sisältävän ajatuksen siitä, että näille riskeille on olemassa ratkaisu. Puhe määrittäyty enemmän tueksi kun kontrolliksi, sillä siinä nuori määrittäyty tarvitsevan yhteiskunnan ”auttavaa kättä”. Myös siirtymien pitkittymisestä syntyvää oletettua yksilön ulkopuolisuutta yhteiskunnasta korostetaan. Aineisto-otteessa nuoruuden siirtymiä merkityksellistetään vastakkainasettelun ulkopuoliset-mukaan otetut nuoret, ja nuorisotakuun ulkopuolelle jäävät nuoret määrittäytyvät epätasa-arvoisessa asemassa oleviksi.

Seuraavassa kansanedustajan puheenvuorossa esitetään edelleen, että erityisesti vaikeassa elämäntilanteessa niin sanotut perinteiset, toivotut siirtymät eivät onnistu, vaan tarvitaan enemmän tukea.

Puheenvuoro 72:... Jos nuorisotakuulla aiotaan tulpata pelkästään nyt peruskoulusta valmistuneiden syrjäytyminen, se uhkaa muuttaa jo aiemmin syrjäytyneiden aseman entistäkin tukalammaksi. On vaikea nimittäin uskoa tähän aikuisten osaamisohjelmaan, koska aikuiskoulutuksesta leikataan koko ajan. Nämä nuoret ovat niin huonossa psyykkisessä kunnossa, heillä on monenlaisia ongelmia ja sairauksia, että he eivät pysty selviämään esimerkiksi vaativasta oppisopimuskoulutuksesta ja siihen liittyvästä palkkatyöstä. Eli tälle asialle pitää tehdä jotakin. Nämä nuoret uhkaavat siis jäädä jälleen kerran kokonaan koulutuksen ulkopuolelle. Mitä te aiotte tehdä tälle tilanteelle?

Aineisto-otteessa esitetään siis, että sairauksista ja muista ongelmista kärsivät nuoret tarvitsevat enemmän tukea. Puheessa luodaan siis positiivista erontekoa suhteessa muihin nuoriin. Ajatuksena on siis se, että jo heikommassa asemassa olevat tarvitsevat enemmän tukea siirtymiin, kuin muut nuoret. Yksilöllistä lisätukea perustellaan ”tukalalla” asemalla sekä yksilön terveydentilaan liittyvällä ”pystymättömyydellä.” Asia konstruoituu tärkeäksi, koska se ilmaistaan asiana, jolle ”on tehtävä jotain.”

Kolmas aladiskurssi, jossa konstruoidaan siirtymiä oikeudenmukaisuuden ja tasavertaisuuden näkökulmasta, on *sukupolvien välinen tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus*. Sukupolvien välinen tasa-arvo kiinnittyy erityisesti keskusteluun työelämäsiirtymistä ja niihin liittyvästä oikeudenmukaisuudesta: saako nuorelle maksaa vähemmän palkkaa, kuin vanhemmalle ihmiselle, jos tämä helpottaa nuoren siirtymää työelämään. Aladiskurssissa tavoitteeksi esitetään siis nuorten työelämäsiirtymän onnistuminen, mutta siirtymän on noudatettava myös oikeudenmukaisuutta suhteessa aiempiin sukupolviin. Nuorten tukeminen siirtymän onnistumisessa näyttäytyy siis toisaalta työelämään pääsyn helpottamisena ja toisesta näkökulmasta tukena samoihin oikeuksiin aiempien sukupolvien kanssa. Seuraava ote ministerin puheenvuorosta kuvastaa tätä aladiskurssia:

Puheenvuoro 22:...edustan sitä kantaa, että nuoria pitää työelämässä kohdella tasaveroisesti eikä pompottaa eikä tehdä erilaisia pelisääntöjä tässä mielessä, tässä oikeudenmukaisuusmielessä.

Tasaveroisuutta korostetaan ”pelisääntöjen” metaforan kautta. Otteessa lähdetään siitä, etteivät pelisäännöt saa olla nuorille erilaiset suhteessa aiempiin sukupolviin. Tasavertainen kohtelu näyttäytyy siis nuoren oikeutena. Sitä, kenen vastuulla tämän oikeudenmukaisuuden toteutuminen siirtymässä työelämään on, ei aineisto-otteessa merkityksellistetä.

Sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden aladiskurssin rakentumiseen liittyy vahvasti myös puhetapa, jossa ikää ei nähdä työn arvokkuutta vähentävänä. Seuraavassa aineisto-otteessa ilmenee palkkauksen merkitys työn arvostamisen mittarina. Kyseessä on kansanedustajan kysymys.

Puheenvuoro 36: ...Vielä surullisempi olen siitä, että tässä salissa vieläkin, ja erityisesti nuorten edustajien taholla, ollaan sitä mieltä, että nuorten tekemä työ olisi jotenkin vähemmän arvokasta, niin että siitä voitaisiin maksaa vähemmän palkkaa, niin kuin Saksassa, jossa siis on valtava joukko, joka työstä tullessaan, ennen kuin menee kotiin, joutuu menemään sossun kautta, että saa vuokran maksettua.

Sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden aladiskurssi perustuu ajatukselle, että työelämäsiirtymän ja työelämässä olemisen arvostusta mitataan maksettavalla palkalla ja mikäli nuorelle maksetaan vähemmän palkkaa kuin muuhun ikäryhmään kuuluvalla, rikkoo se oikeudenmukaisuuden periaatetta. Palkan suuruuden merkitystä korostetaan antamalla esimerkki muualta Euroopasta, jossa aineisto-otteen mukaan nuorten matalapalkka johtaa sosiaalietuuksien hakemiseen. Aladiskurssi sisältää puhettavan, jossa oikeudenmukaisessa työelämäsiirtymässä palkkauksen tulisi mahdollistaa eläminen ilman sosiaalietuuksiin turvaamista. Samapalkkaisuus konstruoituu siten nuoren oikeutena. Sukupolvien välisen tasa-arvoisen palkkauksen mahdollistavaa tai sitä ”varjelevaa” vastuutahoa ei aineisto-otteessa esitetä. Puheenvuoron funktio on haastaa matalapalkkausta kannattavien kansanedustajien argumentteja ja tätä tarkoitusta palvelee muun muassa esitetty tunnepuhe: ”vielä surullisempi olen.”

Neljäs oikeudenmukaisten ja tasavertaisten siirtymien aladiskurssi nuoruuden siirtymissä on *oikeudenmukaisuus suhteessa olemassa oleviin lakeihin ja sopimuksiin*. Myös tämä aladiskurssi liittyy nimenomaan työllistymissiirtymiin ja siinä on useita samoja piirteitä, kuin oikeudenmukaisuudessa sukupolvien välillä. Työelämäsiirtymien oikeudenmukaisuus ja tasavertaisuus konstruoituvat suhteessa palkkoihin, työsopimuksiin ja työturvallisuusmääräyksiin. Tämän oikeudenmukaisuuden aladiskurssi ilmenee aineistossa erityisesti huolena niiden rikkoutumisesta, kuten seuraavassa aineisto-otteessa, jossa kyseessä on kansanedustajan kysymys.

Puheenvuoro 21: Arvoisa puhemies! Kun nuorisotakuuta onneksi ja hyvällä suunnittelulla nyt tehdään, niin kuinka vastuuministeri on huomioinut ei niinkään sen, ettemmekö me saisi niitä nuoria työpaikoille, vaan sen, ettemme me riko työmarkkinoiden keskeistä arvoa, oikeutta oikeudenmukaiseen palkkaan, että me tulemme turvaamaan työelämää säätelevän lainsäädännön siltä osin, että meillä työturvallisuutta tai työsopimuslakia tai alalla olevaa työehtosopimusta ei loukattaisi siinä huumassa tässä valmistelun tiessä? Selkeästi tämän

nuorisotyöttömyydenkin ja vastikkeellisuuden osalta tässä salissa on epätietoisuutta ja osaamattomuutta, ettemme sitten huumautuisi liikaa siihen, että meillä käskyttämällä ja pakottamalla murretaan meidän perusjärjestelmä.

Aineisto-otteessa rakentuu siis sama dilemma, kuin oikeudenmukaisuusvaatimuksessa sukupolvien välillä: nuorten siirtymää työelämään halutaan tukea, mutta ei aiemmin sovittujen työelämän sääntöjen ja työstä saatavan palkan kustannuksella. Lait ja sopimukset tulkitaan aladiskurssissa nuorten asemaa tukevin rakenteina: nuorilla on oikeus palkkaan ja esimerkiksi työturvallisuuteen. Oikeuksien vastakohtana ja uhkana aineisto-otteessa nähdään käskyttäminen ja pakottaminen, jotka ovat tässä aineisto-otteessa tulkittavissa kontrolliksi. Aineisto-ote kokonaisuudessaan on siis tulkittavissa kontrollin kritiikiksi nuoruuden siirtymiin vaikuttamisessa. Suoraan nuoriin ja nuoruuden siirtymiin liittyvän huolen lisäksi huoli vaikuttaa kohdistuvan myös yhteiskunnan järjestelmien hajoamiseen, jos yhteisiä sopimuksia rikotaan. Oikeudenmukaisuus näyttäytyy aineistossa siis ristiriitaisena: siirtymien tulisi toisaalta olla nopeita ja mahdollisia kaikille nuorille, yhtäältä niiden tulisi olla oikeudenmukaisia suhteessa yhteiskunnan lakeihin ja muihin sääntöihin. Ongelman ratkaisuksi esitetään harjoittelu- ja koulutusohjelmia, kuten seuraavassa aineisto-otteessa, jossa kyseessä on ministerin puheenvuoro.

Puheenvuoro 59: ...Siinähan on alan työehtosopimuksissa määritelty harjoittelijoitten ja oppisopimuskoulutettavien palkka, joka on noin 20-30 prosenttia sen alimman palkkaryhmän alapuolella. Se on vähän alhaisempi, mutta siellä on määritelty sopimus pohjaisesti harjoittelu- ja oppisopimuspalkat. Näistä minusta pitää pitää kiinni ja lähteä siitä, että meillä ei ole semmoista palkatonta työtä muuta kuin siihen liittyen, että käy koulutukseen liittyvässä harjoittelussa, joka on osa sitä opiskelua. Se on minusta järkevää, että osataan erottaa nämä kaksi asiaa, ja nyt niitä vähän sotketaan...

Aineisto-otteessa tuodaan esiin vaihtoehto, jolla palkkaukseen liittyvät ongelmat saadaan kierrettyä. Vaihtoehtoon olemassaolo voidaan tulkita nuoren oikeudeksi työelämäsiirtymään, sillä sen kautta tuotetaan ajatusta sekä nopeasta ja kaikille mahdollisesta siirtymästä, joka ei kuitenkaan riko nuoren oikeutta palkkaukseen. Palkattomuus liitetään nimenomaan opiskeluun liittyvään työhön. Aineisto-otteessa voidaan siis tulkita tuotettavan lakeihin ja sopimukseen liittyvän oikeudenmukaisuuden aladiskurssia niin, että koulutuksessa yhä oleminen viittaa yksilön keskeneräisyyteen, jolla palkattomuutta voidaan perustella. Siirtymä työelämään merkitsee valmiutta työhön, jolloin palkkaus merkityksellistyy nuoren oikeudeksi.

Nuoruuden siirtymien tasavertaisuus ja oikeudenmukaisuus näyttäytyy kansanedustajien ja ministerien puheenvuoroissa siis alueellisena tasavertaisuutena, erilaisissa elämäntilanteissa olevien nuorten välisenä oikeudenmukaisuutena, sukupolvien välisenä oikeudenmukaisuutena sekä oikeudenmukaisuutena suhteessa lakeihin ja sopimuksiin. Siirtymien tasavertaisuus ja oikeudenmukaisuus näyttäytyy tavoitetilana, jonka saavuttamiseksi tarvitaan tukitoimia. Tarkkoja vastuutahoja oikeudenmukaisuuden toteutumiseksi ei aineistossa suoraan juurikaan esitetä, vaan puhutaan yleisesti päättäjistä tai elinkeinoelämästä. Nuoriin kohdistuvia kontrollitoimia ei tasavertaisten ja oikeudenmukaisten siirtymien rakentumisessa puheenvuoroissa esiintynyt lainkaan, paitsi kontrollin kritiikin muodossa. Tuki merkityksellistyy ensisijaisesti nuoren oikeuksina siirtymiin. Huomionarvoista ja hieman yllättävääkin on lisäksi se, ettei sukupuolten väliseen tasavertaisuuteen liittyvää puhetta ilmene aineistossa lainkaan.

5.2 Yhteisesti suojeltavat siirtymät

Toinen analyysini tuloksena syntynyt tuki- ja kontrollipuheen konstruoima siirtymä on yhteisesti suojeltavien siirtymien diskurssi. Diskurssi rakentuu ajatukselle siitä, että nuoria ja nuoruutta tulee suojella ja että vastuu suojelusta on kaikilla nuorten kanssa toimivilla. Yhteisesti suojeltavia siirtymiä konstruoidaan yhteensä 19 puheenvuorossa, eli ne ovat määrällisesti yhtä hallitseva, kuin oikeudenmukaisen ja tasavertaisen siirtymän diskurssi. Tämän siirtymän konstruointumisessa ovat läsnä sekä tuki- että kontrollipuhe. Toisin kuin muissa diskursseissa, vastuutaho nuorten siirtymien edistämisessä merkityksellistyy verrattain vahvasti: kaikille kansalaisille yhteisesti jaettuna.

Tyypillistä yhteisesti suojeltavien siirtymien diskurssille aineistossa on, ettei tarvittavia tuki- ja kontrollitoimenpiteitä eritellä kovin tarkasti, vaan puhetavassa korostuvat perustelut sille, miksi ja miltä nuoria ja nuoruutta tulisi suojella. Useassa puheenvuorossa mainitaan kuitenkin puuttuminen, joka sisältää ulkokohtaisuuden suhteessa nuoreen: nuorta ei kuulla asiassa eikä puuttuminen merkityksellistyy nuoren lähtökohdista, vaan instituution lähtökohdista. Puuttumista ei tällöin voida tulkita pelkästään tukena, vaan se saa myös kontrollin elementtejä. Yhteisesti suojeltavien siirtymien diskurssi jakautuu neljään aladiskurssiin, joita kutsun syrjäytymisen mustaksi aukoksi, erityisen haavoittuviksi siirtymiksi, yhteiskunnan suojeluksi epäonnistuneilta siirtymiltä ja yhteiseksi vastuuksi välittää.

Olennaista yhteisesti suojeltavien siirtymien diskurssin tulkitsemisessa on tarkastella sitä, miltä nuorten siirtymiä kulloinkin halutaan suojella. Nuorten katsotaan tarvitsevan suojelua ensinnäkin ei-toivotuilta siirtymiltä, joiden lopputulokseksi puheenvuoroissa nimitetään useimmiten syrjäytymiseksi. Yhteisesti suojeltavien siirtymien ensimmäistä aladiskurssia kutsunkin *syrjäytymisen mustaksi aukoksi*. Syrjäytymisen käsite on analyysin kannalta paikoittain haastava, koska sen merkityksiä ei puheenvuoroissa aina tarkenneta. Toisinaan syrjäytymiseen liitetään syrjäytyminen työstä, koulutuksesta ja yhteiskunnasta sekä henkinen pahoinvointi. Syrjäytyminen näyttäytyy siis siirtymien epäonnistumisena.

Syrjäytymisen vakavuutta, pelottavuutta ja vältettävyyttä korostetaan puheenvuoroissa useilla kielikuvilla: sitä kuvataan tilaksi, johon ”valutaan”, ”yhteiskunnan vakavimmaksi ongelmaksi” sekä ”mustaksi aukoksi”, johon tipahdetaan. Näillä kielikuvilla puheenvuoroissa perustellaan tuen ja kontrollin tarvetta erityisesti koulutus- ja työllisyys siirtymän onnistumiseksi, mutta myös varhaiseläkkeelle siirtymisen välttämiseksi. Seuraavassa aineisto-otteessa tiivistyy hyvin se, kuinka siirtymien suojeltavuus puheessa on tulkittavissa sen kautta, kuinka vältettävänä syrjäytymistä onnistuneen siirtymän vaihtoehtona pidetään. Kyseessä on ministerin puheenvuoro.

Puheenvuoro 8: Arvoisa puhemies! Vakavin syrjäytymisen muoto Suomessa on nuorten ihmisten syrjäytyminen koulutuksesta, työstä ja yhteiskunnasta. Tämän vuoksi hallitus haluaa panostaa nuorten työllisyyteen ja syrjäytymisen estämiseen, johon liittyy ajatus nuorten yhteiskuntatakuusta, johon panostetaan 60 miljoonaa euroa vuodessa tästä eteenpäin. Tämä idea on se, että tehdään toppari kolmen kuukauden kohdalle, että nuorten työttömyys ei jatkuisi sen kolmen kuukauden yli. Nyt sinne valuu 17 prosenttia alle 25-vuotiaista nuorista, kohti pitkittyvää työttömyyttä...

Aineisto-otteessa syrjäytyminen merkityksellistyy sekä asiana, jolta nuoria tule suojella ja ei-toivottuna lopputuloksena epäonnistuneille siirtymille. Koulutus, työ ja yhteiskunta voidaan tulkita instituutioiksi, joihin siirtymisen syrjäytyminen estää. Toisaalta syrjäytyminen voidaan tulkita lopputulokseksi epäonnistuneista siirtymistä. Tukea tuotetaan aineisto-otteessa ilmaisemalla, että syrjäytymisen estämiseen halutaan panostaa. Tuen tarve yksilön tarpeista lähtevänä ei siis ole puheesta tunnistettavissa ainakaan suoraan, sillä aineisto-ote ei korosta nuoren omia lähtökohtia. Suojelun kohteeksi voidaan näin ollen tulkita sekä yksilö että yhteiskunta. Pitkittyvä työttömyys merkityksellistyy niin ikään vältettävänä asiana, johon nuoria ei haluta päästää ”valumaan.” Vastuuta syrjäytymisen estämisestä osoitetaan nuorisotakuulle ja siihen liittyville instituutioille.

Syrjäytyminen rakentuu siis aineistossa sekä asiaksi, jolta siirtymiä tulee suojella että epäonnistuneiden siirtymien lopputulokseksi. Suojelun kohteen lisäksi aineistossa rakentuu ajallisesti ja institutionaalisesti erityisiä suojeltavia siirtymiä. Kutsun näitä siirtymiä *erityisen haavoittuviksi siirtymiksi*. Näitä siirtymiä on aiemmassa tutkimuksessa nimitetty nivelvaiheiksi (ks. Esim. Ahola & Galli 2009). Aineistossani nivelvaiheet tunnistetaan erityisinä riskikohtina, jotka vaativat erityisestä tukea ja kontrollia. Puheenvuoroissa kyse on useimmiten puuttumisesta, joka voidaan tulkita sekä tuki- että kontrollipuheena. Seuraavassa aineisto-otteessa nivelvaiheen erityisyys liitetään tiettyjen riskien olemassaoloon. Kyseessä on ministerin puheenvuoro.

Puheenvuoro 8: ...Siinä on monta kriittistä kohtaa: Peruskoulun jälkeinen vaihe, kun mennään toiselle asteelle. Meillä on liian monta nuorta semmoisessa mustassa aukossa, että he eivät ole koulutuksessa, eivät ole työssä, he eivät ole oikein missään. Sitten keskeytetään toisessa vaiheessa, ja kun tullaan työelämään, ei sitä ensimmäistä työpaikkaa saada. Tähän järjestelmään me haluamme uuden mallin, aukottomamman mallin, jonka nimi on yhteiskuntatakuu, jonka valmistelutyön olen käynnistänyt ja jonka on tarkoitus tulla voimaan 2013 alusta täysimääräisesti.

Aineisto-otteessa aiemmin kuvaamani ”musta aukko” paikantuu siis peruskoulun ja toisen asteen väliin. Tämä siirtymävaihe merkityksellistyy yhdeksi kriittisistä kohdista. Nuorisotakuun yhdeksi funktioksi merkityksellistyy sen riskin välttäminen, että nuori ”putoaa” koulutusasteiden väliin ja jää työelämän ulkopuolelle. Aineisto-otteen voidaan tulkita edustavan tukipuhetta, sillä se korostaa nuoren omaa asemaa koulutuksessa ja työelämässä sekä näiden ulkopuolella. Vastuuta osoitetaan nuorisotakuulle ja siihen liittyville instituutioille.

Tulkitsen edellä esitetyt yhteisesti suojeltujen siirtymien aladiskurssit nuoren tarpeista ja näkökulmasta lähteviksi, vaikkakaan tämä tulkinta ei ole yhtä ilmiselvää, kuin aiemmin esitellyistä siirtymädiskursseissa. Syrjäytymistä tuotetaan edellisissäkin aineisto-otteissa paitsi yksilön myös yhteiskunnan kannalta vältettäväksi. Kolmas yhteisesti suojeltavien siirtymien aladiskurssi merkityksellistyy sen sijaan selkeästi sen kautta, kuinka epäonnistuneet siirtymät ovat uhka nuorta ympäröivälle yhteiskunnalle. Kutsun tätä kolmatta yhteisesti suojeltavien siirtymien aladiskurssia *yhteiskunnan suojeluksi epäonnistuneilta siirtymiltä*. Tässä aladiskurssissa suojelun kohteeksi merkityksellistyy siis nuoren tai nuoruuden siirtymien sijaan yhteiskunta ja siihen liittyvät instituutiot. Siirtymiin liittyvä suojelu yhteiskunnan näkökulmasta merkityksellistyy erityisesti taloudellisten kysymysten kautta. Seuraavassa aineisto-otteessa epäonnistunutta siirtymää

merkityksellistetään siitä näkökulmasta mitä se maksaa yhteiskunnalle. Kyseessä on ministerin puheenvuoro.

Puheenvuoro 6: ...Se, mistä olen erityisen iloinen, on, että me tarjoamme ensi vuonna 60 miljoonaa euroa nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn ja nuorten työllistämiseen, sillä yksi syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle miljoona euroa, (Puhemies: Ja nyt tulee aika!) jolloin se on myöskin kansantaloudellisesti iso kysymys.

Aineisto-otteesta on tunnistettavissa tukipuhe, jota tuotetaan taloudellisen panostamisen ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyn sekä ”tarjoamisen” kautta. Tuki on siis jälleen tulkittavissa sen riskin välttämisenä, että epäonnistuminen siirtymässä johtaa syrjäytymiseen, joka tulkitaan äärimmäisen vältettäväksi ja haitalliseksi asiaksi. Aineisto-otteessa nuori merkityksellistyy syrjäytymistä ehkäisevien toimenpiteiden kohteeksi, joka syrjäytyessään on suuri kuluerä yhteiskunnalle. Näin ollen suojelun kohteeksi voidaan aineisto-otteessa tulkita yhteiskunnan resurssit. Syrjäytymisen ehkäisy näyttäytyy siis toimenpiteenä, jonka tavoite on instituutioiden, kuten yhteiskunnan ja kansantalouden resurssien suojelemisessa. Tästä näkökulmasta työllistymissiirtymää voidaan tulkita konstruoitavan kontrollin kautta, koska painopiste on vahvasti kontrolloijan, yhteiskunnan instituutioiden lähtökohdissa. Syrjäytymisen vakavuutta yhteiskunnalle merkityksellistetään kustannusten ohella myös syrjäytyneiden määrän kautta, kuten seuraavassa aineisto-otteessa. Kyseessä on kansanedustajan kysymys.

Puheenvuoro 11: Arvoisa puhemies! Jokainen syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle noin miljoona euroa. Tilastokeskuksen tutkijan mukaan nuoria työnhakijoita oli tilastoissa syyskuussa 27 000, niin kuin ministeri äsken tuossa totesi. Tilastojen ulkopuolella arvioidaan olevan noin 17 000 nuorta, joista osa on vakavasti syrjäytynyt. Mitkä ovat ne hallituksen konkreettiset toimet, joilla nämä nuoret pyritään saamaan yhteiskuntaan mukaan ja pitämään yhteiskunnassa mukana?

Aineisto-otteessa tuotetaan nuorten osallisuuden merkitystä yhteiskunnassa: nuoret halutaan mukaan yhteiskuntaan, kuten aineisto-otteessa esitettiin. Kontekstissaan tämäkin aineisto-ote voidaan kuitenkin tulkita osana syrjäytymiskeskustelua yhteiskunnan suojelun näkökulmasta. Nuorten onnistuneita siirtymiä tuetaan siitä syystä, että syrjäytyminen merkityksellistetään yhteiskunnalle haitalliseksi sen kalliin hinnan vuoksi. Mitä enemmän syrjäytyneitä nuoria on, sitä enemmän syrjäytyminen maksaa, ja sitä haitallisemmaksi syrjäytyminen yhteiskunnan näkökulmasta muodostuu. Olennaista on, että osallisuuden merkittävyys perustuu nimenomaan saavutettaviin kustannussäästöihin. Tämä on puhetavassa tyypillinen tulokulma syrjäytymisen

ehkäisyyn liittyvien tuki- ja kontrollitoimenpiteiden perusteluissa. Yhteiskunnan ja sen resurssien suojele epäonnistuneilta siirtymiltä merkityksellistyy siis sekä tuki- että kontrollipuheen kautta ja on toisaalta tulkittavissa molemmilla tavoilla.

Viimeistä yhteisesti suojeltavien siirtymien aladiskurssia kutsun *yhteiseksi vastuuksi välittää*. Aladiskurssissa siirtymät merkityksellistyvät tietyksi tavaksi kohdata ja kohdella nuoria heidän arjessaan. Nuorten ja nuoruuden suojele on vahvasti läsnä. Aladiskurssissa korostuu muita diskursseja ja aladiskursseja selkeämmin osoitettu vastuu siirtymien tukemiseksi. Lisäksi aladiskurssissa korostuvat jokaisen kansalaisen ja toisaalta erityisesti ammattilaisten vastuu välittää sekä yhteisöllisyys, joka tuotetaan puheessa johonkin kuulumisena. Seuraavassa aineisto-otteessa nuorten kohtaaminen merkityksellistyy myös nuorisotakuun onnistumisen välineeksi. Kyseessä on ministerin puheenvuoro.

Puheenvuoro 43: ...Jos mietitään tätä edustajan kysymystä, niin oikeastaan tämän takuun toteuttaminen kuuluu meille jokaiselle, joka ikiselle kansalaiselle, millä tavalla me kohtaamme lapsia ja nuoria meidän arjessamme: katsommeko me silmiin, hymyilemmekö vai katsommeko me esimerkiksi nuorta ihmistä ja kierrämme hänet kaukaa ja ajattelemme, että tuo on tuommoinen nuori, että hän on varmasti lähtökohtaisesti paha, kun hänellä on tukka sekaisin.

Aineisto-otteessa välittäminen ja kohtaaminen arjessa merkityksellistyvät siis nuorisotakuun onnistumisen välineeksi siten, että ystävällinen kohtelu ja nuoren huomaaminen ja huomioiminen tulkitaan tueksi siirtymille. Otteessa korostuu myös ennakkoluulottomuus ja nuoren mahdollisuuksien näkeminen ”ulkokuoren” läpi.

Seuraavassa puheenvuorossa kaikkien vastuulla olevien siirtymien tukemista konstruoidaan huolen kautta. Tämän huolen voidaan tulkita liittyvän individualismin lisääntymiseen yhteiskunnassa. Kyseessä on kansanedustajan puheenvuoro.

Puheenvuoro 50: Arvoisa puhemies! Tätä keskustelua kuunnellessa tuli mieleen seuraavaa: On tärkeitä, että meillä on oppilashuoltoa, kouluterveydenhuoltoa, kuraattoreita, meillä on rahaa, panostetaan näihin. Mutta se ei riitä, kuulkaa. Mitä meiltä puuttuu tästä yhteiskunnasta? Meillä on rapautunut välittämisen kulttuuri - välittämisen kulttuuri. Nämä ihmiset tarvitsevat tukea, havainnointia, yhteisöllisyyttä. Jokaisen tarvitsee arvokkaalla tavalla kuulua johonkin, ja nyt tämä yhteiskunta on tässä pirstoutunut kilpailun keskellä, niin että kaikilla ei tätä paikkaa ole. Raha ei ratkaise, kuulkaa, kaikkea. Tämä välittämisen kulttuuri täytyy palauttaa.

Aineisto-ote on tulkittavissa tukipuheeksi, joka korostaa yksilön oikeutta löytää oma paikkansa yhteisöissä, tulla nähdyksi ja kuulluksi. Perinteisten sosiaali- ja terveydenhuollon instituutioiden sijaan vastuuta osoitetaan yksilöille ja yhteisöille, joiden tehtävä on välittää nuoresta. Tuki merkityksellistyy siis immateriaaliseksi asiaksi, jota ei voi ostaa.

Välittämisen ohella aineistossa tuki merkityksellistyy myös yhteisöllisyytenä. Välittäminen ja yhteisöllisyys näyttäytyvät puheenvuoroissa tarkoitukseltaan hieman erilaisina, vaikka ne tulevatkin merkityksiltään lähelle toisiaan. Välittämisellä viitataan erityisesti yksittäisen kansalaisen asenteisiin ja tekoihin, kun taas yhteisöllisyys liitetään yksilön mahdollisuuteen kuulua johonkin.. Seuraava aineisto-ote liittyy keskusteluun, jossa aiheena on mielenterveyden ongelmien ennaltaehkäisy. Yhteisöllisyys merkityksellistyy siinä osana nuorten mielenterveyden ongelmien ennaltaehkäisyä. Kyseessä on ministerin puheenvuoro.

Puheenvuoro 47:... Eli pitää huolehtia siitä, että on yhteisöllisyyttä, on kavereita, on yhdessä tekemistä. Sitä kautta rakennetaan parempaa yhteiskuntaa, ja tämä on sellainen asia, jota me pyrimme myös hallituksena hyvin voimallisesti edistämään.

Yhteisöllisyys merkityksellistyy aineisto-otteessa tukea tuottavaksi ihmisten yhteenliittymäksi, jossa yksilöllä on ympärillään välittäviä ihmisiä ja tekemistä. Yhteisöllisyys merkityksellistyy paitsi yksilön näkökulmasta, myös koko yhteiskunnan kannalta. Parempi yhteiskunta tulee tässä kontekstissa tulkituksi nimenomaan yhteisöllisyyden lopputulokseksi ja siten nuoren eduksi. Vastuuta yhteisöllisyyden aikaansaamisesta osoitetaan hallitukselle, vaikkakaan konkreettista tapaa tähän ei esitetä.

Nuoruuden siirtymien edistäminen konstruoituu siis kaikkien kansalaisten vastuulla olevina, niin että yksittäisen ihmisen nuorta kohtaan osoittama välittäminen ja nuoren mahdollisuus kuulua johonkin auttavat siirtymien toteutumisessa ja ehkäisevät ei-toivottuja siirtymiä. Erityistä vastuuta tähän annetaan ammattilaisille: vastuuta osoitetaan eri ammattiryhmille ja heidän toivotaan toimivan hyvässä yhteistyössä. Seuraava aineisto-ote tarjoaa esimerkin eri osapuolten keskinäisen yhteistyön tulkitsemisesta tärkeäksi. Kyseessä on ministerin puheenvuoro, joka käsittelee nuorisotakuun käytännön toteutusta.

Puheenvuoro 82: ...Mutta se vaatii sitä, että yritykset ottavat nuoria, se vaatii sitä, että kunnat tulevat tähän mukaan, se vaatii sitä, että täällä paikallisesti tehdään talkoita,

jalkautetaan tätä työtä yhdessä ja tehdään tästä semmoinen kansallinen ponnistus. (Puhemies koputtaa) Sillä tavalla päästään tässä eteenpäin...

Aineisto-otteessa vastuu nuorten siirtymien edistämisestä osoitetaan yrityksille ja kunnille, eli se ylittää julkisen ja yksityisen sektorin rajat. Moniammatillisuutta tuotetaan puhumalla yhdessä tekemisestä ja yhteisistä talkoista. Moniammatillisuutta tuotettaessa tuotetaan siis myös yhteistyön merkitystä. Nuorisotakuun ja siihen liittyvää tavoitetta siirtymien onnistumisesta korostetaan puhumalla kansallisesta ponnistuksesta. Kuntien ja yritysten välisen yhteistyön ohella vastuuta nuoruuden siirtymistä osoitetaan erityisesti kuntien toimijoille, kuten seuraavassa ministerin puheenvuorossa.

Puheenvuoro 26: ...Kaikkein tärkeintä on tietysti, että nuoret pystyttäisiin mahdollisimman hyvin tavoittamaan jo siinä vaiheessa, kun he ovat peruskoulussa, ja he saisivat riittävästi opinto-ohjausta jo siinä vaiheessa. Kyllähän se kaikkein tärkein toimija löytyy juuri usein sieltä opetussektorilta ja nimenomaan kunnasta. Ei ole helppoa löytää mitään muuta tahoa, joka yhtä laajasti pystyisi vastaamaan tähän haasteeseen, kuin että kunta itse huolehtii omista lapsistaan ja nuoristaan ja ohjaa jokaisen tarkoituksenmukaiseen koulutukseen tai harjoitteluun. Tätähän on tehty nyt muun muassa vahvistamalla juuri moniammatillista työtä nuorten eteen.

Moniammatillinen työ merkityksellistyy aineisto-otteessa tueksi, jota tuotetaan puhumalla ohjauksesta, huolehtimisesta ja työstä ”nuorten eteen.” Puheen voidaan tulkita tunnistavan nuoren tarpeet. Vastuuta moniammatillisuuden toteutumisesta osoitetaan aineisto-otteessa selkeästi kunnille.

Yhteisesti suojeltavien siirtymien diskurssi rakentuu siis tuki- ja kontrollitoimien kautta, joiden avulla on tarkoitus ehkäistä syrjäytymistä. Syrjäytyminen näyttäytyy ei-toivottavana ja sen riskialttiutta ja vältettävyyttä rakennetaan puheessa monin kielikuvin. Syrjäytymisen ei-toivottavuutta ja vältettävyyttä perustellaan ennen kaikkea taloudellisesta näkökulmasta. Suojelun kohteeksi nousee siis toivottavan nuoruuden lisäksi myös yhteiskunta ja sen talous. Yhteisesti suojeltavien siirtymien diskurssissa erityistä on se, ettei tuki- ja kontrollitoimia juurikaan eritellä yhteiskuntakuuta ja nuorista välittämistä lukuun ottamatta, vaan puhe kiinnittyy suojelun tarpeen perusteluihin. Välittäminen ja kohtaaminen korostuvat ja ne määrittyvät selkeästi kaikkien kansalaisten vastuulle. Käytännön tuki- ja kontrollimuodoista mainitaan yhteiskuntakuun lisäksi puuttuminen, joka voidaan tulkita sekä tueksi että kontrolliksi, sekä verkostoituminen ja eri tahojen yhteistyö.

5.3 Yksilölliset siirtymät

Kolmatta nuoruuden siirtymiä tuottavaa diskurssia kutsun yksilöllisiksi siirtymiksi. Yksilöllisiä siirtymiä konstruoidaan yhteensä 16 puheenvuorossa. Yksilöllisten siirtymien diskurssiin liittyy oletus siitä, että on erilaisia tapoja saavuttaa onnistunut siirtymä, nuori voi päästä maaliin erilaisia, yksilöllisiä polkuja pitkin. Onnistuakseen nämä erilaiset polut vaativat myös erilaisia tuen muotoja. Diskurssissa lähdetään siis siitä, että nuoret ovat yksilöitä, yksilöt ovat erilaisia ja tarvitsevat erilaisia tukitoimia. Myös tämä diskurssi rakentuu puheenvuoroissa lähes yksinomaan tukipuheen kautta. Yksilöllisten siirtymien diskurssi jakautuu kolmeen aladiskurssiin, jotka ovat: räätälöity siirtymä, siirtymä polkuna ja reittinä sekä velvoittavuus yksilöllisen siirtymän uhkana.

Räätälöidyn siirtymän aladiskurssissa olennaista on siirtymien tukeminen huomioiden yksilön tilanne ja siihen liittyvät yksilökohtaiset tarpeet. Seuraavassa aineisto-otteessa nuorten erilaiset oppimisen tavat ja erilaiset elämäntilanteet muodostavat lähtökohdan erilaisille tukitoimille. Kyseessä on ministerin puheenvuoro.

Puheenvuoro 24: ...Meillä on paljon ammatillisessa koulutuksessa nuoria, jotka eivät syystä tai toisesta ikään kuin viihdy siinä luokkamuotoisessa opetuksessa, mutta kun he pääsevät... minä nyt käytän esimerkkinä tätä työpajatyypistä työllä tekemistä ja oppimista, ja sen tapahtuu ihan opetussuunnitelmaperusteitten mukaisesti, sen tutkinnon suorittaminen, mutta se tapahtuu yksilöidymmin, räätälöidymmin ja sen nuoren ikään kuin elämäntilanne paremmin huomioiden, ja minusta näitä hyviä käytäntöjä pitää voida nyt nuorten koulutuksessa laajentaa.

Puheenvuoron funktioksi voidaan tulkita sen osoittaminen, että yksilöllisille tukitoimille on selkeä tarve. Tukipuhe sisältää viittauksen nuoren tilannekohtaisen kontekstin parempaan huomioimiseen. Normatiivinen, koulumainen oppiminen määrittyy toimimattomana vaihtoehtona, tarvitaan toisin tekemisen mahdollisuus. Nuoren tarpeita korostaa myös puhe viihtyvyydestä: kyse ei siis välttämättä ole kykenevyydestä, vaan oppiminen tuotetaan asiaksi, jonka tulkitaan onnistuvan paremmin, jos oppimisympäristössä viihdytään. Yksilöllistäminen ja räätälöinti tulkitaan viihtyvyyttä ja sitä kautta oppimista parantavina tekijöinä. Yksilöllinen räätälöinti näyttäytyy nuoren oikeutena, jonakin, jonka osalliseksi nuoren tulisi ”päästä.” Vastuutahoa yksilöllisyyden toteutumiselle ei kuitenkaan osoiteta. Seuraavassa aineisto-otteessa räätälöidyn siirtymän

aladiskurssia tuotetaan puhetavalla, jossa koulutusmuodot näyttäytyvät liian haastavina siirtymien pitkittyessä ja koulutussiirtymän onnistumiseksi tarvitaan koulutuksen räätälöintiä, yksilöintiä. Kyseessä on kansanedustajan puheenvuoro.

Puheenvuoro 33: ...Mutta sitten täytyy sanoa, että pitkittyvässä työttömyydessä olevilla, semmoisilla nuorilla, joilla oman elämän hallinnan taidot ovat vähän hukassa, oppisopimuskoulutus ei ole se, mistä lähdetään. Se on vaativa koulutuksen muoto, ja siinä pitää olla kolmannen sektorin tukea ja turvaa, jotta se polku sitten sinne koulutuksen päähän syntyy. Siinä tarvitaan paljon sellaista työtä, jossa kolmas sektori ja välityömarkkinat voivat olla suureksi avuksi.

Aineisto-otteessa räätälöidyn siirtymän aladiskurssi konstruoituu kuvattaessa tilannetta, jossa pitkittyneet siirtymät ovat yhteydessä tarvittavien taitojen heikkenemiseen. Nuoren heikentyneet elämisen taidot merkityksellistyvät oppisopimuskoulutuksen esteenä, jolloin tarvitaan yksilöllisempiä toimia, joita aineisto-otteessa kuvataan polun metaforalla. Aineisto-otteessa vastuutetaan kolmatta sektori tekemään työtä nuorten polkujen eteen ja tarjoamaan tukea nuorelle koulutuspolulle pääsemiseksi.

Kuten edellisissäkin aineisto-otteissa, räätälöidyn siirtymän aladiskurssi tekee ymmärrettäväksi perinteisten koulutus- ja työelämäsiirtymien hitautta. Esitetyt tuenmuodot kuten työpajat ja etsivä nuorisotyö eivät välttämättä tuota välitöntä siirtymää koulutukseen tai työelämään. Yksilöllisen siirtymän diskurssiin sisältyy ristiriita siitä, että siirtymien pitäisi olla yhtäältä nopeita ja toisaalta yksilöllistäminen ja räätälöinti aiheuttavat siirtymiin toisaalta hitautta ja pitkiä polkuja työelämään. Näihin tukimuotoihin liittyy myös huolenaiheita, jotka puheessa tuotetaan tueksi niin, että korostetaan tarvetta ottaa yksilöllisyys riittävästi huomioon. Tällainen puhetapa ilmenee seuraavassa aineisto-otteessa, jossa kyseessä on kansanedustajan kysymys:

Puheenvuoro 23:Arvoisa puhemies! Nuorten syrjäytymistä ei onnistuta torjumaan yksistään perinteisin, tilapäisin keinoin, kuten työpaja- ja etsivää työtä lisäämällä. Ne ovat vain yksittäisiä välineitä mutta pahimmillaan vain tapa siivota tilastoja kauniimmiksi. Kuitenkin hallitus pyrkii torjumaan nuorten syrjäytymistä ainoastaan vastaavilla toimenpiteillä, kun syrjäytymisriskissä olevia nuoria pitäisi tukea huomattavasti kokonaisvaltaisemmin.

Työpajatoiminta ja etsivä työ tuotetaan aineistossa pääasiassa räätälöinniksi ja yksittäisiksi, riittämättömiksi tukimuodoiksi. Aineisto-otteessa ilmenee kriittinen puhumisen tapa, jossa nämä tukimuodot tuotetaan instituutioiden edusta lähteviksi toimenpiteiksi,otteessa puhutaan ”tilastojen

siivoamisesta” sekä riittämättömiksi räätälöityjen siirtymien kannalta. Puheenvuoro sisältää ajatuksen siitä, että siirtymiin kohdistuvan tuen tulisi olla yksilöllisempää ja kokonaisvaltaisempaa. Vastuuta tässä aineisto-otteessa osoitetaan hallitukselle, mikä on kyselytuntien oppositio-hallitus-asetelman johdosta aineistossa yleistä. Seuraavassa aineisto-otteessa, jossa kyseessä on ministerin puheenvuoro, räätälöityä siirtymää rakennetaan puolustaen nykyisiä tukimuotoja.

Puheenvuoro 25: Arvoisa puhemies! En minä kyllä työpajoja tai etsivää nuorisotyötä pitäisi tilastojen siivoamisena. Se on nimenomaan sitä työtä, jolla pyritään räätälöimään jokaiselle nuorelle mahdollisuus löytää itselleen opiskelupaikka, työpaikka, rytmi elämäänsä. Se on erittäin tärkeää työtä, ja minä ainakin nostan hattua kaikille niille työpajoille, jotka tekevät tätä työtä.

Aineisto-otteessa räätälöityä siirtymää tuotetaan paitsi institutionaalisten siirtymien, tässä tapauksessa koulutus- ja työelämäsiirtymisen, myös elämän rytmin kannalta merkityksellisenä. Räätälöinti merkityksellistyy mahdollisuutena toivottaviin asioihin, opiskeluun, työhön ja rytmiin. Vastuuta räätälöidyn siirtymän onnistumisesta ei suoraan osoiteta millekään taholle, mutta kiitosta osoitetaan työpajoille, jotka käytännössä tekevät töitä nuorten parissa siirtymien onnistumiseksi.

Toinen aladiskurssi, jolla yksilölliset siirtymät tuki- ja kontrollipuheessa merkityksellistyvät, on siirtymä *polkuina ja reitteinä*. Tämän metaforan kautta rakennetaan ajatusta siitä, että siirtymät voivat ja saavat olla jokaisen kohdalla yksilöllisiä, yksilön omista tarpeista kumpuavia. Polun ja reitin aladiskurssi rakentuu siis selkeästi tukipuheena. Alla oleva aineisto-ote kuvaa polun ja reitin ilmenemistä aineistossa. Kyseessä on ministerin puheenvuoro.

Puheenvuoro 74:Arvoisa puhemies! Niin kuin kerroin, meillä on yli 200 työpajaa Suomessa. Työpajat on erittäin arvokas tapa niille nuorille, jotka hakevat sitä reittiä, mitä tässä isona haluaisi tehdä ja miksi tulla. Yli 70 prosenttia työpajassa olleista on saanut joko sen koulutuspolun tai työpaikan. Se on erittäin merkittävä toimenpide. Molempia tarvitaan: työpajassa tarvitaan sekä polun rakentamista koulutukseen että polun rakentamista työelämää.

Aineisto-otteessa ilmenee, kuinka työpajat merkityksellistyvät oman polun tai reitin muodostamisen paikoiksi. Reitin päämääräksi kuvataan tekeminen ja tuleminen, jolla viitattane ammattiin. Sekä koulutussiirtymiä että työelämäsiirtymiä pidetään polun ja reitin päämäärinä. Polun ja reitin metaforia käytetään rinnakkain, mikä on aineistossa tyypillistä. Työpajat näyttäytyvät aineisto-otteessa polun ja reitin mahdollistajina.

Polun ja reitin metaforaan sisältyy myös ajatus siitä, että yksilöllisen polun rakentamiseksi ja nuoren tarpeiden huomioimiseksi nuoren tulee olla osallinen polun suunnitteluun. Seuraava aineisto-ote kuvaa tätä merkityksellistämisen tapaa. Kyseessä on ministerin puheenvuoro.

Puheenvuoro 83:...Tämän lisäksi on hyvä sanoa, että me tämän ohjelman mukaan teemme heti, kahden viikon päästä siitä, kun nuori ilmaantuu työttömyyskortistoon, työllistämissuunnitelman sille nuorelle, nuorta kuunnellen, mutta sitä polkua ruvetaan rakentamaan heti, eikä ruveta odottamaan sitä kolmea kuukautta, että mitäs tapahtuu nuoren elämälle.

Nuoren itsensä osallistaminen rinnastuu nuoren kuuntelemiseen. Osallistaminen merkityksellistyy siten, että polun alkuun pääseminen on nuoren etu ja oikeus. Aineisto-otteesta on tulkittavissa ajatus siitä, että pitkä odottelu ennen polun rakentamista ja nuoren kuulemisesta on haitallista nuorelle itselleen. Aineisto-otteessa vastuuta tuotetaan puhumalla me-muodossa, jolloin vastuuta voidaan tulkita osoitettavan nuorisotakuun (aineisto-otteessa ohjelma) toteuttajille. Tarkemmin vastuuta ei tässäkään aineisto-otteessa osoiteta kenellekään.

Kolmas aladiskurssi, joka yksilöllisen siirtymän diskurssista on erotettavissa, on *velvoittavuus siirtymien uhkana*. Tämä aladiskurssi lähtee liikkeelle yksilöllisyyteen kohdistuvista uhkista eli siitä huolesta, että tarjotut tukitoimet kaikesta huolimatta estävät yksilöllisten, aidosti yksilön haluihin ja kykyihin perustuvat siirtymät. Tällaisessa tilanteessa tukitoimet merkityksellistyvät velvoitteina, jotka eivät ole edullisia yksilön eivätkä yhteiskunnan kannalta. Velvoittavuus merkityksellistyy siis uhkana yksilöllisesti rakentuvalle siirtymälle. Seuraava aineisto-ote on esimerkki tällaisesta puhetavasta. Kyseessä on kansanedustajan puheenvuoro.

Puheenvuoro 75: ...Näettekö, hyvä hallitus, minkäänlaista huolta siitä, että nuorisotakuu mahdollisesti puskisi sinne lähihoitajakouluun opiskelijoita, jotka eivät välttämättä sovellu alalle tai eivät edes halua opiskella hoitoalaa? Kuinka me voimme taata, että kenenkään ei tarvitse mennä semmoiseen kouluun, mikä ei kiinnosta tai mikä ei ole sellainen itselle sopiva ala? ...

Puheenvuoron funktioksi merkityksellistyy velvoittavuuteen liittyvien uhkakuvien esiintuominen. Nuorisotakuun tavoitteet koulutuspaikkojen nopeasta tarjoamisesta merkityksellistyvät aineisto-otteessa uhkaksi sille, että yksilö voisi tehdä valinnat omista lähtökohdistaan. Aineisto-otteessa korostuu tärkeys tukea nuorten siirtymiä lähtien yksilön lähtökohdista ja soveltuvuudesta. Näin ollen aineisto-otteessa esitetty skenaario siitä, että yksilö joutuisi vastaanottamaan itselle

sopimattoman koulutuspaikan nuorisotakuun vuoksi, voidaan tulkita velvoittavuuden kritiikiksi. Instituution, tässä tapauksessa nuorisotakuun ja siihen liittyvien muiden instituutioiden tarpeista kumpuava toiminta voidaan tulkita myös kontrolliksi. Aineisto-otteessa tällainen velvoittavuus ja instituution näkökulmasta lähtevä toiminta merkityksellistyy uhkaksi nuoren yksilöllisille valinnoille. Yksilöllisyyteen viitataan alan soveltuvuudella ja kiinnostavuudelle yksilölle. Aineisto-otteessa vastuutetaan hallitusta huomaamaan tämä velvoittavuuteen sisältyvä uhkatekijä.

Yksilöllisten siirtymien diskurssi rakentuu siis yksilöllisen, räätälöidyn tuen sekä polun ja reitin metaforien varaan, jolloin sisään rakentuu ajatus yksilöiden erilaisuudesta ja erilaisista tarpeista, jotka tunnistetaan puheessa. Yksilölliset siirtymät merkityksellistyvät tukipuheen kautta ja tukitoimien velvoittavuus nähdään nuoren yksilöllisyyttä ja tilannekohtaisuutta uhkaavana tekijänä. Myöskään yksilöllisen siirtymän diskurssissa vastuuta siirtymien onnistumisesta ei juuri merkityksellistetä tai osoiteta tietyille toimijoille. Joissakin aineisto-otteissa viitataan kuitenkin kolmannen sektorin osaamiseen ja asemaan.

5.4 Siirtymät jatkumoina

Kolmas nuoruuden siirtymien diskurssi, joka tuki- ja kontrollipuheessa konstruoituu, on jatkumoiden diskurssi. Siirtymiä tuen ja kontrollin keinoin rakentuvina jatkumoina tuotetaan yhteensä 12 puheenvuorossa. Diskurssissa hyödynnetään kontrollipuhetta, mutta kokonaisuudessaan tukipuhe on hallitsevassa roolissa. Jatkumoiden diskurssi jakautuu kolmeen aladiskurssiin, joita kutsun ennaltaehkäisyksi, uusien siirtymien mahdollistamiseksi ja positiivisten kokemusten merkitykseksi.

Ennaltaehkäisyn aladiskurssiin sisältyy ajatus siitä, että nuorta tulee tukea jo ennalta, ennen mahdollisten ongelmien syntymistä. Ennaltaehkäisy määrittyy puheenvuoroissa tukena: puhutaan hyvinvoinnin parantamisesta ja tukitoimien edistämisestä. Siirtymien kannalta ennaltaehkäisy merkityksellistyy siten, että siirtymien riskitekijöitä pyritään vähentämään tai poistamaan jo ennen siirtymän ajankohtaisuutta. Ennaltaehkäisy puhe myös haastaa korjaavien toimenpiteiden, joihin nuorisotakuukin voidaan lukea, merkityksen siirtymien kannalta, kuten seuraavassa aineisto-otteessa. Kyseessä on kansanedustajan puheenvuoro.

Puheenvuoro 39: ...Tilanteissa, joissa opiskelu- ja työpaikka jäävät saamatta eikä elämälle tahdo löytyä suuntaa, piilee merkittävä riski henkisille ongelmille ja pahoinvoinnille. Seuraukset voivat olla arvaamattomat, kuten viime aikoina on nähty. Valtiovallan keinot nuorten henkisen hyvinvoinnin parantamiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn ovat koulutuksen järjestäminen, nuorten työllisyyden edistäminen, nuorisotyö sekä liikunnan ja harrastusmahdollisuuksien edistäminen. Nuorten yhteiskuntatakuu -hanke on positiivinen signaali, mutta se tarjoaa vain korjaavia toimenpiteitä, kun painopisteen tulisi olla syrjäytymisen ennaltaehkäisyssä. Kysyn asianomaiselta ministeriltä: millä keinoin ja millaisella aikataululla hallitus aikoo puuttua nuorten huolestuttavasti lisääntyvään henkiseen pahoinvointiin ja syrjäytymiseen?

Aineisto-ote haastaa nuorten yhteiskuntatakuun merkityksen pahoinvointia vähentävänä ja sen funktioksi tulkitseen muiden keinojen selvittämisen ja käyttöönoton hallituksen taholta. Aineisto-ote kuvastaa hyvin sitä, mitkä asiat aineistossa merkityksellistyvät siirtymien riskeiksi. Esimerkiksi henkinen pahoinvointi tuotetaan siirtymiä uhkaavaksi tekijäksi ja ennaltaehkäisy tuotetaan pahoinvointia vähentävänä. Huomattavaa on myös se, että epäonnistuneet siirtymät konstruoituvat aineisto-otteessa pahoinvointia tuottavaksi. Onnistuneiden siirtymien ja hyvinvoinnin välille rakentuu siis yhteys ja ennaltaehkäisylle muodostuu merkitys sekä siirtymien onnistumisen että hyvinvoinnin kannalta. Ennaltaehkäisy voidaan aineisto-otteessa tulkita nuoren tarpeista lähteväksi tueksi, sillä puheessa painotetaan yksilön pahoinvoinnin ja henkisten ongelmien ehkäisyä. Pahoinvoinnin ja syrjäytymisen välttäminen voidaan tällöin tulkita nuoren oikeudeksi. Vastuuta ennaltaehkäisyn parantamisesta osoitetaan asiasta vastaavalle ministerille.

Seuraava aineisto-ote tekee osaltaan näkyväksi sitä, miten ennaltaehkäisy diskursiivisena sisältönä edustaa jatkuvuutta ja kestävyyttä. Kyseessä on ministerin puheenvuoro.

Puheenvuoro 42: ...Viesti meille päättäjille onkin aivan selvä: valtionosuuksia tulisi ohjata ehkäisevään mielenterveystyöhön ja peruspalveluihin. Oikea hetki puuttua lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä pahoinvointiin on silloin, kun nämä lapset ja nuoret ovat kasvatus- ja perheneuvolapalveluiden sekä kouluterveydenhuollon piirissä. Sen jälkeen on liian myöhäistä...

Aineisto-ote sisältää jatkuvuuden elementin, ajatuksen siitä, että tukea voidaan antaa jo ennen siirtymän ajankohtaisuutta, jotta sen toteutuminen voidaan turvata. Tuen antaminen paikantuu tällöin niihin instituutioihin, joissa yksilö on ennen nuoruusikävaihetta. Ennaltaehkäisyn aladiskurssissa tuki ei siis välttämättä kohdistu itse siirtymään, vaan aikaan ja paikkoihin jo ennen sitä. Aineisto-otteessa tuotetaan puhetta *puuttumisesta*, joka voidaan tulkita myös kontrolliksi:

puuttumista voidaan usein pitää puuttujan tarpeista lähtevänä, ”suunnan korjauksena” puuttujan toivomaan suuntaan (ks. Esim. Juvonen 2009, 157). Toisaalta puuttuminen tässä aineisto-otteessa merkityksellistyy avun tarjoamisena lasten ja perheiden pahoinvointiin, jolloin se voidaan tulkita myös tueksi. Ennaltaehkäisyä aladiskurssissa varhaista puuttumista voidaan tarkastella sekä tuen että kontrollin kautta, mutta sen lopullinen tulkinta jompaankumpaan kategoriaan on mahdotonta, koska aineistolle ei voi tehdä tarkentavia kysymyksiä puheen funktioiden selkeyttämiseksi. Huomioitavaa kuitenkin on, että ennaltaehkäisy jatkuvuuden turvaajana siirtymissä voi sisältää sekä tuen että kontrollin elementtejä.

Toisena jatkuvuuden aladiskurssina merkityksellistyy eri siirtymien, lähinnä koulutuksen ja työn suhde toisiinsa *uusien siirtymien mahdollistumisena*. Tällöin nuoruuden siirtymät merkityksellistyvät uusia siirtymiä mahdollistavina. Aladiskurssi sisältää esimerkiksi ajatuksen siitä, koulutuksen on mahdollistettava siirtymä työelämään. Siirtymien arvo ja onnistuneisuus konstruoidaan siis sen kautta, mahdollistavatko ne uusia siirtymiä. Siirtymien välinen jatkumo on tällöin sujuva. Tämäkin jatkuvuuden turvaamisen muoto merkityksellistyy puheenvuoroissa tukena. Institutionaalinen siirtymä voi johtaa uusiin siirtymiin. Aineistossa tämän mahdollistamisen merkitystä tuotetaan muun muassa huolipuheella siirtymäpolkujen katkeamisesta. Seuraavassa aineisto-otteessa tuodaan esiin koulutus- ja työllistymissiirtymien kohtaaminen. Kyseessä on ministerin puheenvuoro.

Puheenvuoro 1: Arvoisa puhemies! Eilen on lähtenyt opetus- ja kulttuuriministeriöstä lausunnolle opetuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma, niin sanottu kesu, johon tulee noin 200 lausuntoa kuuden viikon aikana. Kesu-esitys pitää sisällään ammattikorkeakoulujen osalta noin 2 200 aloituspaikan vähentämisen. Se pääosin tulee kohdentumaan kulttuuri- ja viestintälinjoille, joilla tunnetusti on ollut äärimmäisiä työllistymisvaikeuksia, ja tältä osin on laaja yhteisymmärrys yhteiskunnassa. Uskon, että keskustalaisetkin kantavat huolta siitä, että nuorilla pitää olla oikeus myöskin työllistyä. Sen takia tällainen aloituspaikkojen vähennysesitys on nyt lausunnolla, ja tulen itse vakavasti arvioimaan sitten näitten lausuntojen vaikutuksen siihen, muutetaanko esimerkiksi ammattikorkeakoulujen aloituspaikkojen vähentämismääriä.

Aineisto-otteessa puheen funktioksi on tulkittavissa nuorten työllistymismahdollisuuksien parantaminen. Keinona tähän siihen esitetään se, että heikosti työllistävien alojen koulutuspaikkoja halutaan leikata ja tätä perustellaan sillä, että työllistymismahdollisuudet ovat heikot. Koulutuspaikkojen leikkaaminen merkityksellistyy siis hieman yllättäenkin tueksi, kun tulkintakehyksenä on siirtymien jatkuvuus. Tuki merkityksellistyy nuoren oikeutena

työllistymiseen. Aineisto-otteessa on siis tulkittavissa luettavissa ajatus siitä, että pelkkä koulutussiirtymän onnistuminen ei ole riittävä yksilön eikä yhteiskunnan näkökulmasta, vaan koulutussiirtymän on myös mahdollistettava tuleva työllisyssiirtymä.

Kolmanneksi siirtymistä jatkumoina puhutaan tulevien, myöhempien siirtymien onnistumista ennakoivina. Tällöin olennaiseksi nousee *positiivisten siirtymäkokemusten merkitys*. Nuoruuden elämänvaiheeseen liittyvät siirtymät merkityksellistyvät näin ollen paitsi merkityksellisinä tulevien siirtymien kannalta, myös olennaisina kokemuksina myöhemmän elämänkulun kannalta. Puhetavassa huomio kiinnittyy erityisesti nuoren omaan kokemukseen siirtymästä. Myös tämä, positiivisten kokemusten syntymisen merkityksen huomioiminen näyttäytyy keskustelussa tuen kautta rakentuvana ja se korostaa yksilön kokemusmaailmaa ja sen merkitystä. Seuraava aineisto-ote edustaa esimerkkiä tästä aladiskurssista. Kyseessä on ministerin puheenvuoro.

Puheenvuoro 22:...Muutenkin on paljon parannettavaa siinä, miten nuoret ihmiset otetaan työelämään, sen takia, että se, minkälaisen kuvan nuoret saavat ensimmäisestä työpaikasta tai työkokemuksestaan, vaikuttaa elämään paljon myöhemminkin. Tässä mielessä meillä on työmarkkinoilla tietyt pelisäännöt...

Aineisto-otteessa puhutaan ”työelämään ottamisesta”, eli kyse on työelämäsiirtymästä. Työmarkkinoiden pelisäännöt rakentuvat merkityksellisenä sille, millaisen kuvan nuori saa työelämästä. Nuoren saama kuva työelämästä taas merkityksellistyy sen kautta, että sillä katsotaan olevan merkitystä elämässä myöhemmin. Vaikka aineisto-otteessa ei suoraan puhuta tuen ja kontrollin kielellä, voidaan siitä tulkita yksilölähtöisyys, joka perustuu työelämäsiirtymän vaikutuksiin yksilön myöhemmässä elämänkulussa. Vastuuta aineisto-otteessa voidaan tulkita osoitettavan työpaikoille ja työmarkkinoille laajemminkin.

Nuoruuden siirtymien jatkuvuus näyttäytyy kansanedustajien ja ministerien puheenvuoroissa siis ennaltaehkäisyä, siirtymien suhteena toisiinsa uusien siirtymien mahdollistajina instituutioiden tasolla sekä positiivisten siirtymäkokemusten merkityksenä tuleville siirtymille. Jatkuvuus konstruoituu tuen kautta, vaikkakin ennaltaehkäisyä ja siihen liittyvään puuttumiseen voidaan tulkintatavasta riippuen ymmärtää sisältävän myös kontrollin elementtejä. Vastuuta ei tässä diskurssissa kovin selkeästi merkityksellistytä, mutta jonkin verran korostetaan työpaikkojen merkitystä erityisesti positiivisten kokemusten rakentajina jatkoa varten.

5.5 Kontrolloitavat siirtymät

Lukuun ottamatta yhteisesti suojeltavan siirtymän diskurssia, ovat kaikki siirtymädiskurssit merkityksellistyneet tukipuheena. Yhteisesti suojeltavien siirtymien rakentumisessa kontrolli oli tulkittavissa lisäksi vain hyvin epämääräisenä, sillä sen muotoja tai kohteita ei tarkkaan esitetty. Suoraa kontrollia tuotetaan ratkaisuksi nuoruuden siirtymiin vaikuttamiseksi vain harvoissa puheenvuoroissa ja toisaalta kontrollitoimenpiteet on puettu keskustelussa tuen muotoon korostamalla yksilölähtöisyyttä ja yksilön, eli nuoren etua. Kontrollipuhetta ei siis juurikaan esiinny aineistossa, eivätkä siirtymädiskurssit näin ollen merkityksellistyneet kontrollipuheen kautta. Analyysissäni löytyi kuitenkin myös kontrolloitavan siirtymän diskurssi, joka sisältää seuraamista, raportointi ja puuttumista. Kontrollipuhe ilmeneekin aineistossa nimenomaan puheena erilaisista kontrollin muodoista. Koska näitä kontrollin muotoja on puheenvuoroissa suhteellisen vähän, olen yhdistänyt ne yhdeksi ryhmäksi. Kontrolloitujen siirtymien diskurssia tuotetaan yhteensä kahdeksassa puheenvuorossa.

Kuten luvussa 3 aiemmin on esitetty, liittyy kontrolliin se, että siinä täytetään ensisijaisesti kontrolloijan tai tämän edustaman instituution tarpeita kontrollin kohteen tarpeiden sijaan. Kontrolliin voi tällöin sisältyä ajatus sen kohteen vastentahtoisuudesta, eli yksilön kokemus saattaa ratkaista sen, koetaanko auttamaan tarkoitettu toimenpide tukena vai kontrollina. Aineistossa siirtymien onnistumisiksi tarkoitetut toimenpiteet esitetään puheessa positiivisina ja tukevinä, vaikka ne todellisuudessa sisältäisivätkin velvoittavuutta tai vastentahtoisuutta nuoren näkökulmasta.

Kontrollointi merkityksellistyy puheenvuoroissa lähinnä puheena erilaisista raportointijärjestelmistä kautta. Näiden järjestelmien kautta *aikuiset* voivat vaihtaa tietoja ja puuttua tarvittaessa nuoren elämään. Seuraavassa aineisto-otteessa esitellään yksi malli tällaisesta raportointijärjestelmästä. Kyseessä on ministerin puheenvuoro.

Puheenvuoro 81: ... Yksi malli tiedonkulun esteiden poistamiseksi on niin sanottu siepparijärjestelmä. Tämän järjestelmän avulla syrjäytymisvaarassa olevat nuoret voitaisiin tunnistaa nykyistä aikaisemmin, eri tahot voisivat samaan järjestelmään raportoida, kun nuoren kohdalle sattuu ongelmia, ja sitten kertoa näistä ongelmista toisilleen, mutta myös nuoren vanhemmille esimerkiksi...

Aineisto-ote on tulkittavissa kontrollipuheeksi, koska nuoren tarpeiden sijaan korostuvat instituutioiden ja toisaalta myös nuoren vanhempien tarpeista lähtevät seikat, joita aineisto-otteessa tuotetaan syrjäytymisvaaran käsitteen kautta. Olennaista kontrollipuheen rakentumisessa on, että se näyttää suhtautuvan nuoreen kohteena toimijan sijaan. Toisin kuin tukipuheessa, määrittyy nuori siis selkeästi toimenpiteen kohteeksi. Vaikka tässä tutkimuksessa toimijuuden tarkastelu ei ole keskiössä, ei voida sivuuttaa sitä, kuinka verrattuna muihin diskursseihin nuoren sivuuttaminen ja ulkoistaminen korostuu kontrolloidun siirtymän diskurssissa. Kontrolloidun siirtymän diskurssissa nuoren kuulemiseen, toimijuuteen tai omiin toiveisiin liittyvää puhetta ei siis tuoteta. Näin ollen kontrollin voidaan tulkita sisältävän jopa vastentahtoisuuden elementin.

Olennaista on se, että aineisto-otteessa kontrollointi merkityksellistyy aikuisen tehtäväksi. Myös tällä sanavalinnalla voidaan nähdä lisättävän nuoren objektiasemaa. Aikuisuuden korostamisen voidaan nähdä ikäroolien ja ikänormien uusintamisena (Rantamaa 2001). Tällöin aikuisuuteen liitetään valta ja toisaalta vastuu huolehtia nuorista, nuoruuteen kyvyttömyys tehdä omia valintoja ilman aikuisen ohjausta. Aineisto-otteen voidaankin tulkita tekevän erontekoa aikuisten ja nuorten välille nimenomaan vallan näkökulmasta. Aikuisten roolia kontrollin käytössä korostetaan myös seuraavassa aineisto-otteessa, jossa kyse on kansanedustajan puheenvuorosta:

Puheenvuoro 18: ...Minulla olisi oikeastaan kaksi kysymystä. Toinen liittyy siihen, että kun peruskoulun jälkeen osa nuorista jää ilman sitä jatkopaikkaa, niin voisiko ajatella, että meillä olisi joku yhteinen systeemi, että jokaisessa kunnassa joku mummo tai pappa tai isä tai äiti tai joku muu läheinen tietäisi puhelinnumeron, jonne soittaa, jos nuori ei peruskoulun jälkeen sijoitu? Kun arkielämässä ihminen etsii kunnasta sellaista viranomaista, johon voisi olla yhteydessä, niin nämä nimikkeet eivät kerro, kuka auttaa missäkin asiassa, ja se on aikamoinen viidakko ennen kuin sen löytää niissä kunnissa, missä ei ole tällaista automaattista esimerkiksi opinnonohjauksen kautta tulevaa tsekkausta tai muuta...

Aineisto-ote kuvaa osaltaan tuki- ja kontrollipuheen dikotomisen tulkinnan haastavuutta. Oteessa kuvattu yhteydenotto kunnan viranomaisiin voidaan tulkita tueksi nuorelle, jotta koulutussiirtymä onnistuisi. Aineisto-otteessa nuoren koulutuksen ulkopuolella olo sanallistetaan koulutuksen ”ilman jatkopaikkaa jäämisenä,” jolloin synnytetään mielikuva siitä, että nuori olisi automaattisesti halunnut opiskelupaikan. Toisaalta tässäkin aineisto-otteessa nuori itsessään sivuutetaan kokonaan, eikä nuori merkityksellisty avun hakijaksi tilanteessa. Vastuu nuoren siirtymästä ja siihen liittyvistä toimenpiteistä merkityksellistetään jälleen nuorta ympäröiville aikuisille kuuluvaksi. Nämä toimenpiteet merkityksellistyvät aineisto-otteessa nuoren läheisten ja ympäröivän yhteiskunnan

tarpeesta käsin: keskeiseksi nousee läheisten aikuisten huoli, Näin ollen aineisto-otteen voidaan tulkita konstruoivan nuoruuden siirtymiä nimenomaan kontrollin kautta.

Nuoren toimista raportoinnin ja tilanteeseen puuttumisen lisäksi kontrolloitua siirtymää konstruoidaan myös velvoittavuuspuheella. Velvoittavuuspuhe on aineistossa hyvin yksittäistä ja sitä yleisempää on puhe vaihtoehtoista velvoittavuudelle. Kuten jo aiemmin todettu, aineistossa haastetaan velvoittavuuspuhetta enemmän kuin sitä tuotetaan. Seuraavat kysymys ja vastaus tarjoavat esimerkin tällaisesta puheesta. Aineisto-otteessa ministeri vastaa kansanedustajan kysymykseen, jossa tämä tiedustelee työttömyysturvan velvoittavuuden lisäämisestä.

Puheenvuoro 16: Arvoisa puheenjohtaja! Yhteiskuntatakuu on perusajatukseltaan erinomainen asia. Nuorten yhteiskuntatakuuseen ei kuitenkaan sisälly velvoitetta työnhakijan kannalta. Usein työttömän ei edes kannata ottaa vastaan tarjousta, jos hänen taloudellinen tilanteensa joko huononee tai paranee vain vähän. Tämä on omiaan passivoimaan jo nuoria työnhakijoita. Arvoisa ministeri, olisiko ratkaisu se, että työttömyysturva olisi tietyissä tapauksissa vastikkeellista? (Eduskunnasta: Sehän on!)

Puheenvuoro 17 (vastaus edelliseen): Arvoisa puhemies! Todella, työttömyysturva jossain määrin kyllä sitä nyt jo on, ja toisaalta nuorilla alle 25-vuotiailla on tietysti tiettyjä velvollisuuksia ottaa koulutuspaikka tai työpaikka vastaan, ja tämän tyyppisiin ratkaisuihin on menty, joten täällä puolen on tehty paljon. Minä kuitenkin ajattelen myös niin tässä nuorten yhteiskuntatakuussa, että kyllä meidän pitäisi jotenkin välttää semmoista pakkoyhteiskunta-ajattelua. Nuorten ihmisten pitäisi myös itse tiedostaa se, että lähteä koulutukseen, lähteä työhön, työhön melkein, että pääsee kiinni työelämään, on tärkeä asia, ja tavallaan tällaisia positiivisia kannustuksia tarvitaan. Mutta kyllä meillä myös näitä toimenpiteitä on, jotka lisäävät velvoitteita, ja ne ovat myöskin tarpeen. En kiistä ollenkaan.

Aineisto-otteessa nuoruuden siirtymiin liittyvä velvoittavuus rakentuu tarpeelliseksi, mutta sille tulkitaan tarvittavan myös vaihtoehtoja. Velvoittavuuden ja kontrollin suhde rakentuu tiiviiksi: nuorten koulutukseen ja työhön hakeutumista seurataan ja valvotaan, eli kontrolloidaan, jotta heitä voitaisiin velvoittaa tiettyihin toimenpiteisiin. Mielenkiintoista nuoruuden siirtymien kannalta on se, että velvoittavuus konstruoituu nimenomaan nuoren iän kautta: alle 25-vuotiaille asetettuja erityisiä velvoitteita suhteessa sitä vanhempiin ei aineisto-otteessa kyseenalaisteta. Nuoruuden Ikänormi (ks. esim. Rantamaa 2001; Hoikkala 1993), jossa nuoruus näyttäytyy hapuilevana, ohjausta ja hallintaa vaativana ikävaiheena, välittyy siis aineisto-otteessa. Kontrolli merkityksellistyy siis nimenomaisesti nuoren iän kautta. Toisaalta etenkin aineisto-otteen ministerin vastaus korostaa myös nuoren toimijuutta ja omaa vastuuta siirtymistä. Velvoittavuuden ja kontrolloinnin

vaihtoehdoksi tuotetaan tukielementtejä, kuten kannustusta siihen, että nuori ottaisi itse vastuuta ja tiedostaisi tilanteensa. Käytännössä tämä kannustus on tulkittavissa nuoren kannustamiseksi kohti aikuisuutta ja siihen liitettäviä ominaisuuksia, kuten vastuunkantoa.

Kontrolloitavan siirtymän diskurssi merkityksellistyy siis nimensä mukaisesti kontrollipuheena, joka käsittää puhetta erilaisista seuranta- ja valvontajärjestelmistä sekä velvoittavuudesta ja pakollisuudesta. Kontrolloitavan siirtymän diskurssille olennaista on ikäroolien ja ikänormien vahva ylläpitäminen ja aikuisten valta suhteessa nuoriin. Vallan lisäksi myös vastuu osoitetaan aikuisille. Tämä ilmenee nuoren toimijuuden sivuuttamisena.

6 YHTEENVETO

Tässä tutkimuksessa tarkastelin nuoruuden siirtymien merkityksellistymistä tuki- ja kontrollipuheena eduskunnan kyselytuntien nuorisotakuuta käsittelevissä keskusteluissa. Tutkimuksessa olen pyrkinyt yhdistämään nuoruuden siirtymien tarkastelun sosiaalityölle olennaiseen tuki- kontrollikäsitepariin sekä ajankohtaiseen nuorisotakuukeskusteluun. Koska mielenkiintoni on kohdistunut nimenomaan siirtymien merkityksellistämiseen kyselytuntien puheenvuoroissa, olen analyysissäni tarkastellut ilmiötä diskursiivisesti. Tässä tutkielmani päättävässä luvussa teen yhteenvedon tutkimukseni tuloksista, peilaan tuloksia lyhyesti aiempaan tutkimukseen sekä pohdin tutkimustulosten merkitystä sosiaalityön näkökulmista sivuten sekä tutkimuksen että käytännön näkökulmia. Lopuksi reflektoin tutkimuksen tekemistä ja esitän jatkotutkimusaiheita.

Eduskunnan kyselytuntien nuorisotakuukeskusteluissa nuoruuden siirtymät merkityksellistyvät tuki- ja kontrollipuhetta tarkasteltaessa viiden diskurssin kautta. Riski- ja syrjäytymispuhe on hallinnut viime vuosien yhteiskunnallista keskustelua nuorista ja nuoruudesta (ks. Esim. Harrikari 2008; Gretchel ym., 2014). Riski- ja syrjäytymispuheessa korostuu nuorten kontrollointi, sillä tällaisessa puhetavassa nuoret muodostuvat ongelmaksi, jolle on tehtävä jotain. Tutkimukseni tuloksena voidaan kuitenkin todeta, että eduskunnan kyselytunneilla nuoruuden siirtymiä merkityksellistetään pääasiassa tukipuheena kontrollipuheen ollessa vähäistä. Tukipuheen voidaan siis katsoa korostuvan määritettäessä nuoruuden siirtymiä eduskunnan kyselytunnin nuorisotakuukeskusteluissa.

Alla olevassa yhteenvetotaulukossa (taulukko 1.) olen pyrkinyt tiivistämään tutkimusraporttini tulokset. Tiivistämisen ohella taulukko on ollut apuna myös varsinaisessa analyysiprosessissa. Taulukko sisältää syntyneiden viiden diskurssien lisäksi tiedon siitä, merkityksellistyykö diskurssi tuki- vai kontrollipuheena vai molempina. Lisäksi taulukossa on koottu yhteen siirtymädiskurssin rakentumisen tapoja, joita olen tässä tutkimuksessa kutsunut aladiskursseiksi. Taulukossa on sama järjestys, kuin varsinaisessa tulosluvussa, jolloin hallitsevin diskurssi on ensimmäisenä ja marginaalisin viimeisenä.

Taulukko 1. Tuen ja kontrollin kautta rakentuvat siirtymät

Diskurssi	Perustuu tukipuheeseen	Perustuu kontrollipuheeseen	siirtymän merkityksellistymisen tavat (aladiskurssit)
Tasavertainen ja oikeudenmukainen	x	-	alueellinen tasavertaisuus ja oikeudenmukaisuus, eri elämäntilanteissa olevien nuorten välinen tasavertaisuus ja oikeudenmukaisuus, sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus ja oikeudenmukaisuus suhteessa olemassa oleviin lakeihin ja sopimuksiin.
yhteisesti suojeltava	x	x	syрjäytymisen musta aukko, erityisen haavoittuvat siirtymät, yhteiskunnan suojele epäonnistuneilta siirtymiltä sekä yhteinen vastuu välittää
yksilöllinen	x	-	räätälöity siirtymä, siirtymä polkuna ja reittinä sekä velvoittavuus yksilöllisen siirtymän uhkana
jatkumona	x	-	ennaltaehkäisy, uusien siirtymien mahdollistaminen sekä positiivisten kokemusten merkitys.
kontrolloitava	-	x	kontrolloitava

Tasavertaisen ja oikeudenmukaisen siirtymän diskurssi merkityksellistyy yksinomaan tukipuheena. Keskeistä siinä ovat nuoren etu ja oikeudet, jotka määrittyvät suhteessa muihin nuoriin alueellisesti ja elämäntilanteesta riippumatta sekä suhteessa aiempiin sukupolviin ja olemassa oleviin lakeihin ja sopimuksiin. Oikeudet ja tuki voidaankin käsitteellisesti mieltää lähelle toisiaan, sillä molemmat korostavat yksilön mahdollisuuksia ja yksilöstä lähteviä seikkoja (vrt. kontrolli ja velvollisuus.) Tasavertaisen ja oikeudenmukaisen siirtymän diskurssiin liittyy myös voimakas arvolataus, mikä käy ilmi myös sen aladiskursseissa, jotka korostavat oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoa suhteessa eri tahoihin. Oikeudenmukaisuus ja tasavertaisuus ovat pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan perusarvoja, joten niiden esiintymistä eduskunnan kyselytuntien puheenvuoroissa ei voida pitää

yllättävänä. Kuten tulosluvussa todettu, tasavertaisuus vaikuttaa olevan aineistossa läpileikkaava teema, sillä olennaiseksi koko nuorisotakuussa rakentuu se, että se koskettaa jokaista nuorta. Vaikka nuoren omaa osallisuutta ei tässä diskurssissa juurikaan konstruoitu, tulkitsen tämän diskurssin liittyvän makrotason tuen näkökulmasta nuorisopolitiikan käsitteeseen.

Yhteisesti suojeltavan siirtymän diskurssi on analyysini tuloksena syntyneistä ainoastaan, joka merkityksellistyy selkeästi sekä tuki- että kontrollipuheen kautta. Diskurssi on moninainen, mutta sen punaisena lankana on tarve suojelulle, suojelua tarvitsevat paitsi nuoret, myös yhteiskunta. Vastuukysymykseen tässä diskurssissa on löydettävissä muita diskursseja huomattavasti selkeämpi vastaus, vaikka sitäkään ei voida pitää kovin yksiselitteisesti: vastuu osoitetaan kaikille yksilöille, jotka nuorten kanssa ovat tekemisissä, sisältäen kansalaiset ja nuorten kanssa työskentelevät ammattilaiset. Poliittiselle puheelle on tyypillistä, että kysymys siitä, kuka ehdotetusta tai sovitusta toimenpiteestä on vastuussa, jätetään auki ja asiat ilmaistaan silloin passiivimuodossa. Hallinnan termin näkökulmasta yhteisesti suojeltavan siirtymän diskurssin voidaan tulkita liittyvän riskiregiimiin (ks. Harrikari 2008), sillä diskurssissa korostuvat huoli, epäonnistuneiden siirtymien negatiiviset vaikutukset yhteiskunnalle ja syrjäytymisen käsite. Nuorisotakuu voidaan hallinnan näkökulmasta nähdä yhtenä hallinnan välineenä ja toimenpiteenä. Se, että nuorten ja yhteiskunnan suojelu epäonnistuneilta siirtymiltä rakentuu puheessa kaikkien kansalaisen vastuulle, liittyy nuorisotakuun luonteeseen monialaisena, niin julkisen, kolmannen kuin yksityisenkin sektorin läpäisevänä toimenpideohjelmana.

Yksilöllisen siirtymän diskurssi on siirtymädiskursseista selkeästi nuorta eniten korostava ja ymmärtävä ja se merkityksellistyykin selkeästi nuoren tarpeista lähtevänä, eli tukena. Yksilöllisen siirtymän merkityksellistymisen tavat: räätälöinti, polun ja reitin metaforat ja velvoittavuus yksilöllisyyden uhkana korostavat erilaisten yksilöiden mahdollisuuksia päästä samaan lopputulokseen omilla tavoillaan. Tämä puhetapa on tunnistettavissa myös esimerkiksi vallitsevassa keskustelussa erilaisista oppijoista. ja on täten liitettävissä laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun yksilöiden tarpeiden erilaisuudesta. Yksilölliset tavat toteuttaa siirtymiä ja yksilölliset palvelut siirtymien onnistumiseksi esitetään yksilön oikeuksiksi ja ne merkityksellistyvätkin vahvasti tueksi. Velvoittavuus ja kontrolli rakentuvat puheessa yksilöllisyyden uhaksi, mikä korostaa tuen merkitystä. Hallinnan käsitteen näkökulmasta nuoren yksilöllisyyden korostaminen liittyy selkeästi hyvinvointipolitiikan regiimiin (ks. Harrikari 2008), sillä jokainen nuori nähdään erilaisuudestaan huolimatta mahdollisuutena ja toivona.

Siirtymien jatkumoiden diskurssissa korostuu se, mitä tapahtuu ennen kuin nuoruuden siirtymät ovat ajankohtaisia ja toisaalta siirtymien merkitys toisillensa. Äkkiseltään katsottuna kyse onkin jonkinlaisesta puheenvuoroissa rakentuvasta, siirtymiin liittyvästä metatason ilmiöstä, joka syntyy siirtymän muutokseen liittyvän luonteen vuoksi ikään kuin itsestään. Analyysini tuloksista on kuitenkin luettavissa, että siirtymien jatkuvuutta merkityksellistetään tuen kautta. Jatkumoiden diskurssissa tarkka diskursiivinen lähilukeminen oli tarpeen, sillä esimerkiksi arkitiedon perusteella kontrolliksi tulkittava puuttuminen merkityksellistyy aineistossa selkeästi kontekstissaan tueksi. Kun tarkastellaan nuoruuden siirtymiä, merkityksellistyy jatkuvuuden turvaaminen tueksi, sillä sen avulla pystytään turvaamaan myös tulevien siirtymien onnistumista. Tuki on tulkittavissa silloinkin, kun kyse on koulutuspaikkojen leikkaamisesta tai puuttumisesta nuoren valintoihin, koska nämä toimenpiteet esitetään puheessa nuoren edun mukaisina ja tämän tarpeista lähtevinä. Huomattavaa on, että jostain muusta näkökulmasta tarkasteltuina tällainen puhe ei välttämättä olisi tulkittavissa tukipuheeksi.

Kontrolloitavan siirtymän diskurssi on nimensä mukaisesti siirtymädiskursseista ainoa, joka merkityksellistyy yksinomaan kontrollipuheen kautta. Kontrollipuheelle tyypillistä on se, että sen lähtökohdat ovat kontrolloijan tai tämän edustaman instituution tavoitteissa ja edussa. Nuorisotakuukeskusteluissa kontrolloijan asemaan rakennettiin nuorta ympäröivät aikuiset ja kontrollin tarvetta perusteltiin ennen kaikkea näiden aikuisten huolen vähentämisenä. Myös tähän diskurssiin liittyy siis vahvasti huolen läsnäolo. Muita syntyneitä diskursseja vahvemmin myös aikuisten valta-asema suhteessa nuoriin korostuu. Tämän voidaan tulkita liittyvän asetelmaan, jossa nuoruus nähdään epävarmana, etsivänä ja vähän typeränäkin elämänvaiheena ja aikuisuus tietävänä, vakiintuneena ja järkevänä (ks. esim. Hoikkala 1993; Raitanen 2001). Tällöin nuoruus voidaan tulkita aikuisen ohjausta vaativaksi elämänvaiheeksi ja aikuisuus ohjausta oikeuttavaksi.

Kuten aiemmin todettu, siirtymiä merkityksellistetään kyselytuntien nuorisotakuukeskusteluissa merkittävästi enemmän tuen, kuin kontrollin kautta. Se, että kansanedustajat ja ministerit puhuvat lähinnä omista näkökulmistaan politiikkoina, tarkoituksena edistää poliittista agendaansa, saattaa selittää kontrollin ilmenemisen vähäistä määrää puheenvuoroissa. Olennaista onkin ymmärtää eduskunnan kyselytuntien konteksteja, merkityksiä ja asemaa. Kyselytunnit televisioidaan ja ne ovat nykyisellään nähtävissä myös Yleisradion internet-palvelussa, joten ne ovat eduskunnan toiminnan julkisin osuus. Aineistoni kyselytunnit sijoittuvat ajankohdaltaan aikaan ennen nuorisotakuun varsinaista lanseerausta sekä aikaan juuri sen lanseeraamisen jälkeen, joten kyselytuntien voidaan

katsoa tarjoavan paikan mainostaa nuorisotakuuta poliittisena ohjelmana sekä innostaa ja sitouttaa niin yhteistyötahoja kuin yksittäisiä kansalaisiakin sen toteuttamiseen.

Toinen mahdollinen tulkintatapa tukipuheen huomattavan vahvaan diskursiiviseen läsnäoloon aineistossa on se, että kansanedustajat ja ministerit uskovat sekä tukipuheen että tukitoimenpiteisiin enemmän kuin kontrolliin. Tätä tulkintatapaa perustelevat ne analyysiosiossa esitetyt aineisto-otteet, joissa kontrollia ja velvoittavuutta kritisoidaan ja kritiikkiä myös perustellaan (ks. esim. luvut 5.3 ja 5.5.) Kontrollin ja velvoittavuuden sijaan puheenvuoroissa korostuvat yksilölliset polut ja nuorten omien valintojen tukeminen.

Kaikki viisi diskurssia merkityksellistyvät sekä jo läsnä olevina, että tulevaisuudessa tavoiteltavina. Tulevaisuudessa vältettävät siirtymiin liittyvät riskit rakentuvat analyysissäni joidenkin aladiskurssien kautta. Ei-toivottavasta siirtymästä ja sen lopputuloksesta käytetään aineistossa ensinnäkin käsitettä syrjäytyminen, joka merkityksellistetään erityisten kielikuvien kautta. Toiseksi puhutaan velvoitetuista siirtymistä. Merkittävää tutkimuksessani on se, että se tuo näkyviin myös muita nuoruuteen liittyviä yhteiskunnallisia näkökulmia, jotka ovat läsnä eduskunnan kyselytuntien keskusteluissa.

Tutkimukseni myös vahvistaa, että ministerit ja kansanedustajat tunnistavat nuoruuden siirtymät merkittävinä (hallinnan kohteina) niin yksilön kuin yhteiskunnankin kannalta. Yksilöiden ja yhteiskunnan etu näyttäytyy sekä sopuisana yhtä aikaa läsnä olevana että kilpailevina ja ristiriitaisina diskurssien lähtökohtina. Esimerkiksi oikeudenmukaisuuden ja tasavertaisuuden diskurssissa se, mikä merkityksellistyy nuorille hyväksi, merkityksellistyy positiivisena myös yhteiskunnan näkökulmasta, esimerkiksi sukupolvien välisenä oikeudenmukaisuutena. Ristiriitaisuus yksilön ja yhteiskunnan välillä nousee esiin erityisesti tarkasteltaessa yksilöllisen siirtymän ja yhteisesti suojeltavan siirtymän diskursseja. Yksilöllisyyden diskurssin korostaessa hyvinvointivointipolitiikan regiimiä, korostaa suojelun diskurssi riskipolitiikan regiimiä (Harrikari 2008). Harrikarin (2008) tutkimustulokset hyvinvointi- ja riskiregiimin olemassaolosta yhtä aikaa näyttäisivät pätevän siis myös tässä tutkimuksessa. Tuki- ja kontrollipuhetta tutkittaessa hyvinvointiregiimin voidaan tulkitsevan olevan aineistossani hallitseva tuen ja nuorten oikeuksien mahdollisuuksien hallitessa keskustelua suhteessa kontrolliin, riskeihin ja velvollisuuksiin.

Eduskunnan kyselytunneilla tapa puhua nuorisotakuusta vaikuttaa olevan hyvin samantyyppinen kun nuorisotakuutyöryhmän loppuraportissa. Loppuraportin ”teesit” nuorisotakuun toteuttamiseksi

jatkossa korostavat muun muassa pitkäjänteisyyttä, moniammatillisen yhteistyön lisäämistä, riittävää resursointia, ongelmien ennaltaehkäisyä ja riittävää henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaan. (Savolainen ym. 2015, 9; 56–65.) Nämä elementit ovat paikannettavissa myös nuoruuden siirtymien diskursseista. Nuorisotakuusta esitettiin etukäteen kriittisiä huomioita erityisesti nuorisotutkijoiden ja -toimijoiden tahoilta liittyen sen keskittymiseen työllisyys- ja koulutussiirtymiin sivuuttaen kuntoutuksen ja elämänhallinnan teemat (Ahonen-Walker & Pietikäinen 2014, 69; Ronkainen 2014, 87–90). Tämä huoli on tunnistettavissa myös tämän tutkimuksen tuloksena esitetyistä diskursseista. Kuitenkin käytännössä kaikki puhutut siirtymät kietoutuvat koulutukseen ja työllisyyteen. Kuitenkin ennaltaehkäisy korostuu jatkuvuuden diskurssissa ja nuorten erilaiset, yksilölliset elämäntilanteet saavat tukea vaativan merkityksen yksilöllisen siirtymän diskurssissa.

Nuorisotakuun näkökulmasta olisi mielenkiintoista tutkia jatkossa sitä, miten eduskunnan puheesta löydettävät diskurssit ovat läsnä nuorisotakuun toteuttajatahojen puheessa. Laajemmassa tutkimuksessa olisi mahdollista tarkastella esimerkiksi sitä, miten tuki- ja kontrollipuheella siirtymiä merkityksellistetään eduskunnan kyselytuntien ohella esimerkiksi kuntatason poliittisessa puheessa sekä nuorisotakuuta käytännössä toteuttavien puheessa: kunnallisissa palveluissa, kolmannella sektorilla ja yrityksissä. Toisaalta kiinnostavaa olisi tarkastella siirtymien konstruointia ja ohjaamista tuki- ja kontrollipuheen avulla eri ajoissa ja eri sukupolvien sosiaalisessa todellisuudessa. Tällöin olisi mahdollista osallistua laajemmin tieteelliseen keskusteluun nuoruuden ja nuorten hallinnasta.

Tässä tutkimuksessa kiinnostuksen kohteena on ollut ensisijaisesti nuoruuden elämänvaihe, johon siirtymien käsite on tarjonnut näkökulman. Edelleen kiinnostus on kohdistettu nuoruuden siirtymiä muokkaavaan tuki- ja kontrollipuheeseen valtakunnan tason poliittisissa puheenvuoroissa. Huomattavaa on, että yksilöiden ja heidän toimijuutensa sijaan kiinnostus on kohdistettu jokaista yksilöä koskettavaan elämänvaiheeseen. Tämä tutkimuksellinen valinta on toisaalta tarjonnut tutkimukseeni erityisen näkökulman, joka on perusteltavissa elämänvaiheiden merkityksen kautta. Jokainen yksilö käy nuoruuden elämänvaiheen läpi elämässään ja elämänvaiheisiin liittyikin toisaalta muuttumattomuutta ja aikaan ja kulttuuriin liittyvää muuttuvuutta yhtäaikaaisesti. Elämänvaiheet ovat yhtäältä kulttuurisesti jaettuja ja eriäviä ja siksi mielenkiintoisia tutkimuksen kohteita. Aineistosta kummuten analyysissäni käsittelen nuoruuden siirtymien ja nuoruuden elämänvaiheen lisäksi nuoria myös yksilöinä. Nuoruudesta puhuttaessa ja ei nuoria yksilöinä voida kokonaan sivuuttaa, eikä se missään nimessä ole tarpeellistakaan. Selvää on kuitenkin se, että tässä

tutkimuksessa nuoruuden siirtymien korostuessa nuoren toimijuus on jäänyt vähemmälle käsittelylle.

Eduskunnan puheilla ja toiminnalla on vaikutusta siihen, miten nuorista puhutaan, miten heidän kanssaan työskennellään ja millä resursseilla työtä tehdään. Eduskunnassa tehdään lupauksia ja julkisella puheella on monenlaisia muita funktioita. Näistä syistä on tärkeää, että myös sosiaalityössä eduskunnan toimintaa seurataan, sitä tutkitaan ja siihen suhtaudutaan kriittisellä otteella. Tällä pro gradu – tutkielmalla olen pyrkinyt osallistumaan tähän tieteelliseen keskusteluun ja tutkimustraditioon.

LÄHTEET

Aapola, Sinikka & Ketokivi, Kaisa (2005) Johdanto: aikuistumisen ehdot 2000-luvun yhteiskunnassa. Teoksessa Sinikka Aapola & Kaisa Ketokivi (toim.) Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 56. Helsinki, 7–32.

Aapola, Sinikka & Ketokivi, Kaisa (2005) (toim.) Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 56. Helsinki.

Aaltonen, Sanna & Heikkinen, Alpo (2009) Nuoret lastensuojelussa. Teoksessa Marjatta Bardy (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 197–208.

Aaltonen, Sanna (2014) Nuorisotakuusta käyty poliittinen keskustelu kansanedustajien kirjallisten kysymysten valossa. Teoksessa Anu Gretschel, Kari Paakkunainen, Anne-Mari Souto ja Leena Suurpää (toim.) Nuorisotakuun arki ja politiikka. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 150. Helsinki, 75–77.

Ahola, Sakari & Galli, Loretta (2009) Koulutustakuusta ohjaustakuuseen. Nuorten koulupudokkaiden nivelvaiheohjauksen kehittäminen. Kasvatus 40 (5).

Ahonen-Walker, Mari & Pietikäinen, Reetta (2014) Nuorisotakuu - kermankuorintaa ja tyhjiä lupauksia? Teoksessa Anu Gretschel, Kari Paakkunainen, Anne-Mari Souto ja Leena Suurpää (toim.) Nuorisotakuun arki ja politiikka. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 150. Helsinki, 69–73.

Anttonen, Anneli & Sipilä Jorma (2009) Suomalaista sosiaalipolitiikkaa Tampere: Vastapaino.

Arnett, J.J. (2006) Emerging adulthood: Understanding the new way of coming of age. Teoksessa J.J. Arnett & J.Tanner (toim.) Emerging adults in America: Coming of age in the 21st century. Washington DC: American Psychological Association Press.

Arnett, J.J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469–480.

Ellonen, Noora (2008) Tuki ja kontrolli yhteisöllisenä resurssina. Vertaileva tutkimus nuorten lähiymäpäristöjen sosiaalisesta pääomasta. Teoksessa Irene Roivainen, Marianne Nylund, Riikka Korkiamäki ja Suvi Raitakari (toim.) Yhteisöt ja sosiaalityö. Kansalaisen vai asiakkaan asialla? Jyväskylä: PS-kustannus, 157–172.

English, D., Kouidou-Giles, S. & Plocke, M. (1994) Readiness for Independence: A Study of Youth in Foster Care. *Children and Youth Services Review* 16, 3/4, 147–158.

Eskola, Jari (2007) Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Gretschel, Anu, Paakkunainen Kari, Souto, Kari Paakkunainen, Anne-Mari Souto ja Leena Suurpää (toim.) Nuorisotakuun arki ja politiikka. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisu- ja 150. Helsinki

Harinen, Päivi (2000) Valmiiseen tulleet: tutkimus nuoruudesta, kansallisuudesta ja kansalaisuudesta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Harrikari, Timo (2008) Riskillä merkityt. Lapset ja nuoret huolen ja puuttumisen politiikassa. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Harrikari, Timo (2014) Nuorisotakuu sukupolvipoliittisena hallintana – hiljaisia reunaehdoja. Teoksessa Anu Gretschel, Kari Paakkunainen, Anne-Mari Souto ja Leena Suurpää (toim.) Nuorisotakuun arki ja politiikka. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisu- ja 150. Helsinki, 24–27.

Heiskala, Risto (2000) Toiminta, tapa ja rakenne: kohti konstruktionistista synteisiä yhteiskuntateoriassa. Helsinki: Gaudeamus

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2009). Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hoikkala, Tommi (1993) Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus? Aikuistumisen puhe ja kulttuurimallit. Helsinki: Gaudeamus.

Hänninen, Sakari (2011) Epilogi: vapauden ja kontrollin kaksoissidos. Teoksessa Leena Alanen, Timo Harrikari, Elina Pekkarinen ja Mirja Satka (toim.) Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta. Tampere: Vastapaino, 391–404.

Johansson, Juhani (2004) Huoli lasten ja nuorten huumeiden käytöstä ja rikollisuudesta. Diskursianalyttinen lähestymistapa lasten ja nuorten syrjäytymisriskeihin. Helsinki: Kasvatus- ja perheneuvontaliitto.

Jokinen, Arja (2008) Sosiaalityö tukena ja kontrollina aikuisten kohtaamisessa. Teoksessa Arja Jokinen & Kirsi Juhila (toim.) Sosiaalityö aikuisten parissa. Tampere: Vastapaino, 110–144.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen Eero (2016) Diskurssianalyysi. Peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino.

Juhila, Kirsi & Kröger, Teppo (2016) Esipuhe. Teoksessa Kirsi Juhila & Teppo Kröger (toim.) Siirtymät ja valinnat asumispoluilla. SoPhi: Verkkojulkaisu. Viitattu 24.12.2016. www.researchgate.net, 5–10.

Juhila, Kirsi & Jolanki, Outi & Vilkkö Anni (2016) Siirtymät ja valinnat vanhojen ihmisten ja asunnottomien asumispoluilla. Teoksessa Kirsi Juhila & Teppo Kröger (toim.) Siirtymät ja valinnat asumispoluilla. SoPhi: Verkkojulkaisu. Viitattu 24.12.2016. www.researchgate.net, 11–39.

Juhila, Kirsi (2008) Aikuisuus sosiaalityössä. Teoksessa Arja Jokinen & Kirsi Juhila (toim.) Sosiaalityö aikuisten parissa. Tampere: Vastapaino, 82–108.

Juvonen, Tarja (2009) Kontrollin ulottuvuuksia nuorten kanssa tehtävässä etsivässä työssä. Teoksessa Suvi Raitakari & Elina Vironkangas (toim.) Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 96. Helsinki, 155–180.

Karvinen, Synnöve (2000) Sosiaalityön tutkimuksen metodiset jännitteet. Teoksessa Synnöve Karvinen, Tarja Pösö ja Mirja Satka (toim.) Sosiaalityön tutkimus. Metodologisia suunnistuksia. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Kiilakoski, Tomi (2014) Kahdenlaisia ja kolmenlaisia ihmisiä. Teoksessa Anu Gretschel, Kari Paakkunainen, Anne-Mari Souto ja Leena Suurpää (toim.) Nuorisotakuun arki ja politiikka. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 150. Helsinki, 24–27.

Komonen, Katja (2001) Työn moraalista koulutuksen moraaliin. Teoksessa: Tapio Kuure (toim.) Aikuistumisen pullonkaulat. Nuorten elinolot -vuosikirja. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 6. Nuorisoasian neuvottelukunta, julkaisuja 19. Helsinki: Stakes, 70–85.

Laaksonen, Vilja (2011) Politiikan markkinapaikka. Parlamentaarisen retoriikan tyyli ja etiikka eduskunnan kyselytunnilla. Pro Gradu –tutkielma. Viitattu 24.10.2016 <https://jyx.jyu.fi>

Lave, Jean & Wenger, Etienne (1991) Situated learning: legitimate peripheral participation. Cambridge: Cambridge University Press.

Lehtinen, Teija (2011) Siirtymä kohti aikuisuutta. Itsenäistyminen tuetussa asumisessa. Pro Gradu –tutkielma. Viitattu 15.3.2016 <https://tampub.uta.fi/handle/10024/82446>.

Mannheim, Karl (1952) The problem of generations. Teoksessa Kecskemeti, Paul (toim.) Essays on the sociology of knowledge. London: Routledge & Kegan Paul. 2.painos.

Marin, Marjatta (2001) Tarkastelukulmia ikään ja ikääntymiseen. Teoksessa Anne Sankari & Jyrki Jyrkämä (toim.) Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologiaa. Tampere: Vastapaino, 17–48.

Mary, Aurélie (2012) Illusion of the Prolongation of Youth - Transition to Adulthood among Finnish and French Female University Students. Tampere: Tampere University Press.

Myllykangas, Mirja (2009) Tavoitteena onnistunut maahanmuuttopolitiikka - maahanmuuttopolitiikan merkitykset eduskunnan täysistuntokeskusteluissa vuosina 2003-2006. Pro gradu –tutkielma. Viitattu 25.10.2016 <https://tampub.uta.fi/handle/10024/80729>.

Nieminen, Liisa (2006) Lapsuudesta vanhuuteen. Perus- ja ihmisoikeuksien merkitys eri ikävaiheissa. Helsinki: Edita.

Nyyssölä, Kari & Pajala, Sasu (1999) Nuorten työura: koulutuksesta työelämään siirtyminen ja huono-osaisuus. Helsinki: Gaudeamus.

Nuorisolaki 27.1.2006/72.

Pietikäinen, Reetta (2005) Vaihtoehtoisia polkuja etsimässä – työpajanuorten orientaatiot. Teoksessa Sinikka Aapola & Kaisa Ketokivi (toim.) Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 150. Helsinki, 219–253.

Pietikäinen Sari & Mäntynen Anne (2009) Kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino

Rantamaa, Paula (2001) Ikä ja sen merkitykset. Teoksessa Anne Sankari & Jyrki Jyrkämä (toim.) Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologiaa. Tampere: Vastapaino, 49–95.

Raunio, Kyösti (2004) Olennainen sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus.

Raitanen, Marko (2001) Aikuistuminen – uusi vaihe elämässä vai uusi elämä vaiheessa? Teoksessa Anne Sankari & Jyrki Jyrkämä (toim.) Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologiaa. Tampere: Vastapaino, 187–224.

Rimkus, Valdas (2011) Bridging the islands of society: modeling delinquency prevention through optimization of social support. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Ronkainen, Jussi (2014) Mikä nuorisotakuussa ei toimi? Teoksessa Anu Gretschel, Kari Pakkunainen, Anne-Mari Souto ja Leena Suurpää (toim.) Nuorisotakuun arki ja politiikka. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 150. Helsinki, 87–90.

Sankari, Anne & Jyrkämä, Jyrki (2001) (toim.) Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologiaa. Tampere: Vastapaino.

Satka, Mirja, Alanen, Leena, Harrikari, Timo ja Pekkarinen, Elina (2011a) Esipuhe. Teoksessa Leena Alanen, Timo Harrikari, Elina Pekkarinen ja Mirja Satka (toim.) Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta. Tampere: Vastapaino, 7–9.

Satka, Mirja, Alanen, Leena, Harrikari, Timo ja Pekkarinen, Elina (2011b) Johdatus lasten ja nuorten hallinnan kysymyksiin. Teoksessa Leena Alanen, Timo Harrikari, Elina Pekkarinen ja Mirja Satka (toim.) Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta. Tampere: Vastapaino, 11–28.

Satka, Mirja (2011) Varhainen puuttuminen lapsuuden ja nuoruuden riskien hallinnoimisena. Teoksessa Leena Alanen, Timo Harrikari, Elina Pekkarinen ja Mirja Satka (toim.) Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta. Tampere: Vastapaino, 61–94.

Savolainen, Janne, Virnes, Elise, Hilpinen, Merja & Palola, Elina (2015) Nuorisotakuu-työryhmän loppuraportti ja suosituksia jatkotoimenpiteiksi. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 19/2015. Viitattu 1.11.2016 <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/>.

Scott, W.Richard. (2001) Institutions and Organizations: Ideas and interests. Toinen painos. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications.

Sipilä, Jorma (1989) sosiaalityön jäljillä. Helsinki: Tammi

Tolonen, Tarja (2005) Sosiaalinen tausta, sukupuoli ja paikallisuus nuorten koulutussiirtymissä. Teoksessa Sinikka Aapola & Kaisa Ketokivi (toim.) Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 56. Helsinki, 33–65.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2002) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2012) Nuorten yhteiskuntatakuu 2012. TEM Raportteja 8/2012. Viitattu 1.11.2016 http://nuorisotakuu.fi/files/34024/Nuorten_yhteiskuntatakuu_2013_-raportti.pdf.

Törrönen, Maritta & Vauhkonen, Teemu (2012) Itsenäistyminen elämänvaiheena: osallistava vertaistutkimus sijaishuollosta itsenäistyvien nuorten hyvinvoinnista. Forssa: SOS-lapsikylä ry.

Työttömyysturvalaki 1290/2002

Ulvinen, Veli-Matti (2014) Syrjäytymisen ja nuorisotakuun välisestä suhteesta. Teoksessa Teoksessa Anu Gretschel, Kari Pakkunainen, Anne-Mari Souto ja Leena Suurpää (toim.) Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 150. Helsinki, 40–42.

Vuori, Eija & Gissler, Mika (2016) Perinataalitilasto – synnyttäjät, synnytykset ja vastasyntyneet 2015. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tilastoraportti. Viitattu 5.11.2016. [Http://www.julkari.fi/](http://www.julkari.fi/).

White, Rob & Wyn, Johanna (2013) Youth and Society. Third edition. Victoria: Oxford University Press.

Wyn, Johanna & White, Rob (1997) Rethinking youth. London: Sage.

LIITE 1. Luettelo aineistona käytetyistä eduskunnan kyselytuntien keskusteluiden otsikoista

- 1) Ammattikorkeakouluverkon rahoituksen leikkaaminen 15.9.2011
- 2) Nuorten yhteiskuntatakuu 15.9.2011
- 3) Nuorten yhteiskuntatakuu 24.11.2011
- 4) Kaupan alan kesäharjoittelusopimus 12.5.2012
- 5) Nuorten syrjäytyminen 31.5.2012
- 6) Oppisopimuskoulutuksen leikkaukset 31.5.2012
- 7) Nuorten yhteiskuntatakuu 27.9.2012
- 8) Koulutukseen kohdistuvat leikkaukset 7.2.2013
- 9) Nuorten työpajatoiminta 7.3.2013
- 10) Nuorisotakuun seuranta ja tiedonkulun parantaminen viranomaisten välillä 2.5.2013
- 11) Nuorisotyöttömyys 23.5.2013